

СУМ в Україні



# МЧБСТ

ДОРОГА ЖИТТЯ  
СПИНАЄТЬСЯ ВГОРУ!

збірка ідеологічних матеріалів

# МАНІФЕСТ

**Збірник матеріалів ідеологічних  
вишколів з національно-патріотичного  
виховання для молоді**

*в рамках проекту: Ідеологічні вишколи «Маніфест»  
за фінансової підтримки Міністерства  
молоді та спорту України*

2023

ДОРОГА  
ЖИТТЯ  
СПИНАЄТЬСЯ  
ВГОРУ!

**Збірку упорядкували:**

Настя Віль  
Святослав Липовецький  
Леся Голик

# Зміст

## БОГ І ХРИСТІЯНСТВО

- 8-9** Основна мета української молоді - *Григорій Ващенко*
- 10-15** Слово до народу українського у 1000-річчя удержавлення християнства в Україні - *Із постанов 7-го Великого Збору ОУН 7 жовтня 1987 р.*
- 16-19** Християнство і націоналізм. Держава і церква - *Ярослав Стецько*
- 20-21** З невичерпного джерела - *Степан Бандера*

## УКРАЇНА І НАЦІОНАЛІЗМ

- 24-36** Розвиток ідеологій українського націоналізму - *Анатолій Бедрій*
- 37-39** Стихійна і свідомо любов до Батьківщини - *Григорій Ващенко*
- 40-42** Основні заложення націоналізму - *Володимир Янів*
- 42-43** Націоналізм - *Дмитро Донцов*
- 44-45** За що і проти чого ми боремось - *Ярослав Стецько*
- 45-46** Завваги - *Ярослав Стецько*
- 46-47** Боротьба для бородьби чи змагання за вартості? - *Ярослав Стецько*
- 47-51** Чому ми, українські революціонери і повстанці, боремося ..? - *Петро Полтава*
- 52-53** Націоналізм проти імпералізму - *З. Карбович*
- 54** Про дерево національних задач - *Степан Говерля*
- 55-57** Наше вчення про національну державу - *Петро Полтава*
- 57-59** Політична географія - *Степан Рудницький*

## **СУМ І ОРГАНІЗАЦІЯ**

Приречення СУМ	<b>62</b>
Виховний ідеал Дружинника СУМ	<b>63</b>
Програма СУМ	<b>64-65</b>
Світоглядово-виховні положення СУМ	<b>66-77</b>
Світоглядові закони-правди Дружинника СУМ	<b>78-79</b>
10 Правд Дружинника СУМ	<b>80-81</b>
Особистість сумівця	<b>82-83</b>

## **ОСОБИСТІТЬ І ПРОВІДНИЦТВО**

Марш української армії та гімн ОУН	<b>85</b>
Декалог українського націоналіста	<b>86</b>
Декалог українця-волонтариста	<b>87</b>
44 правила життя українського націоналіста	<b>88-89</b>
12 прикмет характеру українського націоналіста	<b>90-91</b>
До питання основних кадрів - Степан Бандера	<b>92-93</b>
Ідея і людина в ідеологічному русі - Степан Бандера	<b>94-96</b>
Ідея, люди, боротьба - Ярослав Стецько	<b>97-98</b>
Ознаки провідної верстви - Дмитро Донцов	<b>99-102</b>
Хаос сучасности і молодь - Дмитро Донцов	<b>103-105</b>
Виховання мужності і героїзму - Григорій Ващенко	<b>106-109</b>
Виховання життєрадісности і бадьорости - Григорій Ващенко	<b>110-111</b>
Плекаймо силу - Зенон Коссак	<b>112-113</b>
Радість творчого життя - Зенон Коссак	<b>114-115</b>



**БОГ**

**ХРИСТИАНСТВО**

# Основна мета української молоді

*Григорій Ващенко*

Основне завдання чітко й стисло висловлене в гаслі: «Служба Богові й Батьківщині». Фактично під цим гаслом проходила діяльність кращих представників українського народу ще від княжих часів. До прийняття християнства наші князі й дружинники боролися переважно за честь і добробут України. Такими були Олег, Ігор, особливо Святослав Хоробрий. Як відомо, він зовсім не прагнув до особистих життєвих вигод, навпаки, майже все своє життя провів у походах, одягався, як простий вояк, їв найпростішу їжу, спав, поклавши голову на сідло. Найбільше його героїзм і любов до Батьківщини виявилися зверненні до дружинників перед боєм з греками: «Не посоромимо землі Руської! Мертві-бо сорому не мають!».

Але після прийняття християнства служба Батьківщині у кращих представників українського народу органічно поєднується зі службою Богові і підпорядковується їй. Всі наші видатні діячі княжого періоду, будучи глибоко віруючими християнами, були в той же час і великими українськими патріотами. Це стосується найперше Володимира Святого та Ярослава Мудрого. Такими були наші церковні діячі, як митрополит Іларіон і Теодосій Печерський. Такими були наші літописці і церковні письменники. Відомий український мандрівник ігумен Данило під час своєї подорожі до Єрусалиму завжди пам'ятає про Україну і за неї та князів молиться і ставить свічку перед гробом Господнім...

З особливою ж яскравістю поєднання служби Богові зі службою Україні виявляється в діяльності князя Володимира Мономаха. Як видно з його «Поучення дітям», це був глибоко віруючий християнин. Він закликає своїх дітей покладатися найперше на Бога, бо від нього все залежить. Тверда надія на Бога була основою оптимізму Володимира Мономаха. До такого оптимізму закликає він і дітей. «Смерти не бійтесь!», звертається він до них у «Поученні». Все життя - Володимира Мономаха було самовідданою службою Батьківщині. Він мужньо боронив Україну від половців й організував до цієї боротьби інших князів. Це був український патріот. Тому таку велику роль в примиренні відігравав він у часи, коли більшість князів, забуваючи про цілу Україну, жорстоко боролися між собою за свої «уділи». Служба Богові й Батьківщині залишається основною метою українського народу і в козацькі часи. Боряться за свою Батьківщину з татарами, турками й поляками, наші предки-козаки боролися й за віру Христову. Така єдність релігійного та патріотичного мотивів яскраво відбита в українських історичних піснях і думах.

Служба Богові й Батьківщині - основна мета, що стояла перед українським народом тисячу років тому, стоїть тепер і буде стояти перед ним ще довгі віки. Але ця мета набуває різних форм і відтінків у різні історичні періоди життя нашого народу. Особливий характер має вона й тепер, у цю дійсно апокаліптичну епоху в історії людства. Міжнародна політична ситуація тепер така, що Україна, борючись за свою незалежність, тим самим бореться за свободу цілого світу. В цьому й полягає високе покликання нашого народу. Служба Богові й Україні, як основна й найвища мета української молоді, вимагає від неї глибокого розуміння світових завдань, що їх ставить перед Україною історія.

Українській молоді конче потрібний військовий вишкіл. До нього, не гаячи часу, треба взятися з найбільшою енергією та наполегливістю. Треба проводити також психологічну підготовку. Молодь мусить знати за що вона має боротися, яку шкоду заподіяла нашому народові неволя й відсутність своєї держави. Разом з тим молодь мусить чітко уявляти собі слабкі й сильні сторони ворога, методи його боротьби.

Але на цьому не припиняється служба Батьківщині. Завоювавши Державну самостійність, можна її легко і втратити. Таке, напр., було з поляками. В 1918 р. вони відновили свою державну незалежність потім через якихось 20 років знову втратили її не тільки з причин зовнішніх, але і з внутрішніх, зокрема через нерозумне ставлення до українців.

Отже й українська молодь мусить пам'ятати науку минулого, щоб утримати самостійність України.

Найважливішою умовою для цього є національна єдність. Не треба забувати, що на природні багатства нашої Батьківщини завжди заздрісно дивились і тепер дивляться наші сусіди. І коли б в Україні почались якісь внутрішні заворушення, сусіди зразу використали б це підбили б її під себе.

Переконливі докази позитивного значення державної незалежності дає історія України. Це, в першу чергу, період нашої історії до татарської неволи, коли Україна була однією з передових країн щодо культури матеріальної та духової. Це також період XVII ст., коли було повалено польське панування. Українці швидко й широко розвинули свою духову культуру. Це, нарешті, надзвичайно потужний культурний рух в Україні періоду 1917-1924 рр., коли українці на короткий час стали господарями у своїй хаті.

Зрозуміло, що підготовка молоді до діяльності в усіх галузях в українській державі мусить бути ґрунтовною й досконалою. Обов'язок цей падає на всю українську молодь. Вона не має права забувати про службу Богові і Батьківщині.

# Слово до народу українського у 1000-річчя удержавлення християнства в Україні

*Із постанов 7-го Великого Збору ОУН 7 жовтня 1987 р.*

«..., що сотворив і наш нарід — український  
і поставив його на грані двох світів  
творити життя, ...»

Творче одвічної стихії життя! Ти, що видиме усе й невидиме створив, творчим духом наділив людину, що народам дав характери і мету існування, що сотворив і наш нарід — український і поставив його на грані двох світів творити життя, яке Ти йому призначив, і наділив Ти цей нарід дарами, що впали на його землю: плугом, мечем і чашею золотою. Плуг післав Ти, щоб землю орати, пшеницю сіяти, власним хлібом кормитися, а не розвоюємо.

Чуже шануючи, нарід Твій український меч піднімав в обороні землі своєї - плодів праці своєї, а чаша золота, Боже, це вірність Твоїм законам і служба правді Твоїй на землі.

Не всі народи поклонялися Твоїй правді: Сили диявола проти Тебе в людині і народах поселилися, щоб Твій образ у людині вбити, щоб вільну волю, Тобою дану, осквернити злочинном.

Але Ти, Боже, не лише Правда, Ти теж Любов, Син Твій і сам Ти у його подобі зійшов до нас, щоб усі народи Тебе пізнали і Твоє Слово Правди прийняли. І як немає сонця без темряви, як немає правди без зла, так і народи: одні Тебе відкинули, поборують і розпинають, інші прийняли Тебе і Слово Твоє стало їх життям і зброєю.

І записано словами Нестора у скрижалях історії нашої пророцтво Андрія, брата апостола Петра, Андрія Первозванного, що на горах Київських спинився. І слово вагоме промовив: «Бачите гори оці? На горах цих воосіяє Благодать Божа, і буде город великий і воздвигне Бог багато церков. І зійшов на гори Андрій, благословив їх. І поставив хрест та помолився Богу».

І сповнилося пророцтво Андрія Первозванного, коли золотий Тризуб князя Володимира із його хрестом зіллявся во єдине. Бо сплелася доля України із хрестом - символом Правди і Любови.

І була радість велика українські землі, коли князь Володимир, ясне Сонечко, віру Христову прийняв і народові своєму Слово Боже передав, щоб увірили.

Каже літописець Нестор про день Слави нашої, що 1000 років тому сталася: «Пішли люди з громом до Дніпра, радіючи... Вийшов Володимир із священнослужителями корсунськими на Дніпро.

І зібралось там люду сила силенна. Забралися у воду і стояли там одні по шию, інші по груди, дехто тримав дітей на руках, молоді тислася до берега, а дорослі бродили: священнослужителі стояли на місці і творили молитви».

«І звелів Володимир будувати церкви і ставити їх на тих місцях, де колись стояли дерев'яні кумири. І в інших городах почали ставити церкви і приводити людей на хрещення з усіх містечок і сіл. Посилав князь збирати у кращих людей дітей і віддавати їх у книжну науку».

Коли ж очі князя Володимира закрилися долонями смерти і плач великий, туга і жаль сповнили землю українську, слово на тризні по князю Іларіон митрополит, перший по духу та крові українець промовив:

«Похвалимо ж і ми, по силі нашій, малими похвалами нашого учителя і наставника, що створив велике і гідне подиву, великого кагана нашої землі Володимира, внука старого Ігоря, а сина славного Святослава, який у роки свого володіння мужністю і хоробрістю уславився в багатьох країнах, а перемоги і сила якого і тепер згадується і уславлюється. Бо не в поганій і не в невідомій землі володів, а в землі українській, про яку знають і чують в усіх кінцях землі... Встань, о чесна голово, з гробу твого, встань, прожени сон! Ти ж бо не вмер, а спиш до спільного для всіх пробудження. Встань, ти ж не вмер, бо ж не добре вмерти тобі, що увірував у Христа-життя всього світу...»

І продовжував місію Христового Слова Ярослав, князь, син Володимира, Хрестителя України. І каже про це Нестор: «...Заклав Ярослав місто велике, біля того міста Золоті Ворота. Заклав і церкву Святої Софії, митрополичу, потім церкву на Золотих Воротах. А потім монастир святого Георгія і святої Ірини. І стала при ньому віра християнська плодитися і поширюватися, монастирі і храми будуватися і возвеличуватися. Любив Ярослав книги, читав їх часто і вдень, і вночі. І зібрав скорописців багато, і перекладали вони з грецького на слов'янське письмо, написали вони книг велику силу. Ними повчаються віруючі люди і тішаються плодами глибокої мудрости. Начебто один хтось зорав землю, а другий посіяв, а інші жнуть і споживають багату поживу - так і тут: батько всього того Володимир, він землю зорав і розпушив її, тобто просвітив християнством, а син же його Ярослав засіяв книжними словами...»

І стало призначенням України не лише хрест високо держати, слово Христове між невірними ширити, але й меч гострий піднімати, щоб Правду Христову захистити. Бо на межі двох світів Україна стала — світу християнського в Європі і світу поганського азійського. Стала вона твердиною на шляху орд степових, кочівницьких, що із грабєжів жили і розбоями промишляли. І була їхня сила від диявола, що усьому світу грозила, бо закону Христового не знала тільки насильство і війну.

То й став Михаїл Архистратиг патроном України, оборонець Правди Божої, патроном Києва і війська усього українського. І на його прославу поставив князь Святополк церкву та назвав її іменем святого Михаїла — Золотоверхою, бо справжнім золотом бані її були покриті. І багато церков в Україні іменем святого Михаїла освячено, а з ними церкву монастиря Видубицького у Києві.

Залишив князь Ярослав Мудрий закони, народів його дані, що були названі «українською Правдою», і не було там кари смерті і залишив князь Мономах «Повчання дітям». Розумні ж були ці князі і їхні закони християнські, бо були християнами, як увесь нарід український по вірі своїй християнській, а не тільки по хрещенню.

І була би сила України незборимою, якби поради князя Мономаха були вислухані, коли б удільні князі беззаконно на стіл Києва не сідали і його не руйнували.

Тоді б і досі над Києвом стяги українські повівали, коли б князі братам своїм присяги на хрест не ламали, коли б сили ворожого на себе не накликали, сили половецької і варязької.

Пізно над Калкою українська сила об'єдналася, коли Україні та Європі християнській орди татарські смерть сповістили. Україна перший удар прийняла цвітом лицарства християнського шлях у Європу загородила, але й сама впала з мурами Києва Золотоверхого церкви Десятинної.

І на довгі століття у степах Чорномор'я і Криму наче вуж обмотав Україну галапас татарський. Кров українську-християнську випивав, брав ясир кожнорічно в неволю поганську, а дітей обертав у яничар.

І не було допомоги Україні ні від кого. Християнські народи Європи тільки Хрестом хрещені, звичай мали поганські. Землю українську грабили, добром її наживаючись, бо Україна від напасти татарської стала безборонною.

Але не покинули Україну в ярмі бусурменському і шляхетської Польщі Мати Божа — Покрова та Архистратиг Правди Божої — Михаїл.

На Січі Запорозькій, за порогами Дніпровими, Орден християнської України меча підняв і проти орди поганської татарської і проти Польщі шляхетської, що рабство поганське відновила і закон Божий - «Не убий» потоптала.

Почала рости козацька сила. Стали гетьмани Христову Правду боронити, храми Божі відновляти — Софію Святу і нові собори на славу Богу ставити. І знову заясніло у Києві світло Бога і світло науки.

Став же гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний із усім військом Ордену Запорозького ктитором Братства київського, щоб віру християнську захистити. І почав митрополит Петро Могила діло Іларіона, митрополита Київського, та князів Володимира Ясне Сонечко і Ярослава Мудрого, відновляти і заясніли гори Київські новим світлом християнства і науки Божої на усю землю Східної Європи, бо світло Царгороду і Візантійської слави згасло у неволі турецькій.

Дав Бог Україні великого полководця, Хмельницького Богдана, гетьмана всієї землі української. І піднеслася його рука високо і покарала шляхетську Польщу за гріхи її, Україні вчинені. На півночі України була Москва, ніби християнська, і це по вірі православна. І не знав Хмельницький, що це за мовою тільки нарід

московсько-слов'янський. Не знав Хмельницький, що нарід московський по крові фіно-татарський, а по звичаях своїх — поганський, дикий, мисливський. Не знав Хмельницький, а з ним і нарід український, що у природі москаля-мисливця є жертву свою убивати, що москаль - раб своєму цареві, що він ордою живе — общиною без власности приватної і без гідности особистої.

Не знав гетьман і полковники його, що церквою московською не слуги Божі кермують, а цар, деспот, післанець диявола. І сталася угода Переяславська між Москвою і Україною, як народами вільними і ні від кого незалежними, що себе мали від ворогів спільних хоронити і захищати.

І стала Церква московська тільки принадою для тих християн, що від поганства захисту шукали, а у ще гірші від татарських і езуїтських сіті падали і пропадати мусили.

Двічі меч Гетьманської України угоду Переяславську перетинав. Рукою гетьмана Івана Виговського, що мету та звичаї московські пізнав і під Конотопом їх покарав, сорок тисяч наїзників убиваючи. На Москву тоді гетьман не пішов і в корені не знищив її та її сили.

Знайшла Москва союзників у Польщі, щоб розірвати Україну по половині і щоб краще нарід український покорити на панщині польській і у кріпацтві московському.

Знову меч України в руках гетьмана Івана Мазепи під Полтавою угоду Переяславську перекреслив, щоб Україна знову стала вільною і незалежною, але меч той не приніс перемоги як меч під Конотопом.

І прийшли в Україну століття неволі царства московського. І була Україна обезсилена, Січ Запорозька зруйнована, а козацькі мечі на вигнанні за Дунаєм на Кубані.

Та послав Україні Бог Пророка - Шевченка, що від Божого Слова він походить і що просвітив Словом Правди уми українські, щоб вони пізнали Правду, яку боронили їх предки і увірили в неї. І поселив Бог у серцях українських любов, щоб Правду Божу ширити і боронити між народами, що мов звірі люті одні одних пожирають.

І була велика пора народам на землях царства московського, коли Перша світова війна стомила сили тюремної імперії. І було велике відродження народів. І вставали народи до державного життя і встала Україна. І були чотири Універсали, але жоден з них Переяславської угоди не перекреслив, бо сили диявола змагалися із силами Архистратига Михаїла і замість Конотопу були Крути.

І не стояв брат біля брата. І були лицарі війська українського, Симон Петлюра та Коновалець Євген, що в мечях і правді Божій силу України творили. І були Винниченки, що лжі диявола довіряли, мир з ним чинили, на його ласку і милість нарід свій залишаючи.

І перемогла сила диявола, бо не одностайно встали сини України. І скинув московський нарід маску християнства і відкрив своє обличчя диявола та проголосив закони антихриста своїми законами. І були вбивства на окупованій землі, були концентраційні табори в зонах одвічної мерзлоти Сибіру і вивози поза межі українських земель. І була голодова облога України. Не було записано в історії жодного народу стільки мільйонів жертв як в українському, жертв за Правду України і Христа. Не було стільки жертв, бо Правди ці тотожні, у собі неподільні.

І був атеїзм проголошений вірою московською, а християнство стали переслідувати як за Нерона, кесаря римського. І не відступили пастирі свого стада і разом з вірними йшли на смерть, як глава відродженої Церкви Української, митрополит Василь Липківський.

І знову руйнували Київ москвини, руйнували дома Божі, затирали пам'ять слави Бога і народу українського. І знищили тисячі церков і собор святого Михаїла-Золотоверхий, бо вірили і лякалися, що він їм принесе смерть. І, ось, чому сатана лякається самого імені Архистратига Михаїла, полководця сил Божих і народу українського.

Пізнав нарід український, що тільки зброєю власної сили може стати вільним. І хоч була українська земля розчехтована, нарід український був неподільний.

І виросло на пожарах і руїнах України нове покоління, яке вірило, що тільки сила організована і підпільна буде незнищимою. І поставили у законі ОУН гасло: «Здобудеш Українську Державу, або загинеш у боротьбі за неї».

І почалася визвольна революційна боротьба і підняв її Полковник Євген Коновалець, а коли вбила його підступно московська рука у Ротердамі, стяги ОУН повів Степан Бандера. І був сорок перший рік нашого століття, і був 30-ий день місяця червня. І було проголошено Українське Державне Правління, Ярославом Стецьком очолене. І була радість велика і віча народні проголошували волю народу. І благословили Уряд держави митрополити Українських Церков, Шептицький Андрій і Полікарп Сікорський.

Та не бажав волі Україні окупант, що назвав себе визволителем. І повернувся терор, як за часів першого диявола, тюрми, концентраційні табори і нові вбивства в Україні. І були першими в Європі постріли зброї Карпатських Січовиків в обороні волі і держави. І так підняла зброю Українська повстанська Армія, рам'я військове ОУН і УГВР, щоб захистити акт відновленого державного правління України.

І очолив збройну визвольну боротьбу Роман Шухевич, Генерал Тарас Чупринка. І тривала ця боротьба десять років, і тривала довго, хоч у світі існував уже мир.

І був мир з дияволом! І не було народу, який поміг би Україні в її боротьбі. І знову переміг диявол архистратига Михаїла і його військо українське.

Але не спинилася боротьба в часі миру. Нову зброю підняла ОУН, її голова, Ярослав Стецько. І об'єднав український нарід поневолені народи проти большевицької неволі Москви під прапором АБН, що його місією стало гасло «Воля народам — воля людині». І стали поневолені воїни УПА проповідувати правду України і Христа у тюрмах і концентраційних таборах. І сіє пам'ять про них слово волі по всіх землях імперії московської, як апостоли сіяли на землях імперії римської.

Від їх слова і слова мучиників Церков підпільних українських ростуть сильні духом, що страх перед смертю відганяють. І падають частіше слова із уст героїв: «Як добре те, що смерти не боюся».

Бо смертю смерть вони перемагають і з їх визволенням від страху смерти починається справжнє життя.

І прийняла УПА, як і цілий нарід український, Матір Божу — Покрову, як колись військо Запорозьке, опікункою своєю. І по поміч до Неї у лісах карпатських, волинських і поліських воїни зверталися, як тепер це чинять вірні Церкви Української, дома молитви якої закриті окупантами, що від диявола.

І стоїть Благодать Божа Києва проти Москви і проти Загорська! Бо Твоя Правда, Боже, стала нашою Правдою і Твої вороги стали нашими ворогами. І ті, що розпинали Тебе, Боже наш, розпинають нарід український!

Мати Божа, Покрово! Що у Софії св. Київській руки піднесла вгору свій нарід обраний обороняти. Ти, що в Почаєві кулі турецькі завертала, турків вбивала, відверни потопу ворожу, що землю нашу кров'ю нашою заллила і заливає.

А якщо Ти Боже, у своїх планах та обрав наш нарід на велику пробу, як послав Сина свого, Христа, щоб окупив люд весь землі світу, і якщо прагнеш вогнем гартувати у сталь незнищиму нас перетопити. То гартуй нас, о Боже, щоб сила наша зло із землі стерла, щоб ворота адові впали, щоб брат брата ворогові більше не давав, щоб одностайне за Правду усі ставали, і щоб лицар Михайлик у Київ переможно вступив, Золоті Ворота у стіп Благодати Божої — Софії поклав, перемогу Божу мечем прославив, щоб у нове тисячоліття Правда Твоя перемогла, і щоб встала із кайдан Україна і нарід Твій християнський. І щоб помолилися на волі всі Тобі вірні народи! Амінь!

# Християнство і націоналізм. Держава і церква

*Ярослав Стецько*

Існують два тісно між собою пов'язані аспекти - ідеологічний державно-політичний. Націоналізм, як ідеологія та релігія-християнство, Держава і Церква. Було б, однак, помилковим з абстрактної чи універсальної теорії-доктрини націоналізму робити висновки про взаємовідношення українського націоналізму і християнства, бо це зовсім інший кут зору. Нас не цікавить зовсім тут доктрина націоналізму як універсальна система і її визначення стосовно релігії, які можуть бути різними, але нас цікавить тільки взаємовідношення українського націоналізму і християнства, що лише релятивно може бути підтримане тезою, що кожен націоналізм повинен виростати з духовності даної пації, а що кожній людині є імманентна віра в Бога, і кожна націю так чи інакше формувала християнська чи взагалі релігійна духовність, отже фактично кожен націоналізм повинен займати конструктивно-афірмуюче відношення до релігії, бо немає націоналізму без традиціоналізму.

Християнство на ґрунті нації прибирає інших форм і навіть іншої інтенсивності - тут героїка, воююче християнство, там контемплятивність і пасивізм. Досить узяти до уваги Афонську гору і Чин Гната Льюїолі, польське з Крульовом Польські і наше - з Матірю Божою. Це зовсім інші світи. Героїка і контемплятивність, зсинтезовані - одне, є прикметою нашого християнства. Володимир Великий, Теодосій Печерський та Іван Вишенський, єпископ-герой часів Богдана, типу Мерсіє, Липківський і Сліпий, Шептицький і Хомишин, св. Ольга і жінки Кенгіру унаочнюють якості нашого християнства. І це є вирішне, але не імітація чужого.

«Християнства» є стільки, скільки є націй. Цим я хочу сказати, що оформлялося воно на іншому ґрунті в кожній нації, хоча в суті концепція Бога і Його істин одна. Націоналізм, що заперечував би в Україні християнство, заперечував би не лише суттєвий елемент української духовності, але й традиціоналізм одну з основ націоналізму...

Націоналізм і християнство в Україні взаємно доповнюються також у суспільному, родинному і т.п. аспектах. Обмежування християнства до регулювання лише «абстрактних» проблем загробного життя - без прямого відношення до відповідних обов'язків у практичному житті - є нонсенсом і джерелом конфліктів. Неслушним було б залишати за Церквою, за релігією лише метафізику, теологію і т.п., а за націоналізмом усю живу практику життя з морально-етичним її аспектом. Тоді Церква зависла б у повітрі і створила б для себе порожнечу, внаслідок якої вона була б утотожнена з якоюсь домінантною соціально-політичною системою, згл. з кожною, справедливою чи ні, що в означеному часі на означеному просторі панує. Типовим явищем є Церква за царизму, большевизму, російська Церква, яка афірмувала й афірмує все, що від царя чи Леніна.

Український націоналізм сходиться з християнством в утвердженні життєвого іdealізму, обмеженні егоїзму, піднесенні примату «за друзі своя» перед особистою користю, в афірмації родини, в іdealістичному й альтруїстичному відношенні до життя одиниці, в оцінці людини як Богоподібного ества. Християнство ушляхетнює духовість нації, протистоїть такому страшному тепер отвариненню людини. Лише внаслідок дехристиянізації життя можливим стало виникнення нацизму большевизму.

Без християнізації людини і націй світові загрожує загибель. Цій проблеми сам націоналізм розв'язати неспроможний, бо це - проблема Божого Провидіння.

У чому ж головний акцент взаємовідношення? Передусім - мораль. яка ушляхетнює людину, мусить мати свою Генезу в релігії, а не лише в «природніх» взаєминах поміж людьми, бо «гомо гоміні люпус ест», якщо немає Бога. Далі - концепція розв'язання різних проблем, навіть соціального порядку, не може бути протиставна націоналістичному розв'язанню, бо обидві системи виходять із засади: людина Богоподібне ество. Нація як синтеза живих, мертвих і ненароджених - Богоподібних істот - не може бути у своїй філософській концепції протиставною християнству, бо вона вище від одиниці ества, як родина, отже служіння їй, як і, наприклад, батька родині чи сина батькам, є співзвучне із «за друзі своя».

Зрештою, є різні інтерпретації поняття нації у християнській доктрині, отже чому не має нас зобов'язувати найвідповідніша нам інтерпретація? Є інтерпретація обов'язків супроти Батьківщини кардинала Мерсіє, митрополита Шептицького, Петра Могили, Липківського, але є й інтерпретація Толстого і - Петра з Ам'єну, є єзуїта Леппіха, але також є - патріарха-капітулянта Алексея. Є обурення Христа і вигнання бичем зі святині зневажників її, є «не мир, а меч приніс я вам», але є й «хто вдарить тебе у праву щоку, повернися до нього й другою»...

Чому ми обов'язково маємо думати, що християнство є таким, як його розумів та інтерпретував «яснополянський» блазень?! Ані Жанна д'Арк, ані Мерсіє, ані св. Володимир Великий, ані св. Ольга, як йшла походом з мечем у руках, так не розуміли його...

Отже, націоналізм і християнство діють на тих самих життєвих площинах, лише з іншої вихідної, що і ґрунті речі взаємодоповнюються. Християнізм в'яже свою трансцендентно мотивовану мораллю людину і через неї націю, пригадуючи вищі від людських закони, слабих робить сильними, а фізично чи технічно сильних, відкриком до Божого в людині - не варварськими. Соціально-моральний вплив християнства скріплює націоналістичні заходи спільного характеру, соціально-політичне реформаторство християнства в основі речі йде назустріч націоналістичному

На ґрунті української дійсності в поняття української нації як її складовий духовий елемент входить також християнство. Якщо його елімінувати - залишилася б пуста, що її ніщо не в змозі виповнити, отже відпав би істотний елемент нації, її духовість.

Чи можна елімінувати з поняття української нації св. Софію, Києво-Печерську Лавру, св. Юра і все те, що навколо них? Києво-Могилянську Академію і все, що навколо неї? Липківського, Шептицького, обидві наші Церкви, «за віру православну» часів Богдана, св. Покрову на Січі? Сам факт переслідування наших Церков Москвою вже творить складник національно-релігійного пережиття. Бо це робить чужа, ворожа сила!

Св. Софія, св. Юр, багатогранні національно-релігійні вияви могли бути зараховані до категорії не релігійного пережиття, а національно-естетичного (релігійне мистецтво), але власне релігійне, отже генетично не цього світне, входить у комплекс метафізичний, пов'язаності з Божим культом. Усе велике мистецтво має за підґрунтя не «соцреалізм», а релігійність - вірність чи патріотизм, героїчний гуманізм. Усе ж це складається в національне пережиття, отже з цього погляду християнство складовий елемент, хоча, очевидно, не єдиний, українського національного світогляду, формованого впродовж тисячоліття.

За тисячоліття християнство зросло з духовістю нашої нації так, як зросли ідеї Шевченка в іншій площині, людській. Боротьба за націю тотожна тепер з боротьбою за рідне уявлення Бога, за християнство українського типу. Отже, єдність національної ідеї з християнською стала нерозривною в умовах окупації України безбожницькою Москвою. Це підсилює єдність, інтегральність національної та християнської ідеї як ідеї протиросійської.

Це дуже важливе ствердження, бо воно скріплює, підсилює боротьбу проти Москви - за Україну, значить за Христа! Така велика сила в боротьбі нації за її визволення рідко коли зроджувалася в історії. Ірландці її мали: мін. за «католицизм» англійців-окупантів! Козаки - за віру православну і вітчизну! А наша Генерація - за Україну і Христа проти Москви і антихриста! Це незвичайно мобілізуюча єдність Батьківщини і Бога проти воюючого безбожництва і займанця.

Київ проти Москви! Свята Софія проти Кремля, осідку тиранів і безбожників. Києво-Печерська Лавра св. Теодосія з печерами молитов і роздумувань, розмов з Богом і - підвалля КГБ з їх мучеництвом за націю і Бога. Св. Андрій на горах Києва і - мавзолей безбожника-тирана Леніна... Символ двох світів, двох непримирних концепцій життя, афірматорів людини - Богоподібного єства на нації і її смертельних ворогів...

Рекапітулюю: християнство, є інтегральною протягом тисячоліття складовою, елементом українського національного і народного світогляду. Ставши конструктивною традицією українського світу ідей, оформившись на українській землі в український його варіант при, очевидно, тотожності теологічних уявлень і правд, незмінних у кожному національно забарвленому варіанті його, - воно стало двигуном росту нації в його героїчному сприйманні життя і мученицькій готовості постояти за свої правди, за українські, християнські правди проти ворожих, воно стало світоглядною базою, метафізичною основою, невід'ємною частиною українського націоналізму - в ідеологічному й

етично-моральному аспекті, бо метафізично, релігійно мотивована мораль одиниці найглибша. Стало воно також тому, що український націоналізм, як ідеологічний, політичний, соціальний і культурний рух у нації, має метою зсинтезувати все творче, велике, величне, героїчне, шляхетне в духовості нації, унавянюючи це у живому житті. Отже, християнський світогляд лежить в основі ідеології українського націоналізму...

Я є засадничим противником відокремлення Церкви від Держави. Вважаю, що релігія не є приватною справою кожного громадянина, але є великим двигуном нації, як виховний чинник, як спонука до мистецької та іншої творчості, як суттєвий фактор у житті народу, що, даючи трансцендентну мотивацію моралі, відіграє вирішальну роль в житті громади, родини, особи. Тому Держава має опікуватися Церквою, дбаючи також про її матеріальне забезпечення окремими податками. У школах мусить бути обов'язково наука релігії, очевидно, достосована до конфесій.

Матеріальне забезпечення Церкви Державою не означає залежності, бо, наприклад, суд і законодавча влада також оплачуються, але вони незалежні від виконавчої влади. Це питання законів, правовості і т.п. Всякий цезаропапізм чи папоцезаризм мусить бути елімінований. Церква має бути великим моральним авторитетом. Матеріальне забезпечення Державою покінчить зі шкідливим впливом на священників та ієрархів політичних партій.

Держава оточить своєю опікою однаково обидві наші Церкви і, гарантуючи свободу сумління, надасть пропорційну матеріальну підтримку протестантським конфесіям, якщо такі з'являються в Україні не як чужа диверсія, як це було в Польщі з різними сектами.

Держава, забезпечуючи свободу сумління, визнаватиме рівні політичні та інші права також за невірними, зовсім дискримінуючи, а буде заборонена лише атеїстична пропаганда, тобто воююче безбожництво. Отже, забезпечується свобода кожному громадянину вірити в те, що він прагне. Лише розкладаючі мораль одиниці, родини, секти, що їх російські п'яті колони напевно ширитимуть, будуть законом заборонені.

# 3 невичерпного джерела

*Степан Бандера*

Большевицький наступ на нації, щоб їх розкласти і перетворити на бездушну отару “советських людей”, зосереджується в намаганнях уморити в людині національну свідомість і національні почуття. І в цьому відношенні ворогові не вдається добратися до самої глибини, бо національні почуття й прикмети не тільки ввійшли в кров людини, але органічно притаманні людській душі.

Ці всі незнищимі первні людської душі не дозволяють людині стати безвольним і послухним знаряддям комунізму, сповненого ненависти до Бога, нації і людини. Вони спонукують людей чинити спротив злочинним діям большевизму та вести активну боротьбу за його усунення.

Але натуга того спротиву і готовість до активної визвольної боротьби залежить у першу чергу від наснаги самих рушіїв. Покладатися на саме їхнє існування й на автоматизм їх реакції — одночасне з пасивним ставленням до справи. Сили душі кожної людини й цілого народу теж потребують плекання й наснажування, особливо тоді, коли їх переобтяжено постійною надмірною напругою. Це мусить мати на увазі кожний, хто турбується про долю свого народу.

Віра найбільше скріплює сили душі. Через правдиву й глибоку віру в Бога, Спасителя, кожна людина й цілий народ мають змогу безупинно черпати з вічно живого джерела стільки сили, скільки їхня душа спроможна сприйняти. Особливо у найтяжчих життєвих ситуаціях, великому нещасті, терпіннях і боротьбі, віра в Христа дає найсильнішу, часто єдину й певну поміч. В тому напрямі мусимо найперше звертати наші думки і серця, коли думаємо про допомогу нашому народові в його важкому, але благородному змаганні за правду й волю.

Справа релігії, її оборони перед наступом безбожницького комунізму, справжнє ісповідування і підтримування живої християнської віри — це найважливіша справа не тільки самої Церкви, але й всього народу, всіх національних сил, зокрема національно-визвольного руху. Нам треба не відмежовувати оборону християнської віри і Церкви від національно-визвольних змагань, тільки зосередити головну увагу і головні зусилля докола тих найважливіших тверджень, проти яких ворог спрямовує найсильніший наступ.

У різдвяний час наші думки, повні турботи про долю народу, всіх наших рідних і близьких в Україні, в тюрмах, концтаборах і на засланнях, перш за все спиняються над тайною воплочення Бога. Усвідомлення того, чому Бог прийшов на світ найперше до найнижчих, найбідніших, як безпомічне, переслідування немовля, наповняє душу вірою і любов'ю. Найістотніше в цьому — не приниження, бо найбільшим приниженням для Христа було товариство грішників, а не убогих. Наші серця захоплює символіка того, що Ісус найперше прийшов до тих, які найбільше потребували Божої помочі й опіки, а шуканням серед них захисту підніс їх на вершини. Відчуваємо безпосереднє відношення цієї Різдвяної символіки до теперішнього становища нашого народу і Христової віри у поневоленій Батьківщині.

З цього джерела віри ми повинні зачерпнути найбільше сили, щоб витримати на правильному шляху. Свідомість, що з нами Бог — це найпевніша і найбільша поміч для нас усіх зокрема для всіх борців і страдників українського визвольного змагання.

Проби смерти не витримує те, що є витвором самого життя. А оце мільйони людей, цілі народи в обличчі смерти захищають правди і цінності, які їм дорожчі від самого життя! Бо людська душа походить від Того, Хто споконвіку був перед життям і буде після життя, вічно, а оборона великих правд більше наближає людську душу до Бога, ніж життя.

Большевики повели найгіршу боротьбу проти релігії, переслідуючи й знищуючи Христову Церкву, унеможливаючи релігійне життя. Але закладеної в людській душі основи віри: туги за Богом і шукання Божества знищити не можуть.

Большевизм зумів позбавити народи і людей всякої волі, але він не всилі здавити самого прагнення до волі. Воно притаманне кожній людині та народові, завжди живе і спонукує до змагання, бо свобідна воля — це дар, даний Богом.

Комуністична система запроторила правду до тюрем, концтаборів, загнала її в підпілля, а на її місце поставила фальш і брехню. Але не зуміла вирвати з людської душі розуміння, що таке правда, туги за нею, бажання її перемогти. Бо правда — це дорога, якою людська душа прямує до Бога. А від цього прямиування ніхто й ніщо не відверне людства.

Так само не згасити большевикам любови ближнього, почуття справедливости та прагнення її тріумфу. Бо це основні Божі закони для людської спільноти, підвалини взаємин між людьми, які голосом совісти відзиваються в душі.



УКРАЇНА

НАЦІОНАЛІЗМ

# Розвиток ідеологій українського націоналізму

*Анатолій Бедрій*

Ще й досі не маємо більшої, ґрунтовнішої праці про розвиток українського націоналізму, тому цей нарис є, певною мірою, спробою піонерського характеру. В розвитку історії української національної ідеології бачимо кілька періодів. У цьому нарисі автор розрізняє сім таких періодів, а саме:

1. Доба націоналізму в літературі (Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка).
2. Доба націоналізму як моральної сили («Самостійна Україна» М.Міхновського, Братство Тарасівців, РУП УНП, Л.Цегельський, Братство Самостійників).
3. Доба націоналізму в політичній меншості (УПСС, УДХП. Січові Стрільці. Симон Петлюра, ранній Дмитро Донцов).
4. Доба активістично-волюнтаристичного націоналізму (Д. Донцов у 20-х роках, Липинський, УВО, митр. Липківський, СВУ, СУМ).
5. Доба расистсько-спіритуальних тенденцій в українському націоналізмі (Націократія. «Вістник», Юрій Липа).
6. Доба державного національного будівництва (відродження 1 боротьба за державність Карпатської України, Акт 30 червня 1941 р., II і III Великі збори ОУН, самостійно-державницька політика. УГВР. Горновий, Полтава і Чупринка).
7. Доба розвитку націоналістичної ідеології в еміграції після Другої світової війни (три тенденції: консервативна, християнсько-прогресивна. антирежимна - псевдонаціоналісти з еkleктичною ідеологією).

Ця спроба нарису розвитку етапів історії української націоналістичної ідеології спрощена тим, що ми найперше хочемо зробити наголос на основних теоретичних прикметах, які відрізняють одну добу від іншої. Очевидно, це не означає, що теоретики інших періодів не виявляли прикмет, типових не своїй добі; кожна наступна доба користувалася попередніми досягненнями і таким способом збагачувала та розвивала націоналістичну ідеологію.

I. Початки українського модерного націоналізму знаходимо, без сумніву, в творчості Тараса Шевченка та двох інших літературних титанів Івана Франка і Лесі Українки. Вони були націоналістичними будителями, ідейними революціонерами волюнтаристами.

Тарас Шевченко подав у поетичній формі всі основні ідеї українського націоналізму, що їх потім науково обґрунтували та політично застосовували наступні покоління. Він проповідував ідею суверенної Української держави, вказав, що українська нація, як цілком окрема й суверенна спільнота, існує вічно; він доводив потребу ліквідації чужонаціональних імперіялізмів, особливо польського і московського, що є передумовою для свобідного розвитку України. Шевченко визнавав християнську філософію, вказував на потребу справедливого соціально-економічного ладу, наголошував на революційних

методах боротьби з ворогами, проповідував націоналістичну етику, принципи, на яких має формуватися національна еліта, та багато інших націоналістичних ідей і кличів.

Іван Франко висунув ідеї нової національної провідної верстви, активістично-націоналістичної етики, вказав на велику роль національної і соціальної свободи, економічно-соціальної справедливості, героїчного життя, динамізму в політиці. Наголошував на потребі національного відродження в усіх ділянках українського життя, проповідував ідеї національного поступу, активності нації.

Леся Українка проповідувала ідеї націоналістичної революційної етики, імператив боротьби проти чужонаціональної неволі, закликала творити нову національну еліту, висунула й обгрунтувала націоналістично-християнське розуміння історії, обстоювала християнську філософію, поєднувала принцип боротьби за національне визволення з моральною реалізацією справедливого соціально- економічного ладу.

Крім згаданих трьох велетів націоналістичної думки, знаходимо в XIX ст. зерна націоналістичних ідей у наукових і літературних творах інших наших визначних людей.

Іван Котляревський показав у своїй «Енеїді» тип здорової національної еліти, утвореної за зразком козацького традиціоналізму, людей, які мають вивести націю з неволі. Вже в його Енея була візія післанництва нації боротьби проти того, що принесла в Україну Москва.

Олекса Стороженко доповнив Котляревського зображенням різних морально-психічних рис запорожця вояка за українські національні - права.

В «Історії Русів», яка ще й досі має вплив на деяких українців, знаходимо сильні образи стихійного націоналізму, але одночасно цей твір завдав і великої шкоди українській історії, бо спотворив її та знецінив ролю інтелекту й ідеології в боротьбі за відновлення суверенних національних прав.

Своєрідний вплив мали і «Книги битія українського народу» Миколи Костомарова. По суті цей твір автоматичний, протирежимний і паціфістичний, але має і зерно ідеї спільного фронту поневолених народів під проводом України. Ідея ця туманна, не виправдовує себе, бо спрямовує українську політичну думку в русло російських федералістичних теорій.

Врешті, «Історія України-Руси» М.Грушевського також посередньо вплинула на зростання націоналізму, бо відкриттям величі української минувшини посилила національну свідомість і гордість. Але ідеї Грушевського були автономістично-федералістичними.

Наведені вище вияви українського націоналізму були відокремленими, не мали за собою організованої публічної дії, основаної на чіткій і всеохоплюючій націоналістичній ідеології. Їх головна роля була виховною.

II. Першими українцями, що практично намагалися реалізувати ідеї українського націоналізму, були члени Братства Тарасівців, заснованого 1891 р. В їхньому «Вірую», написаному Іваном Липою, підкреслюється бажання об'єднати всі українські землі та здобути цілковиту політичну, економічну й культурну незалежність. Наголошується також на потребі розповсюдження націоналістичної літератури, відзначення національних річниць, а також на боротьбі з т.зв. українофілами, що, як лояльні громадяни російської імперії, обмежувалися лише плеканням української побутовщини. Головний наголос Тарасівці ставили на націоналізмі в культурі та суспільному житті. Українська держава, за їх проектом, мала бути подібною до республіки Платона.

1895 р. з'явилася праця Юліяна Бачинського «Україна Ірредента», в якій висунуто ідею політичної самостійності України, але одночасно автор визнавав еволюційну ідеологію безвольового природного поступу. Питання політичної визвольної боротьби тут ще не ставилося.

Поважнішим твором ідеологічного значення стала брошура Миколи Міхновського «Самостійна Україна», в якій автор доводить потребу боротися за національну соборну й суверенну державу, проголошує безумовну вимогу ліквідувати Переяславський договір, тобто кладе перші основи під націоналістичну зовнішню політику. Одночасно наголошує на потребі творити національну культуру та висуває принцип суверенності нації з гаслом: «Україна для українців!», тобто в Україні господарем має бути український нарід. Пропагована М.Міхновським політика відкидає будь-які міжнаціональні державні форми, особливо багатонаціональну Федеративну державу. М.Міхновський проповідує таку державну програму, де будуть узяті до уваги кращі зразки української культури. Висуває принцип категоричної війни революційний шлях, відкидаючи розрахунки на еволюцію чи Добровільне відречення окупанта від своїх імперських позицій. 1900 р. Міхновський написав «Відкритий лист до міністра Сіп'ягіна», який закінчується такими словами: «Українська нація мусить добути собі свободу, хоч би захиталася ціла Росія».

Слабкість націоналістичної ідеології на поч. ХХ ст. виявляється у поглядах Дмитра Антоновича, голови Революційної Української Партії, який у брошурах «Козаччина», «Дядько Дмитро», «Чи є тепер панщина» гасло “За Самостійну Україну!” обмежує тільки боротьбою за соціально- економічне поліпшення життя українців у російській імперії. Те саме бачимо і в програмах Української Студентської Громади (Харків) та Революційної Української Партії, бо хоч обидві організації закликали «жити господарем на своїй власній землі», вони швидко перейшли на позиції російських соціалістів і обмежувалися тільки домаганнями автономії для України. Слабкість цих організацій була наслідком того, що бракувало націоналістичної ідеології, а їхня політика носила аматорський характер.

Скориставшись досвідом РУП, справжні націоналісти створили нову Українську Народну Партію, що збагатила націоналістичну теорію своїми “Десятьма заповідями”. Важливіші точки цих “Заповідей” такі: Соборна Суверенна Українська Держава, боротьба проти націй-поневолювачів, а не лише проти імперських режимів, культурницький націоналізм (заборона вживати мови оку-

пантів, здружуватися з людьми ворожих націй, виступ проти ренегатства і і запродавства). Другий внесок УНП в націоналістичну теорію це її проект Конституції України, що говорить про федеративний (внутрішній) державно-адміністративний уклад у самостійній Україні, суверенність народу, націоналізацію землі з викупом її в українських поміщиків і без викупу в чужих, рівність усіх клас перед правом, особисту свободу, свободу віровизнання, демократичний політичний лад і повну соборність.

Цю добу можемо назвати періодом морального націоналізму, бо він не був ще помітною політичною силою і тільки спричинив певний ідейно-моральний фермент.

Тоді ж появилвся цінний історіософічний твір Л.Цегельського «Русь-Україна і Московщина-Росія», де автор показав націю як основну історіотворчу силу, дав органічну дефініцію нації, державу визнав найвищою формою суспільного життя, а історію української нації різко відмежував від російської. Автор не зміг позбутися ідеї української соціалістичної національної держави, але все-таки його твір цінний, хоч призабутий багатьма націоналістами.

III. В душі романтичного націоналізму написана в 1919 р. історична повість для молоді «Син України», автором якої був Валентин Отаманський, голова Братства Самостійників, таємного націоналістичного товариства, заснованого в 1915 р. В цій повісті помітний новий етап: свідомість того, що визволення України вимагає важких зусиль.

Тодішні націоналісти усвідомлюють свої хиби в політиці, ідеології та організації сили. Почувають себе меншістю, але одночасно починають розуміти свою місію. Хиби націоналістичної дії помітні на початку революції 1917 р. Націоналістичну дію обмежено тільки військовою дією, яка виявлялась у у національній стихії військовиків. Але націоналісти тоді не спромоглися організувати націоналістичного проводу держави і власної самостійницької державної зовнішньої політики. Хоч вони правильно розуміли значення військової сили, але державне будівництво та зовнішню політику залишили в руках автономістів, соціалістів-інтернаціоналістів.

Цікавим документом про ідеологічний рівень націоналістів-вояків 1918-1919 рр. є праця полк. Е.Коновальця «Причинки до історії української революції». В ній автор виразно виявляє факт, що тодішні націоналісти мали візію Української Самостійної Держави, розуміли роллю мілітарної сили для побудови й оборони державности, але не мали ще державницької провідної верстви і надіялися, що тодішній державницький центр зуміє вести національну політику, чого, одначе, не сталося.

Єдиним провідником, національно-державним мужем, що мав націоналістичний світогляд і в 1918-19 рр. відігравав відповідальну державницьку роллю, був Головний Отаман Симон Петлюра. До визнання націоналістичної ідеології він дійшов індуктивним шляхом, усвідомивши собі, що політика державного проводу мусить мати чіткі самостійницькі ідеї, що тільки боротьба вирішує буття нації, тому мілітарна потуга головним чинником

у боротьбі за власні національні права. Та обставини, серед яких діяв Петлюра, були дуже тяжкими. Оточеному автономістами й інтернаціоналістами, йому вдалося взяти державну керму в свої руки тільки тоді, коли вже не було змоги врятувати Україну.

На відсутності націоналістичної провідної верстви перед 1920-ми роками особливо наголошував у своїй ранній творчості Д.Донцов. Він виступив з різким осудом москвофільських орієнтацій тодішнього українського проводу, обстоював категоричний імператив самостійности України як принцип української політики. Гостро критикував світогляд автономістичного провінціалізму. Вже в 1917 р. Д.Донцов виразно пішов слідами Шевченка і Міхновського. У своїх працях «Мазепа і Мазепинство», «Похід Карла XII на Україну», «Історія розвитку української державної ідеї» він показує правдиву історію України і в основу української політики кладе українські національні традиції. У статті «Енгельс, Маркс і Ляссаль про неісторичні нації» (1918), Донцов викриває шкідливість інтернаціонального соціалізму, а в рефераті «Культура примітивізму» гостро засуджує шкідливі впливи російської культури.

Слід згадати, що вже перед першою світовою війною з'являлися деякі наукові праці, які з погляду української національної культури виступають проти марксистської ідеології. До них статтю Івана Франка "Поza межами можливого" (1900), де автор ставить примат національного над інтернаціональним, виступає проти матеріалістичного світогляду і фаталізму та заявляє, що життя треба творити лише в межах своєї нації.

В 1917-18 рр. націоналізм проявляється у двох партіях: Партії Українських Самостійників-Соціалістів і в Українській Демократично-Хліборобській Партії. Тут ми бачимо тенденції розвитку його ідеології: перша партія намагається знайти розв'язку соціально-економічної програми з допомогою своєрідного народного соціалізму в рамках самостійної України. Очевидно, це були вияви рефлексії причин переходу РУП на автономістично-інтернаціональні позиції та намагання націоналістів протиставитися тодішнім українським соціалістам-інтернаціоналістам.

Українська Демократично-Хліборобська Партія хотіла досягнути ту саму мету з допомогою консервативної хліборобської класократії в межах самостійної України. Отже, в ідеології націоналістів стався поділ на два крила: консервативне й прогресивне. Консерватори трималися традиційних ідей української культури, а прогресисти намагалися усунути чужі впливи з України за допомогою ідеології своєрідного національного соціалізму.

IV. Перша половина 20-х рр. в ідеології українського націоналізму визначається трьома тенденціями: переходом консервативного націоналістичного крила на позиції активного націоналістичного руху, що виявив себе в партизанській боротьбі проти большевиків і творчістю в ділянці культури; зростом т.зв. військового націоналізму, що всю свою увагу концентрував на військовій визвольній дії; гострою критикою усіх автономістичних та інтернаціоналістичних ідеологій.

Одним з проявів реакції на перенаголошування ролі політики без збройної сили можна вважати партизанську боротьбу в Україні в 1921-22 рр.. характерну ознаками стихійного націоналізму, але з відсутністю державницької політичної дії. Ідеологічними представниками цього «селянського» націоналізму можна вважати Григорія Косинку і митрополита Василя Липківського. Обидва вони підкреслювали і пропагували ролю селянства в нації, вірність християнським ідеалам, активність і безкомпромісну боротьбу з російським імперіалізмом, але занедбували важливість політично-ідеологічного руху і самостійницької політики.

Під польською окупацією утворилась Українська Військова Організація, що наголошувала на ролі війська, недооцінюючи ролі політичного ідеологічного руху та ролі визвольної зовнішньої політики. Типовим теоретиком т.зв. військового націоналізму можна вважати сот. В. Кучабського, який у статті «Найближчі завдання української суспільності» пропагував «боротьбу і тільки боротьбу», підкреслюючи, «що питання життя - це питання сили, і тільки сили», ігноруючи при цьому зовнішньо- та внутрішньополітичну дію.

Завершення клясократичному націоналізмі дав В'ячеслав Липинський, що поєднав елементи національного традиціоналізму з новим виявом - активізмом. Його теорія з половини 20-х рр. характерна наголошуванням на консервативно-еволюційних елементах в ідеології та знеціненні націоналістичної політики. Завершенням ідеології клясократичного націоналізму можна вважати його «Листи до Братів-Хліборобів». Головні тези цього твору такі: християнська філософія, розуміння нації як культурно-політичної спільноти з сильними расовими первнями, концепція національної держави, ідея спадкової землевласницької аристократії як національної еліти, внутрішньодержавна програма, базована на приматі інтересів хліборобської кляси, визнання християнства національною релігією та етикою, монархічно-платонічне розцінювання історії, організація державної сили через селянсько-хліборобську клясову партію і стратегія міжнаціональної регулярної оборонної війни.

До «проломової» літератури у формуванні націоналістичної ідеології можна зарахувати «Теорію нації» В.Старосольського та «До основ нашого націоналізму» С.Рудницького. В.Старосольський розуміє націю, згідно з марксистською теорією, як витвір буржуазної демократії, а С.Рудницький - як витвір атомістичної теорії нації. Факт появи цих творів свідчив про те, що український націоналізм увійшов у стадію боротьби з ненаціоналістичними ідеологіями всередині українського народу.

Першим серйозним націоналістичним політичним твором стала праця Д.Донцова «Підстави нашої політики» (1921). Цей твір є предвісником нового націоналізму, зрілої націоналістичної внутрішньої і зовнішньої дії. Донцов формулює підстави національно-визвольної політики: суверенність, тотальна боротьба з усіма проявами російського імперіалізму, організація спільного фронту протимосковських сил відверта боротьба з московськими впливами всередині української нації ідеологічна орієнтація на Європу.

Могутнім органом критики тогочасної української політики був у 20-х роках "Літературно-науковий вістник", редагований Донцовом. На його сторінках формувалася націоналістична ідеологія, аналізувались попередні вияви українського націоналізму, формувалися нові ідеологічні та визвольно-політичні принципи, бо старі, яких дотримувалась українська еліта того часу, виявились непридатними, фальшивими і збанкрутованими.

Наслідком цієї дискусії і перевірки ідеології українського національного визволення треба вважати книжку Д.Донцова "Націоналізм" (1926). В ній завершена в синтетичній формі критика українського автономізму, провансальства і малоросійства, з'ясована теорія українського волюнтаристичного націоналізму. «Націоналізм» Донцова є найбільшим витвором націоналістичної думки.

Основні тези «Націоналізму» Донцова такі: українська нація і українська держава головна мета українських націоналістів; воля і сила - двигуни й організатори всього життя; ідеї, як спіритуальні об'єкти віри в гегелівському сенсі - основні орієнтири. Першим завданням українських націоналістів має бути здобуття суверенної української влади шляхом збройної боротьби з ворогом. Націоналістичний рух, сформований на основі націоналістичного романтизму, ідейного догматизму та ірраціонального ілюзійнізму, має мобілізувати тотальний потенціал нації до боротьби. Членів цього руху мають характеризувати фанатична віра в ідею й ідеалістична етика. Порядкуючою силою є ініціативна добірна меншість. Українська ідея, за яку йде боротьба, у своїй основі ірраціонально-емотивна, як гін до національної експансії. Зміст ідеї містичний, а вартість її абсолютна.

V. "Націоналізм" Д.Донцова започаткував нову добу догматичного й революційного націоналізму; такими рисами український націоналізм особливо відзначився у 30-х рр. Більшість молодших членів ОУН, заснованої 1929 р., визнавала ідеологію «Націоналізму» Донцова і здійснювала її в житті й політиці. Але багато націоналістів старшого покоління засвоїли ідеї цього твору Д.Донцова поверхово, не відкинувши всіх тих ненаціоналістичних елементів з нашої історії так різко, як Донцов, і не прийнявши так догматично націоналістичних принципів.

Поступово в ОУН окреслюються дві течії. Більшість молодих націоналістів підпадає під вплив «Вістника», на сторінках якого Донцов розвиває націоналістичні ідеї. «Вістник» Донцова наголошує і на безпосередній фізичній боротьбі з ворогами України і пропагує безкомпромісові націоналістичні ідеї. Вилонюється революційна течія в ОУН, символом і провідним реалізатором якої стає Степан Бандера. Ця організована націоналістична течія, на чолі якої стоять Степан Бандера (активіст) і Дмитро Донцов (теоретик), наголошує на націоналістичних традиційних елементах української історії, проповідує тези нового справедливого державного ладу в майбутній вільній Україні та щораз більше звертає увагу на питання теорії націоналістичної революційної стратегії. З'являються на ці теми статті й більш розвідки, напр., стаття Ярослава Стецька «Новий суспільний лад» (альм. «На службі Нації», 1938), праця Д.Донцова

«Де шукати наших традицій» (1937), праця полк. Михайла Колодзінського «Українська воєнна доктрина» (1935-37). Визнавці цієї націоналістичної течії категорично і послідовно відстоюють принципи самостійності, соборності й суверенності української визвольної політики і ставлять їх передумовою будь-яких спілкувань з іншими силами. Прикладом може бути позиція Степана Бандери, крайового провідника ОУН на західноукраїнських землях, перед польським судом під час процесу (1935) з приводу вбивства Перацького, як також інших обвинувачених на цьому процесі членів ОУН. Всі вони особливо наголошували на непримиренній боротьбі зі зрадниками-ренегатами і тими групами, що вели т.зв. політику непередрішення.

Більшість націоналістів на рідних землях відносно швидко позбулася шкідливих впливів чужих ідеологій: нехристиянського ідеалізму, расизму, ідеї «надлюдини», тоталітаризму і вождівства. Але інша, менша течія в ОУН, що складалася головню з людей на еміграції (в середній і західній Європі), розуміла «Націоналізм» Донцова як активізм, а не як волюнтаризм. Натомість наголошувала на ролі не інтелекту, еволюції, культурно-ідеологічного розвитку та на важливість ідеалізму-спіритуалізму. Ця течія мала у своїх руках більшість провідних постів у Проводі Українських Націоналістів (ПУН). Органом її був офіціоз ОУН «Розбудова Нації», а головними її представниками були: М.Сціборський, Д.Андрієвський, д-р Вассиян, Олег Кандиба-Ольжич.

Микола Сціборський у своїй праці «Націократія» (1935) поєднав гегелівський ідеалізм з культурно-національним еволюціонізмом. Націю він окреслював як природну істоту, що стала абсолютом, першопричиною всього суспільного життя. Провід нації має бути в руках т.зв. духовної аристократії, для якої керівними мотивами є містика і дух нації. Держава є проявом сукупності нації, якою керує згадана еліта. Це спіритуально-духовний світогляд з дарвіністським підходом. Людина повністю належить до нації як її органічна частина, хоч і має власну ініціативу. Державна програма спирається на державний синдикалізм і диктатуру. Тут бачимо й виразний національний імперіялізм. Еліта виявляється через одну-єдину організацію, отже - це монопартійний лад.

Д-р Вассиян у циклі статей наголошував на спіритуальних моментах у націології, опрацьовував ідеалістичні підстави філософії, близькі до пантеїстичного спіритуального розуміння буття, та своєрідний націоналістичний раціоналізм. Опрацьовував і такі теми, як національна містика, гегелівсько-націоналістична історіософія, але підкреслював і роль християнства, індивідуалізму та закону еволюції як прикмети поступу української нації.

Крайнім проявом максимального впливу німецького тоталітарного і расистського націоналізму на ідеологію українського націоналізму можна вважати брошуру Ярослава Оршана «Доба Націоналізму» (1938), в якій автор розуміє націю як метафізичну істоту, пропагує вождизм тотальність революції та підпорядкування нації політичній організації, що має авторитарну владу, волю та «націоналістичну» державну програму.

Викривленим і шкідливим проявом націоналізму була ідеологія Миколи Хвильо-

вого, що поєднав деякі аспекти волюнтаризму з “Націоналізму” Донцова зі своєрідним національним комунізмом. Окремими позитивними елементами ідеології Хвильового були: волюно-динамічний підхід до життя, реакція на автономістичний примітивний консерватизм, а також культурне й політичне гасло - “Геть від Москви!”

Юрій Липа пропонував теорію української расової історіософії зі спенсерівським безвольовим еволюціонізмом, відкидаючи потребу націоналістичного ідеологічного руху та заперечуючи ролі суспільної волі. Його головні твори: «Призначення України», «Українська Доба», «Українська Раса».

Окремо треба згадати націоналістів, що гуртувалися довкола СВУ-СУМ. Вони виводили свої основи з попереднього селянського активного націоналізму, але в націоналістичну дію включали всі кляси та підкреслювали важливість інтелектуально-наукової дії. В основі їхньої ідеології стояли елементи еволюції, що виходили з попередніх традиційних ідей, а також орієнтація на стихійний націоналізм, але вони недоцінювали ролі політики.

В панорамі націоналістичної думки 20-30-х рр. можна ще згадати і групу т.зв. «націоналістів-легалістів», тенденція яких відживає час від часу в тих людей, які думають, що національну боротьбу за свої права можна вести в легальних рамках ворожої держави. Ця тенденція коріниться в ідеї - «сила в праві», мовляв, українська нація має природне право на національне існування, і сила цього права перемаже кожних окупантів. Найбільше таких утопістів було в Галичині в колах ЗУНР, а потім у «Фронті Народної Єдності». Тому й не дивно, що між українцями-галичанами було так багато правників, які юридичними заходами намагалися вибороти Україні її права.

VI. Нова доба в розвитку української націоналістичної ідеології прийшла в 1939 р., коли проголошено Карпатську Україну. Ця подія дала поштовх інтенсивній націоналістичній зовнішній політиці, висунула потребу чітко з'ясувати концепцію і принципи української національно-визвольної політики. Виникло дві концепції: принципіальна і непередрішняя. Прихильники першої були переважно на рідних землях, особливо на теренах розваленій в 1939 р. Польщі, прихильники другої - в еміграції.

Захисники і прихильники першої концепції створили в лютому 1940 Революційний Провід ОУН, ініціювали створення В 1941 р. Українського Національного Комітету, проголосили 30 червня 1941 р. Акт відновлення Української Державности. Прихильники другої концепції робили безпосередні заходи, щоб переконати провідні кола німецьких нацистів у доцільності визнання Німеччиною самостійної України.

Націоналісти-революціонери в порозумінні з деякими військовими німецькими колами організували дві військові одиниці під самостійницьким прапором. Крім цього, власними силами створили Похідні групи, завданням яких було творити самостійне державне життя на всіх теренах України. Обидві згадані концепції знайшли свій відгомін і в ідеології українського націоналізму.

В Маніфесті революційної ОУН (грудень 1940 р.) вже помітне наголошення на не тільки пропагандивну, але на збройну та політичну боротьбу. Окреслюється тут і українська націоналістична міжнародна концепція: «Творимо новий справедливий лад і кладемо основи нового політичного укладу в світі». У Постановах II-го Великого Збору (квітень 1941 р.) з'ясовано принцип визвольної політики: українські націоналісти будуть співпрацювати лише з тими державами, які прямують до повного розвалу СРСР і визнають відновлення суверенної Української держави. Оскільки вже тоді ОУН під проводом С.Бандери рішилася творити Українську державу незалежно від політики німців, у Постановах II ВЗ бачимо вже детальніше опрацьований та уточнений проект державної програми. В ньому, в порівнянні з позиціями ОУН у 30-х рр., помітний поступ. Але ПУН залишився на позиціях 30-х рр., занедбуючи програмові питання, тобто соціально-економічні, а в питанні політичного устрою і далі стояв на позиціях "Націократії" Сціборського, що пропонує диктатуру ОУН зі спіритуалістично-ідеалістичним гегелівським світоглядом.

ОУН під проводом Степана Бандери наголосила на демократичному народовладді й очистила націоналістичну ідеологію від надмірних впливів німецької ідеології расизму, містицизму, монархізму, впливів Ніцше, Шпенглера, Шопенгавера.

Згадані вище прихильники другої концепції (ОУН під проводом А.Мельника) навіть після того, як німці ліквідували українську державність, проголошену Актом 30 червня, заарештували й розстріляли багатьох націоналістів, ще й далі надіялися, що німці визнають самостійницькі прагнення України. Такі погляди віддзеркалювалися і на сторінках київського «Українського Слова», що виходило до половини листопада 1941 р.. В той же час на Поліссі почали діяти перші повстанські відділи й окреслилася виразна протинімецька боротьба ОУН.

Перша Конференція революційної ОУН у вересні 1941 р. вирішила «вести пропагандивно-роз'яснювальну підготовку до активної боротьби з німецьким окупантом шляхом розкриття німецьких плянів шляхом поневолення і колонізації України».

Принципова революційна боротьба націоналістів знайшла своє завершення в Постановах II Конференції ОУН (квітень 1942 р.), де сказано: «Московсько-більшевицькій міжнародній концепції - інтернаціоналові, і німецькій концепції т.зв. «Нової Європи», ми протиставляємо міжнародню концепцію... побудовану на засаді вільних національних держав під гаслом - «Свобода народам і людині», «...Ми рішуче поборюємо орієнтацію на міжнародню кон'юнктуру, на пасивне вичікування і творення фахових кадрів у чужих державних системах».

Треба відмітити і поступ націоналістичної ідеології в питанні релігії і Церкви. Коли на I ВЗ ОУН наголошувалося на творенні своєї націоналістичної релігії, то в квітні 1942 р. говорилося про потребу української національної християнської Церкви: «Ми є за Українську Національну Автокефальну Церкву

з патріархом у Києві... за повну духову незалежність її від московсько-більшевицького світу й від світу німецького».

В 1943 р. ідеологія українського націоналізму розвивається далі під впливом дії націоналістичного руху. Створення УПА дало поштовх розвитку теорії визвольної боротьби. Нею стала теорія національної революції. УПА ставала всенародною революційною армією, український націоналізм зріс до всенародного масштабу. Цей факт відмічений у Постановках III Конференції ОУН Самостійників-Державників (лютий 1943 р.). Твориться єдиний фронт національно-визвольної боротьби з участю в ній «усіх верств українського народу», зростають «кадри борців за УССД на всіх землях України».

УПА стала виразно національно-визвольною політичною армією, а не лише виявом стихійного націоналізму, що характеризував нашу визвольну боротьбу в 1917-20-х рр. ОУН і УПА мають власну концепцію визвольної боротьби поневолених народів і побудови справедливого ладу: «Здійснення нових прогресивних ідей, - читаємо в Постановках III Конференції ОУН, - можливе єдино на згайрищах сучасної імперіалістичної війни шляхом спільної боротьби всіх поневолених народів Сходу й Заходу під гаслом національних революцій проти імперіялізмів».

Наступним етапом ідеологічного формування націоналістичного руху був III Надзвичайний ВЗ ОУН (серпень 1943 р.). В Постановках цього Збору відкинено елементи українського імперіялізму, а поставлено, як основу міжнароднього ладу, принцип національний. Наголошено також на принципі економічної і соціальної рівності, а за основу політичного ладу в самостійній Україні визнано всенародній суверенітет, тобто відкинено вождизм і монархізм. Програму потрактовано як тимчасову вимогу доцільності життя, а не як непорушну догму, тим самим відкинено спіритуалізм і містицизм. Підкреслено важливість соціальної, економічної і політичної програм, основою яких має бути добро всіх громадян і справедливе трактування кожного з них. Визнається свободу друку, слова, думки, переконань, віри, світогляду.

Особливо важливим етапом у розвитку ідеології українського націоналізму стала Перша Конференція поневолених московським більшевизмом народів (листопад 1943 р.), що стала зв'язком Антибільшевицького Блоку Народів (АБН). АБН особливо спричинився до розвитку міжнародньої концепції українського націоналізму як концепції української зовнішньої політики, що має такі основні принципи: антиімперіялізм, універсалізм, етнічний принцип як основа національних держав, міжнаціональна і міжрасова рівність, суверенність національних держав, безкомпромісовість і революційна боротьба поневолених народів за своє національне визволення. Концепція АБН відкидає тоталітаризм усіх видів, силою накинений державний лад, виступає проти культурного гноблення, терору і визиску людини людиною.

1944 р. створено Українську Головну Визвольну Раду (УГВР) - національно-революційний уряд на індивідуальній базі. У платформі УГВР визначено такі принципи: примат боротьби за суверенну соборну державу, суверенна націона-

льна політика як передумова співпраці іншими державами й чужонаціональними силами, об'єднання націоналістів різних філософських напрямків, демократичний лад у державі загальнонародним представництвом, обраним згідно з волею народу.

В той же час появилася праця Д.Донцова «Дух нашої давнини», яка стала цінним внеском в історіософію і соціологічну теорію. В основу цієї праці Д.Донцов поклав платонівську теорію аристократії духу, найкращі історично-традиційні прикмети української провідної верстви, з'ясував ідеї національної еліти, її завдання. В цьому творі на перше місце висувається традиціоналізм, автор пропагує відродження традицій української минувшини, гостро виступає проти марксизму, пропонує ієрархічне суспільство на історичних зразках, але не на станово-правних, а на морально-психологічних. Відкидає матеріалістичну філософію визнає августинську християнську: «Дух греко-православний, вихований від часів Володимира і хрещення старої Київської держави». Наголошує і на приматі християнської фанатичної віри перших християн. «Дух нашої давнини» - це великий твір світового значення з проблем провідної державної верстви.

В ділянці ідеології зробили свій внесок і діячі націоналістичного підпілля в Україні 1945-50-х рр. Найважливіші з них: Петро Полтава, Осип Горновий, У.Кужіль, Тарас Чупринка. Всі вони дотримуються Постанов III ВЗ ОУН.

Петро Полтава в 1947 р. написав працю про теорію українсько суверенної держави «Концепція Самостійної України і основна тенденція політичного розвитку сучасного світу». Автор виходить з природнього права нації, вважає її підметом міжнародного права міжнародних відносин, наголошує на суверенності народу в державі підкреслює імператив національної соборности, визнає демократичну конституційну парламентарну систему, цілком відкидає марксизм, бо він «своїми основними положеннями скерований проти ідеї нації». Петро Полтава підкреслює, що інтернаціональному соціалізму не вдалося знищити ідеї нації, яка «зі зудару з соціалізмом виходить переможно», бо «пролетарят своєю природою так само національний як і всі інші суспільні класи». «Ідея нації, - пише він, - посідає домінуюче становище серед інших чинників, що впливають на хід історії», тому й «концепція Самостійної України своїм політичним вістрям скерована проти СССР» і проти всіх інших форм московського імперіялізму.

В праці «Елементи революційності українського націоналізму» автор зазначає, що український націоналістичний рух є «суспільно-політичним і духовно-світоглядним рухом, який має за мету створити Українську Самостійну Соборну Державу» й принести українському народові соціальне визволення. Другою метою українського націоналізму є «духовне переродження нашого народу»; це «боротьба за викорчування рабської психіки і культивування психіки вільного господаря на своїй землі, психіки фанатичного борця за справу Самостійної України». Український визвольний рух у боротьбі з ворогом «застосовує радикальні, насильницькі методи та відкидає виключно легальні, законні методи боротьби як основні методи боротьби за УССД», а «основною силою,

з допомогою якої він здобуде УССД, є український нарід”.

З ділянки філософії з'явилася праця У. Кужеля «Науковість діалектичного матеріалізму», де автор пише, що «вчення історичного матеріалізму про суспільне життя... має вартість фантазії... Цілий діалектичний матеріалізм та історичний матеріалізм - це абстрактно побудовані системи...».

Осип Горновий у статті «На большевицькому ідеологічному фронті» доводить, що СССР є найкращим доказом банкрутства і фальшивості марксистської теорії.

В статті “Яка філософія зобов'язує членів ОУН” Горновий каже, що “нема зобов'язуючої системи”, тобто націоналісти можуть відстоювати різні погляди, проте всі крайові націоналістичні теоретики відкидають марксистську філософію.

Петро Полтава у брошурі «Хто такі бандерівці та за що вони борються» пише, що «центральне місце в нашій ідеології займає вчення про націю», що українські націоналісти відкидають шовінізм та імперіалізм, що ми, бандерівці, ніколи не були, не є і не будемо нічиєю агентурою». Щодо державного ладу, то він пише: «Ми за справжню демократію, проти диктатури й тоталітаризму всіх видів».

Завершенням дотеперішнього розвитку ідеології українського націоналізму треба вважати «Уточнення Надзвичайного Великого збору ОУН», що їх внесла Конференція ОУН червні 1950 р. В програмі майбутнього політичного ладу в самостійній Україні наголошено на демократичному устрої та свободі політичних громадських організацій. В програмі соціально-економічного ладу підкреслено, що ОУН “за цілковите знищення большевицької експлуататорської кріпацької колгоспної системи в організації сільського господарства”, “за безплатну передачу землі селянам... у розмірах трудових господарств”, «за націоналізацію великої промисловості і транспорту, банкової системи і великої торгівлі”. У ділянці культури програмі ОУН зазначено «безплатну освіту».

# Стихійна і свідома любов до Батьківщини

*Григорій Ващенко*

Є різні форми любові до Батьківщини. Між ними є й такі, що їх зовсім не слід виховувати в української молоді. Тому перш, ніж приступити до питання про способи виховання патріотизму, зупинимось коротко на його формах. Перш-за-все треба відрізнити патріотизм несвідомий і свідомий.

Стихійний патріотизм - це є неусвідомлена любов до рідної природи, своїх земляків, рідних звичаїв, традицій, рідної мови. В основі його лежать навички. Людина, живучи довго серед певного оточення, до того звикається з ним, що воно стає ніби частиною її. Звикає вона до нього перш-за-все фізично. Організм її привичаюється до певного клімату. Будучи переселеною в інші кліматичні умови, людина легко піддається хворобам. Та сама людина привичаюється до певного харчування, що теж міцно зв'язано з особистостям місцевої природи.

Природа має великий вплив і на психічні властивості людини, на її темперамент, світогляд, емоції, зокрема релігійні й естетичні. Про великий вплив природи на психіку людини перш-за-все свідчить різниця між народами, що вікам й тисячоліттям жили в різних природних умовах. Індус, китаєць, бурят, швед, італієць і т. інш., - це різні типи людини, чітко позначені рисами, залежними від природи, серед якої вони жили й живуть. Яскравою ілюстрацією впливу природи на людину можуть бути янки, або англо-сакси, мешканці США. Будучи нащадками англійців, вони значно відрізняються від останніх не тільки своїм психічними, а й фізичними властивостями. Порівняно з англійцями, американці більш рухливі й нервові, не такі стримані й урівноважені.

Ще більший вплив на людину має суспільство, серед якого вона живе. Це в першу чергу стосується її світогляду. Коли проаналізувати знання й уявлення людини про світ, природу, суспільство, техніку, ми бачимо, що ці знання й уявлення лише в незначній частині являють собою наслідок індивідуальної творчості. Людина засвоює від суспільного оточення свої релігійні погляди, розуміння природи, знання технічні, знання про минуле і т. ін.

Культура й цивілізація - це продукт діяльності численних поколінь нації, що через традицію передаються від покоління старших до молодших. Без такої передачі поступ людства був би неможливим, бо кожне нове покоління мусіло б починати свій культурний розвиток спочатку... Традиція в житті суспільства це те саме, що пам'ять у житті й розвитку людини. Коли б людина забувала все те, що вона сприймає й переживає, вона стояла б на рівні найнижчих тварин.

Через традиції передається і мова, щ є найціннішим скарбом людства і разом з тим найкращим засобом традиції. В мові народу відбивається душа його. Ще український педагог К. Ушинський писав, що мова - це скарбниця народу, в якій відбита природа, серед якої він живе, його вірування, світогляд, взагалі всі здобутки його культурног розвитку.

Тому, на думку Ушинського, втрата мови для народу рівнозначна втраті своєї національності. Приблизно такі ж думки про мову висловлював і славетний український філолог Потебня. В своїй праці "Мова й мислення" він доводить, що між мовою і мисленням і взагалі психікою людини є міцний органічний зв'язок.

Різниця між мовами полягає не тільки в тому, що вони мають різне звучання, а і в їхні семантиці. Слова, що в різних мовах визначають той же самий предмет, або ті ж самі поняття, по суті відрізняються між собою своїм змістом, бо фіксують собою різні уявлення.

Для приклад візьмем московське слово "изба" і відповідне до нього українське слово "хата". Здається, що зміст цих слів той же самий, а насправді це не так. Зі словом "изба" з'єднується уявлення про сіру аб чорну дерев'яну будівлю, криту дошками; коло будівлі — ні садочка, ні квіток.

Навпаки, слово "хата" викликає уявлення про біленький будиночок, критий соломою або очеретом і оточений садочком і квітками. Тому, як каже Потебня, стислий переклад з однієї мови на другу неможливий: можна лише приблизно передати думки й переживання автора-чужинця.

Отже, несвідома любов до Батьківщини і полягає в тому, що людина органічно зростається з рідною природою, своїми земляками, і в першу чергу своєю родиною й сусідами, з національними традиціями, світоглядом і мовою.

Ця любов, будучи навіть стихійною, несвідомою, часто досягає великої напруженості, що особливо виявляється тоді, коли людини переселяються в чужі краї. Ще до революції українські селяни, що переселилися на Далекий Схід і там з господарського погляду добре влаштувались, іноді за 10.000 км. приїздили на рідні місця, щоб хоч перед смертю подивитися на них.

Більшість селян, залишаючи Батьківщину, брали з собою грудочку землі і перед смертю просили рідних покласти цю грудочку в їхні домовини. Іноді туга за Батьківщиною набувала форм хвороби, зветься настальгією. Вона трапляється навіть тоді, коли умови життя на чужині кращі, ніж на Батьківщині.

Стихійна любов, до рідного краю властива більшості людей, принаймні тих, що довго жили в ньому і не міняли часто свого оточення. Ця любов стає ґрунтом свідомої любові до Батьківщини, справжнього патріотизму. Першою рисою такої любові є свідомість приналежності до певної нації і відокремленості її від інших націй.

Свідомий патріот більш-менш чітко уявляє собі властивості свого народу, знає рідну природу, історію і т. інш. У кожного народу є позитивні і негативні риси, є світлі й темні сторінки історії. Справжній патріот любить Батьківщину в цілому і не відвертається від неї тому, що її нарід має деякі негативні риси, або тому, що в минулому він робив ті чи інші помилки. Не стане, наприклад, справжній патріот відвертатися від своєї Батьківщини тому, що його нарід через певні історичні умови не піднісся на такий рівень культури, на якому стоять передові народи Європи.

Справжній патріот не обмежується пасивною любов'ю до своєї країни і народу, до його сучасного й минулого, до його мови й культури. Він активно працює для свого народу, прагнучи піднести його культуру й добробут, переборювати його негативні риси й вдосконалювати риси позитивні. Для патріота дорогою є честь своєї Батьківщини, і він захищає її і словом і ділом.

Він захищає честь Батьківщини, коли хтось, свій чи чужий, ганьбить її, і разом з тим своєю діяльністю і взагалі всією своєю поведінкою він намагається піднести цю честь. Кожний нарід, як і кожна людина, має своє покликання. Справжній патріот мусить знати його і всі сили свої спрямувати на здійснення цього покликання.

Найвищою формою патріотизму є жертвенна любов до Батьківщини. Вона виявляється в тому, що людина для блага Батьківщини терпить муки і навіть іде на смерть. "Більшої любові ніхто не має, як той, хто кладе життя своє за друзів своїх", — сказано в Євангелії.

# Основні заложення націоналізму

*Володимир Янів*

... На тлі українських Визвольних Змагань 1917-20 рр. зродився новий світоглядно-політичний рух, український націоналізм. Цей рух позначився незвичайно корисно в багатьох ділянках життя і мав визначний вплив на формування української історії в переломових роках другої світової війни. Не дивлячись на основно змінені умови життя, головні тези українського націоналістичного руху зберегли свою силу, хоч на багатьох з них позначився дальший розвиток.

Нас незаперечно цікавить, чим пояснити цю велику життєвість українського націоналізму. Але для розуміння цього явища треба насамперед пояснити, що це таке націоналізм узагалі.

Термін націоналізм походить від латинського слова "natio", тобто нарід. Це вказує, що націоналізм це рух, який тісно зв'язаний з народом, чи пак нацією (тобто народом, що змагає до повноти своїх політичних прав). Можна сказати, що це рух, заснований на глибокій любові до народу, якого основним завданням є віддана служба народові. Отже, в понятті націоналізму маємо, як основний чинник, – любов. Любов, як почування, є одним з рішальних рушіїв людської дії. І то любов у рівній мірі проявляється в малих гуртах (родина), що й у середніх (громада) і великих (нарід). За прикладами не приходиться довго шукати. Любов матері до своєї дитини є рівно добре відома, як напр. на любові побудована солідарність односельчан чи глибоке прив'язання до батьківщини, до її землі і краси природи, до земляків, до переданої традиції. Але любов викликає завжди чинну поставу. Мати не тільки любить дитину, вона нею опікується. Односельчани помагають один одному. Члени національної спільноти боронять своєї вітчизни. Націоналізм, як рух побудований на глибокій любові, вимагає від своїх послідовників відданої служби Батьківщині, активності. При тому служба веде нераз до кінечности посвяти, до зречення з особистого для загального, до жертвоування меншого для більшого – навіть принесення власного життя в офірі, як цього вимагає добро спільноти.

Ця основна характеристична прикмета націоналізму надзвичайно позитивна. Любов, посвята, жертва життя – це шляхетні прикмети, перед якими всяк у пошані клонить голову.

З другого боку нарід це та спільнота, для якої і за посередництвом якої постали всі великі речі у світі. Мистецтво, література, наука, заки стаються понаднаціональними (і тому міжнаціональними) служать своєму народові і тільки завдяки власному народові входять вони до скарбниці духовности цілого людства. Світова культура це богата мозаїка того, що створили національні

культури. Всесвітня історія це передусім історія найбільше впливових і могутніх народів. І кожний визнає за найбільшу честь для себе, коли він якимсь успіхом усесвітнього значення зможе причинитися до вивищення свого народу (пригадаймо хоч би досягнення й успіхи різних змагунів на світових олімпіадах). Зі значенням національних спільнот можна б у світі порівняти хіба ще лише вплив релігій і зв'язок з ними організацій. Але у релігії здебільша починається вплив духовності її визнаючців; релігії і нації, перехреснюючись, тісно сплітаються і творять нерозривну цілість. Іншими словами: рішальним чинником в історії є народи. Це не заперечує цілком ролі одиниці, але одиниця проявляється в історії й добуває вплив на хід подій насамперед завдяки своїй нації, в якій знаходить опору до своєї дії.

Коли любов є одним з найосновніших і найшляхетніших почувань, а нація одним з найосновніших чинників у історії, тоді видається наскрізь природним, що любов до свого народу є чи не основним внутрішнім наказом кожної одиниці, а службу народові, посвяту для нього можна зачислити до найшляхетніших виявів людської творчості. Націоналізм, як рух, пропагує чинну любов до народу, є таким чином явищем наскрізь позитивним, будуючим, творчим.

Націоналізм часто змішується з іншими, зближеними поняттями. Можна напр. запитатися, яка є різниця між націоналізмом і патріотизмом. Адже ж під патріотизмом розуміємо саме палку любов до вітчизни. Річ у тому, що любов може бути чисто пасивна і не проявлятися в чинах. Патріотом звикли ми звати і того, хто активно батьківщині служить, і того, хто тільки тихо й без діл долею батьківщини боліє. Націоналізм жадає від своїх визнаючців чинної любови, активності, динамізму.

Цей динамізм зближує націоналізм до другого поняття. Підкреслена любов до своєї нації може, але не мусить, вести до заперечення чужої нації, до певної засліпленості в любові, до недобачування хиб своєї нації, до перебільшування її прикмет з рівночасним заперечуванням прикмет у других народів і перебільшуванням їх хиб. Ми маємо на таку сліпу любов окреме окреслення: шовінізм і його не треба з націоналізмом змішувати.

Зайве додавати, що в добу творчого насилення патріотичних почувань, коли націоналізм стає наказом хвилини, є він для правдиво вартісних людей внутрішньою конечністю. Але внутрішня конечність найдинамічніших одиниць творить певну атмосферу; тоді до передовиків руху старається уподібнитись загал. Тоді націоналізм, будучи для одних наказом і потребою, стає для других модою. В той час "націоналістом" називає себе і чесний патріот, який однак не має досить сили волі до дії, і шовініст, який не бачить границі між священною службою народові і непотрібним задразнюванням національної гідності другого.

Справжній націоналіст, який віддано й з повною посвятою працює для своєї спільноти, має повну пошану до гідності другого народу. Він уміє оцінити навіть вартості свого ворога. Ця вмілість не тільки етично конечна, але й доцільна й розумово виправдана.

Як ми привчимося ворога принижувати, знецінювати, тоді існує небезпека, що ми його злегковажимо, а це може помститися в рішальній хвилині. Нам треба знати, що напр. москалі є непоправні імперіалісти і їх імперіалізм від століть до сьогодні загрожує Україні. Але з цієї усвідомленої істини не впливає ще, що москалі стоять під кожним оглядом нижче від українців. Якщо так було б, то це передусім эле свідчило б про нас; що ми, стоячи вище від москалів, даємо себе поневолювати. Але такий погляд небезпечний, бо ми, легковажачи москалів, неналежно будемо приготовляти себе до остаточної розгри з ними.

Націоналіст – це жива, твереза, розумна людина, яка бачить у ворога його хиби і прикмети. Досягнення власного народу є джерелом його виправданої національної гордості, але національна гордість не веде його до того, що б він забув, що ми маємо і хиби, які треба зусильною працею над собою змінити (от як напр. відомий пасивізм нашої вдачі, незаінтересованість громадськими справами, коротко схопленою у висказі “моя хата скраю”, сентименталізм і перечулене почуття кривди і т. д.).

Розрізнення трьох відрубних понять: патріотизму – націоналізму – шовінізму дозволить нам зрозуміти, що саме розуміємо під націоналізмом.

Ми не хочемо спорити, що межі між поняттями є доволі пливкі і що для націоналізму існує постійна загроза, що він раз буде втрачати свій динамізм, а раз навпаки сходити на манівці простого заперечування всього чужого. Ми не хочемо спорити, що, мовляв, націоналізм ніколи не відхилився від основної лінії. Ми тільки кажемо і вказуємо, що саме під націоналізмом треба розуміти, і хочемо визначити для себе правдивий зміст націоналізму. Цей правдивий зміст дозволить нам визначити національний виховний ідеал, до якого треба прямувати...

## Націоналізм

*Дмитро Донцов*

На цій волі (не на розумі), на догмі, аксіомі (не на доведеній правді), на самостійнім, не на деривативнім постуляті, на бездоказовім пориві, мусить бути збудована наша національна ідея, коли ми хочемо утриматися на поверхні жорстокого життя. Бо воля нації до життя як “пожадання неясно відчутого другого ладу речей” (Фіхте) є підставою всякого, опертого на ній, свідомого стремління, всякої ідеї. Бо розум, ідея, лише тоді стає порушаючою силою, коли сама “діє як афект” (Йодль). “Воля влади” (Ніцше), “життєвий елян” (Берґсона), “жадоба перемоги” (Джека Лондона), чин для чину, “без мети”, щоб “гнатися в безвість” (Лесі Українки), “фантазія” (Шевченка), якій він жертвував видимий світ,

звеличання “залізної сили ентузіазму”, елементу “нерозсудного” (Гоголя), “правда сильного” і “право сили” (Куліша), – ось як характеризували цю волю чужі і наші провідники.

Яка ж суть крилася за тими висловами, так різними, а так однаковими? Чи це є той іраціональний чинник історії, на яким, в протигагу до науки провансальства, повинен спиратися всякий здоровий націоналізм? Чи це є та “воля”, той “патос”, за яким тужили найкращі, хоч і осамітнені, одиниці серед українства?

Дефініція тут нічого не pomoже. Ця іраціональна здібність людської душі і не вміщається в мову понять, її треба вміти вичути. Як слушно каже Шопенгавер, – “волю так само тяжко схопити поняттям, як і останній зміст слів Бог, сила, просторонь”. Це є щось, що “переживається, відчувається, але не пізнається”. Головною її прикметою є те, що вона є ціль у собі, рух, що не залежить від об’єкту, але шукає його собі. “Новонароджена дитина (читаємо в того самого філософа) бурливо рухається, казиться і кричить: вона страшенно хоче, хоч ще й не знає, чого вона хоче”. Новонароджене кричить... Це власне був той крик волі, іраціональної, безмотивної, той перший крик новонародженого, який для римського права був кінцевою передумовою заіснування особи. Далі, Шопенгавер зве цю волю, як щось, що, всупереч до інтелекту, “не втомлюється, не старіється”. Воля є для нього “das An sich der Natur” - первісна сила. Це вічне стремління, вічний невсипущий гін, що лише хвилево задовольняється, щоби знов стреміти наперед. Це стремління абстрактне, іраціональне, щастя в собі. В нім людське щастя, і лише в нім, в цім переході від бажання до його задоволення, а від нього до нового бажання.

Всяка збірна філософія гуртової одиниці (а в першій мірі нації) повинна бути збудована не на відірваних засадах логіки, лише на цій волі до життя, без санкцій, без оправдання, без умотивування; яку не тільки що не треба (як хотіли драгоманівці) гамувати, але навпаки, треба плекати і розвивати, бо з нею живе і вмирає нація; якою освячується ціла політика нації і всі її засади, і якої тамувати не вільно ніяким “євнухам” відірваних ідей – лібералізму, космополітизму, гуманізму і т. п. Не обмежувати цю – виявлювану в діяннях одиниць волю нації до розросту, пориву наперед і підбою треба нам, лише зміцнювати її. І це зміцнення має бути першою і головною засадою тієї національної ідеї, яку я тут ставляю на місце кволого інтелектуалістичного, безвольного, “кастратного” провансальства.

Зміцнювати волю нації до життя, до влади, до експансії, – означив я як першу підставу націоналізму, який тут протиставляю драгоманівщині. Другою такою підставою національної ідеї здорової нації повинно бути те стремління до боротьби, та свідомість їх кінечности, без якої не можливі ні вчинки героїзму, ні інтенсивне життя, ні віра в нього, ані тріумф жадної нової ідеї, що хоче змінити обличчя світу. Першу з цих підстав протиставляю тому духовому “кастратству”, яке виключало волюнтаристичний чинник з міжнаціонального життя, вірячи сліпо в творчу силу інтелекту. Другу – протиставляю засадничому пацифізмові нашого провансальства, яке вірило у вічний мир ліги націй.

# За що і проти чого ми боремось

*Ярослав Стецько*

Тут маємо на увазі візію Києва, яку дає зведена у просте гасло формула: «Київ проти Москви!».

В нашу епоху, в епоху діаметрально протиставних вір, ідеологій, політичних концепцій, соціальних інститутів, воєнних концепцій з одного боку барикади стоїть Київ як утілення і символ добрих сил світу, захисник прав людини й нації, справедливості і правди, традицій і героїчного гуманізму, християнства і віри в Бога взагалі, а з другого Москва, втілення протиставних ідей і сил. Ця боротьба між Києвом і Москвою відбувається передусім на території російської тюрми народів, проте не обмежується нею і проходить по через увесь світ.

Київ і Москва - два зовсім окремі духові, ідейні, культурні, релігійні й національні антиподи. Це боротьба двох протиставних культур, а не тільки політичних концепцій.

Таке антиподичне, полюсове ставлення двох центрів протилежних вартостей, в яких згущено, зенітально зосереджуються якості протиставних світів, є джерелом нашої великої віри в нашу правду і в нашу перемогу.

В частини західного суспільства бракує комбативності християнської ідеї, що спричинене кризою характеру та браком етичних якостей частини її носіїв, з претенсіями на виключність інтерпретації й аподиктичного пристосовування у житті «модерно» сформульованої концепції, яка все більше потурає слабкостям людини. А власне це ж суспільство у свій час було великим та опромінюючим інші позаєвропейські суспільства саме завдяки своїй бойовій афірмації суворой християнської моралі та національній ідеї.

З другого ж боку, Російська Православна Церква поставила християнство на службу державно-політичній системі воюючого безбожництва, масового народобивства, людиноненависництва і безмежної імперіялістичної загарбницької експансії («Стережіться лжепророків, які приходять до вас в овечій шкурі, а всередині - вони вовки хижі», Мат. VIГ, 15).

Одночасно з тим триває намагання західних Церков знайти «модус вівенді» з принциповими ворогами всякої релігії, убивцями мільйонів борців за віру в Бога, за волю і правду своєї нації («Не може добре дерево давати лихі овочі, ні погане дерево родити добрі овочі», Мат. VII. 18).

В такій ситуації Києву доводиться розгортати і поглиблювати сувору християнську візію св. Антонія і Теодосія Печерських, киево-могилянські традиції нашої величної княжої доби, суворість звичаїв наших Вишенських, традиції нашої мілітарної християнської республіки, єдиного на православному Сході козацького християнського ордену, взагалі всі наші героїчні традиції до найновіших часів, зокрема страшного періоду большевицьких переслідувань, з яких українське християнство вийшло переможним, що засвідчують такі постаті, як митрополити Липківський, Шептицький та багато інших. Безкомпромісове героїчне християнство наших мучеників і борців за віру в Бога є власне основою українського християнства.

Ідеї Києва - вічного, святого міста України, ідеї української землі, яка тотожня з державою, огортають цілу українську духовність. Земля це один з компонентів української нації у містичному сенсі. На ній зродилася слава і велич наших предків, вона зрошена їх кров'ю і потом, засяяна могилами її оборонців. На ній, на цьому бойовищі, стоптаному збезчещеному ворогом, воскресають мертві з могил, нестримно відновлюється культ героїв.

Коли говоримо про ідеї Києва, його світлі християнські традиції, про клич «Геть від Москви!» й «орієнтацію на психологічну Європу», про азійський ренесанс у розумінні унезалежнення азійських націй, що має не тільки політичний, але й ідеологічний вплив на поглиблення та поширення протимосковського опору в Україні, то було б нерозумно це вважати сантиментальним, просвітянським українством, хоч би типу Квітки-Основ'яненка, а тільки цілеспрямованим процесом боротьби нації за своє історичне призначення в розмірі світово-політичного протиставлення: Київ проти Москви.

## Завваги

*Ярослав Стецько*

Відпорність і сила волі нації є так нерозривно зв'язані з виховним процесом, який провадить еліта самим таким характером еліти, що як ця воля дає початок і поштовх діяльності, так виховання впливає на зріст і силу тієї волі. Бо воля нації (націоналізм як історичне явище) існує й діє завжди в живих людях, а поза ними її немає. Кожне відродження нації виходить із неї самої, з її внутрішніх вартостей, з її волі, яку усвідомлює собі дана еліта, захопившись нею в цілості і беззастережно її здійснює. З моментом цього усвідомлення і всебічного захоплення елітою приходить нова доба в житті нації, в якій вона здійснює свої актуальні завдання. Приходить історичне ставання нації. Коли занепад нації був такий, що вона стала парієм, еліта виховує народ саме змаганням за цілковите знищення статус кво і створювання таких вартостей, що будуть повсякчасно творчими; силою законів життя, еліта наближає день, який згодом стає історичним днем...

...

В ім'я чого ж діють члени еліти? Що виповняє їхню свідомість? Ідея нації. Вони змагають за її здійснення. Оце змагання виповняє усю їхню свідомість. І воно їх єднає в один суцільний гурт. Ідея їх єднає, а ніякі пов'язання... шнурочком. І саме це становить суть націоналістичного Ордену.

Факти життя - це вимовно й яскраво підтверджують. Воля, характер, усі сили духа, мають небуденний гарт і кожночасну пробу видержливості й витривалості. І нездари без чистки мусять відпасти. Це не значить, очевидно, що від цих об'єктивних умов узалежене існування Ордену (від них можуть бути узалежені до деякої міри форми і т.п.) бо єдино суб'єктивні мотиви обумовлюють його постання. Джерело його лежить у хотінні повсякчасно здійснити ідею нації, хотінні повному - без "решти". А що здійснення її не кінчиться зі здійсненням актуальної цілі, й існування його не може бути залежне від об'єктивних умов. Саме з огляду на цю позитивну й підметну генезу Ордену немає побоювання про ослаблення його, тим більше, що здійснена актуальна ціль стає розгорнутим етапом до чергових змагань, чергової мети. Змагання базуються на традиціях попередників, на їх виховних елементах, на відгребаних вже з нетрів народньої душі вартостях, що їх скріпляти треба. Скріплює їх своя держава, що підтримує виховання (виховання - як основний чинник - зумовляє здобуття держави, її закріплення й поширення, а вона витворює йому найкращі можливості для діяння), кладучи в основу ту саму ідею, ідею нації. Ті, що продовжуватимуть діяння, точніше їх ядро, по суті на вартості та якості своїй не стратять.

## **Боротьба для бородьби чи змагання за вартості?**

*Ярослав Стецько*

Боротьба, що пронизує всю діяльність людини, кожний її крок і чин, є того характеру радісно-творчим елементом, без якого не живе людина, без якого немає світу. У цілому світі йде змаг, іде боротьба серед свідомої й несвідомої природи, бо тон світу це дужання сил за означені ідеали. Однаково ж боротьба не існує як абсолютна вартість. Вона уявляє повноту вартості щойно тоді, коли є змаганням за позитивні національно-етичні ідеали, які намагається здійснити. Вона існує тоді, коли є опір. Опір може бути тоді, коли здійснюється точно означену ідею, коли валяться колоди, що лежать на шляху. Отож уже в самому понятті боротьби знаходиться момент цілевий. Про безцілівість боротьби не доводиться говорити.

Тут, ясна річ, при позитивному з'ясуванні цієї справи постає питання телеологічного порядку світу. Звичайно постає питання: в ім'я чого поборюється опір? Можливо й таке, що поборюється опір ради самого поборювання, вставивше, ради самої перемоги. Але для націоналістичних елементів боротьба представляє вартість тоді, коли вона є боротьбою за точно означені національні ідеали. Саме ідея, в ім'я якої ведеться боротьба, визначає в позитивному або негативному сенсі саму боротьбу, напр., боротьба національних шкідників, які хочуть перехитривши репрезентантів і подвижників націоналістичної ідеї, витягнути свої особисті вигоди через свою етично злу ідею, ціль мотиви, - може бути тільки негативним проявом.

Говоримо, отже, про апотеозу боротьби за національні ідеали, боротьби, яка їх здійснює. Про вартість боротьби рішає її ідея чи національно-етично вона добра чи зла. Коли ж не означається точно ідеї боротьби, тобто її цілі, а апотеозується її без огляду на мету, то це шкідливо.

## **Чому ми, українські революціонери і повстанці, боремося ..?**

*Петро Полтава*

Для деякого із советських людей, може бути незрозумілим, саме чому ми, бандерівці, боремося проти большевиків, проти советської влади? Адже ж так може думати дехто із обдурених большевицькою пропагандою советських людей - большевики "найкраще в світі розв'язали національне питання", "побудували соціалізм", "щиронародну демократію".

Усе те, що говорить большевицька пропаганда, про політику большевицької партії і здобутки советської влади, також підступна і безлична брехня. Правда про Советський Союз цілком протилежна до того, що говорить про нього большевицька пропаганда.

Ми, бандерівці, боремося проти большевиків тому, що вони як щодо України, так і щодо всіх інших неросійських народів СССР провадять політику жорстокого національного гноблення й економічної експлуатації.

Український народ, як і кожний інший советський неросійський народ, не має в СССР ніяких національно-політичних прав, і перебуває у стані повного політичного поневолення. Т. зв. Українська ССР, як і кожна інша т. зв. союзна республіка, являється по суті не "незалежною державою українського народу", як про це брешуть большевики, а звичайною адміністративною одиницею, звичайною безправною губернією большевицької імперії.

Ні “верховна рада” УССР, ні її “уряд” не мають ні тіні тих прав, що ними звичайно користуються ці інституції у справді незалежних державах. Т. зв. суверенність союзних республік – не тільки фікція, пуста фраза, призначена більшовиками для обдурювання працюючих мас Советського Союзу і всього світу, фраза, що не має найменшого практичного значення. Ні “верховна рада” УССР, ні її “уряд” не можуть нічого зробити самостійно, без згоди на це московського центру. Український народ, як і кожний інший неросійський советський народ в системі більшовицького ССРС є фактично позбавлений будьяких можливостей свобідного волевиявлення, незалежного керування своїми справами. Про все, згідно тільки з власними імперіялістичними інтересами, цілковито ігноруючи потреби окремих народів, всупереч їхнім найжиттєвішим інтересам, вирішує більшовицький імперіяльний центр – більшовицька Москва.

Більшовики жадливо експлуатують Україну, як і кожную іншу т.зв. союзнą республіку, в економічному відношенні. Кремлівські імперіялісти використовують Україну в першу чергу як сировинну базу для промисловости центральних районів Росії. До промислових районів Росії з України вивозять вугілля, чавун, сталь, хліб, м'ясо, овочі, а завозять звідтам сюди складні машини, складне фабричне і заводське устаткування, текстильні вироби. В Україні взагалі не розбудовується складного машинобудування, модерної хемічної промисловости, текстильних фабрик. В Україні, нпр., яка являється найбільш розвинутим вугільним і металургічним районом ССРС, перший автобудівельний завод більшовики запланували побудувати щойно в четвертій п'ятирічці. Чи ж це не говорить про те, що Україна в системі більшовицького ССРС перебуває на становищі колонії? Це брехня, що “за роки советської влади більшовики розбудували в Україні високорозвинуту індустрію”. Більшовицькі імперіялісти розбудували тільки ці галузі індустрії, які сприяють викачуванню з України промислової і сільськогосподарської сировини (нпр., видобувну промисловість, сільськогосподарське машинобудування, заводи, що продукують устаткування для вуглевидобувної і залізорудної промисловости, паровозобудування).

В Україні, як і в кожній іншій т.зв. союзній республіці, більшовики проводять політику жорстокого культурного гноблення. За роки більшовицької влади в Україні ЧК, ГПУ, НКВД, МВД, МГБ знищили сотні українських вчених – істориків, мовознавців, літературознавців, економістів, знищили сотні письменників, поетів, мистців. Діячам української культури забороняється творити в національному, патріотичному дусі. В цей спосіб цілковито загальмовано всякий розвиток української культури. Усе життя в Україні русифікується. У всіх адміністраційних, культурних та економічних інституціях, у всіх університетах, інститутах фактично панує російська мова. Неподільно панує російська мова в армії. Її накидається українському народові методами посереднього тиску. Всюди насаджується російсько-шовіністичну, імперіялістичну ідеологію, переслідується кожна українську патріотичну думку, кожне патріотичне українське почування. В російсько-шовіністичному, імперіялістичному дусі висвітлюється історію України, історію української культури, поборюється захоплення рідним минулим. Українська преса, радіо, театр, література, наука поставлені в Україні цілковито на службу русифікаторської політики більшовицьких поневолювачів. Уся культурна політика більшовицьких гнобителів в Україні має на меті повну культурну асиміляцію України з Росією.

Большевики масово винищують український народ фізично. Три рази за час свого панування в Україні вони навмисне викликали голод. Жертвою цього навмисне викликаного голоду впало досьгодні в Україні близько вісім мільйонів українців. Сотні тисяч українських чоловіків і жінок вислано в Сибір, Середню Азію. Тут вони, будучи примушеними жити в найжахливіших умовах, масово вмирають. Сотні тисяч українських патріотів знищили большевицькі гнобителі по тюрмах, на засланнях, у концтаборах, розстріляли, у безпосередній боротьбі. Тільки за останні роки в боротьбі проти нашого визвольного-революційного руху вони знищили кілька десятків тисяч українців.

Ось так на практиці виглядає “найкраще розв’язання” большевиками “національного питання в СССР”. Чи ми, українські патріоти, можемо спокійно годитися з таким станом, чи ми, українські патріоти, можемо не боротися проти большевицьких гнобителів, коли бачимо, що вони готують Україні повну загибелю.

Ми українські революціонери і повстанці, боремося проти большевиків тому, що вони встановили в СССР режим нещадного соціального гноблення й економічної експлуатації працюючих мас. Не безкласове суспільство, не “комунізм” будують в СССР большевики, а нову гнобительську й експлуаторську соціальну систему. Місце колишніх експлуаторів-поміщиків і капіталістів – займають сьогодні нові суспільні паразити-верховоди большевицької партії, МВД і МГБ, адміністрації, армії. Ці верховоди вже виразно оформилися в нову експлуаторську клясу – клясу большевицьких вельмож. Основою формування цієї нової паразитарної, експлуаторської кляси є її політичні привілеї: монополістичне становище большевицької партії, її необмежена влада, повна безконтрольність комуністів з боку народних мас. Маючи необмежені політичні права і будучи в результаті цього необмеженим господарем усіх багатств СССР, ця кляса забезпечила за собою й виразні економічні переваги в советському суспільстві. Большевицьким вельможам ніколи нічого не бракує, вони мають просто розкішні умови життя. У цей час, коли мільйони працюючих живуть у крайній нужді, в голоді, большевицькі вельможі, встановивши для себе неймовірно високі платні, мають всього вдосталь: добре їдять, вишукано одягаються, гарно живуть, досхочу користають з усіх культурних розваг забавляються. Це вигідне розкішне життя большевицькі вельможі забезпечили собі за рахунок експлуатації советських мас – за рахунок експлуатації советських робітників, колгоспників, працюючої інтелігенції. Слова Маркса про те, що “нагромадження багатств на одному полюсі завжди супроводиться нуждою на другому полюсі” вірні не тільки в застосуванні до капіталістичного суспільства, але й у такій же самій мірі в застосуванні до сьогоднішнього советського суспільства.

Ніде на світі працюючі не живуть у такій економічній нужді, як в СССР, в країні нібито “перемігшого соціалізму”. Ніде на світі не експлуатується так фізичні сили працюючих, як в СССР – в державі нібито “робітників і селян”. Ніде на світі працюючі не стиснуті стільки різними законами, “нормами”, “п’янами”, “зобов’язаннями”, як в Советському Союзі. Реальна заробітна платня советських робітників і службовців незвичайно низька. Вона ніяк не вистачає навіть на наймізерніший прожиток.

Стахановщина, соцзмагання висотують з робітників і колгоспників усі фізичні сили. Високими нормами поставок большевицькі вельможі ограблюють колгоспників з усіх продуктів їхньої праці. Високі податки, постійні і високі позики, “добровільні датки” витягають від працюючих останню копійку. Працюючи на війну, советська промисловість не випускає в потрібній кількості товарів ширвжитку. Не “радісне” і “заможне” життя дали большевики працюючим колишньої царської Росії, а нову каторгу, а нове поневолення, новий соціальний гніт і економічну експлуатацію. Большевицькі поневолювачі поставили працюючих Советського Союзу фактично на становище античних рабів.

Ми, українські повстанці і революціонери, – сини працюючого народу, не можемо не боротися проти такої політики большевицьких ворогів народу щодо працюючих мас, так само, як не могли не боротися проти гнету поміщиків і капіталістів передові працюючі колишньої царської Росії. Боронити інтереси селян, робітників, працюючих інтелігентів, боротися за їхнє соціальне визволення – вважаємо своїм священним обов'язком.

Ми, бандерівці, боремося проти большевиків також тому, що вони побудували в ССРСР режим кривавої диктатури компартії, режим варварського терору МВД і МГБ.

В ССРСР не існує жодної демократії, не існують жодні громадські ні людські права. Всеволодним паном життя і смерті кожної людини в ССРСР є большевицька охорона – МВД і МГБ. Вони шпигують за кожною советською людиною, намагаються цілковито контролювати все життя советських громадян, усі їхні думки, почування. Вони нещадно знищують кожную відважнішу думку. Вони криваво розправляються з усіма тими, хто в який-небудь спосіб відважується протиставлятися большевицькому режимові. Большевицький лад є цілковитим перекресленням усякої свободи всякої демократії, всіх здобутків людства на шляху його прямування до волі, є прямим продовженням царського самодержавства.

Чи ми, українські революціонери, можемо безчинно приглядатися таким знуцанням над людьми. Проти такого знуцання над людьми ми, бандерівці, не можемо не боротися. Наші найвищі ідейні гасла – “Воля народам! Воля людині!”

Ми, українські революціонери і повстанці, боремося проти большевицьких гнобителів, врешті, тому, що вони переслідують нас за наш патріотизм, за нашу любов до України, за те, що вони палять українські хати, руйнують господарства, вивозять на Сибір український народ, мордують, спалюють живцем українських патріотів, відрізують жінкам груди, пробивають штиками дітей, розпинають на парканах, волочать по дорогах, прив'язавши колючим дротом коням до хвостів, наших впавших друзів-революціонерів, розривають їхні могили, викидають на смітники, придорожні рови їхні тіла, де їх розшарпують собаки; ми боремося проти большевиків тому, що вони днуть портрети Шевченка, Хмельницького, топчуть “Кобзаря”, “Історію України”.

Усю Західню Україну большевицькі бандити перемінили в одну жакливу м'ясорубку. Немає тут сьогодні хати, де б ці душогиби когось не вбили, не заарештували, не вивезли на Сибір, немає ні лісу, ні гайку, де не видніли б розриті повстанські могили, немає села, де не було б спалених,зруйнованих господарств, немає родини, де мати не оплачувала б замордованого сина, дочка – замордованої матері, маленька дитина –вивезених на Сибір батьків. І за що це море горя, за що це море крові і сліз? За те тільки, що український народ любить Україну – свою Батьківщину, за те тільки, що український народ, як і кожний інший народ у світі, хоче жити вільним, незалежним життям.

Ми, українські революціонери і повстанці, боремося проти большевицьких гнобителів тому, що вони в колгоспах запрягають жінок до борін, заставляють їх носити на плечах гній на колгоспні поля, засуджують колгоспників до багаторічного ув'язнення за кілька колосків, що їх вони відважують зірвати, щоб рятуватися від голодової смерті, тому, що большевицькі експлуататори цілком грабують колгоспників з продуктів їхньої праці, виплачуючи їм по 200 грамів хліба за трудовень, тому, що вони зіпхнули українське колгоспне селянство на дно нужди і страждань. Ми боремося проти большевицьких поневолювачів тому, що український робітник мусить постійно жити на голодному пайку, вистоювати в довжезних чергах за хлібом, жити в нужденних житлових умовах, фізично знесилюватися незвичайно високими нормами виробітку, стахановщиною, дрожати перед жорстокими карами за найменше спізнання до праці. Ми боремося проти большевицьких злочинців тому, що вони в шахти, на рудники, на т. зв. відбудовні роботи загнали жінок, де руйнується їхнє здоров'я, тому, що вони відірвали матерів від їхніх дітей, тому, що десятки тисяч цих, позбавлених опіки, дітей примушені тинятися як безпритульні по базарах, станціях, попід ресторани, жебраючи шматка хліба. Ми боремося проти большевицьких гнобителів тому, що вони примушують українську інтелігенцію виступати проти власного народу, заставляють її кривити душею, опльовувати національні святощі, примушують її фізичною працею здобувати засоби для власного прожитку, не дають їй змоги вільно віддаватися своїй творчій праці.

Чи може український патріот, який бачить і розуміє всю злочинність, увесь бандитизм большевицької політики щодо України, не поклястися боротися проти большевицьких гнобителів до останнього свого віддиху, до останньої краплі своєї крові? Ми, бандерівці, –українські революціонери і повстанці, поклялися не припиняти нашої протибольшевицької боротьби аж до повного визволення України з-під большевицького панування, аж до цілковитого знищення большевицької гнобительської й експлуататорської системи.

# Націоналізм проти імперіалізму

## 3. Карбович

Головним ворогом волелюбного світу, культури і релігії, нації і людини, свободи творчості і соціальної справедливості є московський імперіалізм у його новітній формі комунізму. Використовуючи людський потенціал, економічний резервуар, геополітичне становище поневолених ним народів, а одночасно розкладаючи частину населення держав вільного світу оманливими ідеями комунізму, матеріялістичною філософією життя, зажерливий московський імперіалізм хоче загарбати цілий світ.

Московський імперіалізм - явище історичне, іманентне московській нації, зовсім не пов'язане з тим чи іншим державним або соціально-політичним режимом. Концепція «III-го Риму», оборона «православ'я», «панславізм», «визволення» пролетаріату всього світу, «визволення» т.зв. поневолених народів..., цезаропалізм і екуменізм т.зв. російської православної церкви, що була і є знаряддям московських самодержців, - зливаються в одне річизще теперішнього московського імперіалізму, як оманливі ідеї, якими замаскований нагий імперіалізм-колоніалізм Росії. У жодній уявленій країні нашого континенту не запроваджено комуністичної влади інакше, як тільки московськими багнетами або з їхньою допомогою, а подекуди ще й з допомогою деяких західних чинників.

Большевізм - синтеза московського імперіалізму і комунізму, що відповідає московському способу життя. Москва силою накидає його іншим народам як засіб і форму панування над ними. Московський імперіалізм унікальний в історії, бо ні один європейський імперіалізм не накидав своєї системи життя, свого мислення і своїх вірувань підкореним народам. Москалі ніколи не боролися і не борються за тривалий поділ сфер впливу між надпотугами, а тільки за повне загарбання цілого світу.

Перед загрозою банкрутства марксизму і його прогноз про захоплення влади пролетаріатом, московські імперіалісти за вказівками Леніна модернізували стратегію загарбання чужих країн, зберігши основний засіб: насильством здобути владу. Миською партизанкою, бандами («красная армія»), грабунками і вбивствами вони тероризують населення різних країн і готують ґрунт для захоплення влади у свої руки.

Коли в 1959 р. Москва вбила у Мюнхені Степана Бандеру, провідника революційної ОУН, офіційний Захід мовчав. Коли ж тепер банди «красної армії» застосовують вбивства і терор уже в західних вільних країнах (що ми передбачали), то державні мужі говорять про «анархістів», не маючи відваги назвати поіменно московську п'яту колону.

розклад молоді, поборювання патріотизму і релігії, моралі та героїки життя всередині кожної нації вільного світу, то бачимо, що Москва вже здійснює свої плани як альтернативу до термонуклеарної війни. Президент Ніксон, будучи в Москві, говорив про т.зв. мирне співіснування, яке нібито врятує світ від атомової небезпеки. Насправді ж для волелюбних сил світу такою альтернативою є тільки національно-визвольні революції, постання поневолених московським імперіялізмом і комунізмом націй, які зсередини розвалить московську імперію.., давши поневоленим народам змогу стати самостійними суверенними у своїх національних державах.

Імперіялізм і колоніялізм - це анахронізм, реакційні явища вчорашнього дня. Імперії розвалюються, в цілому світі вже домінує національний принцип організації людських спільнот над принципом імперіялістичним. Національні держави стають знаменням епохи, а імперії належать минулому. Московська імперія і т.зв. її сателіти розгублюються у внутрішніх суперечностях: з одного боку бачимо наступ визвольних націоналізмів, зудар традиційного, волелюбного, притаманного кожній нації змісту життя з московською системою, більшовизмом, а з другого боку - Москва нібито захищає антиколоніальні ідеї і пропагує національне визволення...

В самій же московській імперії посилюється національне гноблення, російщення, великодержавний шовінізм, комуністичний протиприродний тоталітаризм. Але це бумеранг, який ударяє в самі основи московської імперії. Втеча московських імперіялістів від внутрішніх національно-визвольних революційних сил не є доказом їхньої сили, а тільки ознакою їхньої слабости.

Комунізм і ліберал-капіталізм споріднені тти, що дають примат не людині, а техніці. Термонуклеарний "пат" і одночас гонка зброєнь атомових держав - висувають на перший плян людину і націю, а не техніку й імперію. Ідеї і люди сильніші від атомових бомб. Ідейне банкрутство комунізму в поневолених націях, відродження їх молодого покоління в душі традиціоналізму, визвольного націоналізму, героїки життя і релігії підтверджують тезу про те, що комунізм... провалюється, хоч у деяких західних країнах проходить духове збільшевичення.

Денаціоналізація означає дегероїзацію життя і воююче безбожництво. Релігійний нігілізм людини означає втрату культури і варваризацію життя. Колективізація означає примусове переселення людей з села до міста, а колоніальна індустріялізація призводить до нищення традиційних структур нації і до далекоюсяжних катастрофічних наслідків.

# Про дерево національних задач

*Степан Говерля*

Нація - це даність Бога Нація - це вічна й у своїй внутрішній сутності постійна спільність, кровно та психологічно споріднених людей, яка одержує в непорушну спадкоємність і даність - суверенітет, державність, незмінність національного "Я". Незалежність і суверенний державний механізм - її найвищі, нетлінні цінності. Без них вона неповноцінний, важко поранений організм, що лиш животіє, поступово підпадає й гине, немов підрубане дерево. Отже, задля власного життя, самозбереження, процвітання, нація зобов'язана зберігати та охороняти свій суверенітет як кровообіг, як душу, як національну недоторкану святиню. А втративши її в період історичного лихоліття, - знову здобути, повернути собі цей священний храм. Оскільки ж нація існує не у вакуумі, а живе й розвивається в історичному процесі і в постійному спілкуванні з іншими народами як складний, багатогранний організм - то, виходячи із своєї священної мети - необхідності суверенного стану буття, - занурює "коріння", нарощує "стовбури", формує "корону" задач у такій відповідності і гармонії, щоб вони в непорушності забезпечили й Гарантували їй цю основу основ національного життя. Таким чином разом із сукупністю вище окреслених завдань "дерева національних задач" - це також виявлення\* визначення та розробка комплексу таких задач, які в сьогоденні та в близькій і далекій перспективі, тобто в історичній еволюції нації та її зіткненнях з народами - покликані зберігати як даність Бога, як природні, недоторкані права, як передумову життя суверенітет і державність нації, вести до духовного та економічного розквіту, росту, добробуту усіх її членів, до збільшення міжнародного авторитету й впливу нації, до загального поступу світової цивілізації та зближення народів.

Ця характеристика відповідає насамперед буттю незалежної нації. Статус суверенності визначається багатьма ознаками, найважливіші з яких такі:

- а/ територія нації не включено в склад іншої держави і її кордони непорушні;
- б/ нація керується своїм національним урядом, що має верховенство, захищає суверенні інтереси нації та виражає власну свободу волі по відношенні до урядів інших держав;
- в/ державний механізм і національний уряд визнаний міжнародною співдружністю суверенних держав, що - на ознаку - встановили з ним дипломатичні відносини й акредитували повноважних послів;
- г/ уряд веде, незалежну від іншої держави, зовнішню і внутрішню політику;
- ґ/ нація має власні збройні сили, підпорядковані національному, урядові;
- д/ нація має власну національну фінансову систему/грошову одиницю, золоті й валютні запаси/ то зовнішню торгівлю;
- е/ має історично спадкоємні символи державного буття: національний герб, прапор, гімн.

# Наше вчення про національну державу

*Петро Полтава*

Як наше вчення про націю, так і наше вчення про державу сформувалося в ідейній і політичній боротьбі на два fronti: в боротьбі проти різних імперіялістичних поглядів, що їх голосили представники великодержавних націй - з одного боку, та в боротьбі проти погляду марксизму на державу з другого.

Погляди представників великодержавних, пануючих націй полягали просто в одвертому, грубо імперіялістичному заперечуванні права малих народів на незалежні держави.

Інакше підійшли до цього питання марксистки. Своє вороже ставлення до держави вони намагаються аргументувати нібито науково. Згідно з їхніми поглядами, держава завжди була і є лише знаряддям гноблення в руках пануючих, економічно багатих суспільних класів. Вона виникла тоді, коли серед різних племен створилися гнобительські класи. Для забезпечення свого становища експлуататорів, для забезпечення свого економічного і політичного панування вони, ці класи, і створили державну організацію, яка зі своїм величезним апаратом насилля (з тюрмами, поліцією, армією, бюрократією, судівництвом) є нічим іншим, як тільки машиною пригноблення. Вся ця машина пригноблення не тільки дозволяла експлуататорам тримати в неволі працюючі маси, але й лягала важким економічним тягарем на їхні плечі. Щоб утримати цю машину, працюючі змушені платити величезні податки, відбувати військову службу, гинути на війнах, відбувати всякі інші повинності тощо. Висновок з цього марксистки робили такий: держава мусить зникнути, вона непотрібна, і тільки тоді, коли буде знищена держава, людство заживе справді щасливим вільним життям. Такий, у короткому викладі, погляд марксизму на державу.

Весь цей погляд на державу, як і марксісько-большевицький погляд на націю, є неправильним, тенденційним. Він, по-перше, неправильно висвітлює виникнення держави. По-друге, правильно критикуючи хиби держави в різні історичні періоди, марксистки на основі цієї критики зробили хибні висновки щодо характеру держави у цілому. Їх погляд, що в майбутньому народи зможуть жити без держав - утопійний, фантастичний, позбавлений всякої реальної підстави. З усієї марксіської теорії про державу виразно проглядає намагання представити історію як тільки боротьбу класів, що, як ми про це вже говорили, цілком неправильно; проглядає намагання заперечити всяке значення держави для народу, для людства взагалі.

Держава виникла як природна форма організації спочатку родів, пізніше - племен, а ще пізніше - народів. Зародковою формою держави, її прообразом є вже родові і племінні організації. І родова, племінна організації мали два головні завдання: організувати, впорядкувати життя всередині роду чи племені та організувати оборону роду чи племені перед зовнішніми ворогами. Про це говорять усі дослідники цього питання. І в родів, і в племен була своя влада, свої закони, свої засоби примусу. І в той же час у період родів, а в деяких випадках в період племен, ще нема поділу на класи експлуататорів і експлуатованих, ще нема ні одних, ні других. Цього не заперечують навіть марксистки. Отже, коли саме такі історичні факти, то ясно, що держава не виникла як знаряддя гноблення в руках багатих клас у відношенні до клас економічно слабих, а в результаті природної потреби впорядкувати життя всередині спільноти та оборонитися перед зовнішніми ворогами.

Так у результаті загарбницької політики імперіялістів творилися творяться багатонаціональні держави. Багатонаціональна держава разом з існуючим розподілом суспільства на класи експлуататорів і експлуатованих є подвійним знаряддям гноблення. По-перше, є вона знаряддям соціального гноблення стосовно працюючих мас власного народу. По-друге, багатонаціональна держава є знаряддям національного гноблення й експлуатації поневолених народів. Зрозуміло, що такі держави не повинні існувати, вони мають бути перебудовані в першу чергу. Повинні бути перебудовані під суспільно-економічним і політичним оглядом також і однонаціональні держави; коли вони в руках пануючих клас служать знаряддям гноблення експлуатації працюючих мас власного народу. Чи може, однак, людство існувати без держави? Не може. Щоб людство могло жити і розвиватися, воно мусить якось організуватися, створити якусь організацію. Це поза всякими сумнівами.

З уваги не те, що 1) людство поділяється на нації: що 2) нації є найвищим типом людської спільноти; з уваги, далі, на те, що 3) прагнення до національно-державної незалежності є природним прагненням кожного народу, - з уваги на це все такою організацією може бути тільки система вільних національних держав усіх народів світу. Всякі інші системи, які не рахуватимуться з цими природними фактами людського світу, завжди будуть нетривкими. Тому система вільних національних держав усіх народів означає не тільки найсправедливішу розв'язку питання міжнародного ладу, але й найжиттєвішу, найдостосованішу до дійсності розв'язку цього питання.

Побудова системи вільних національних держав зліквідує багатонаціональні держави, тобто покладе кінець національному гнобленню...

Ми, націоналісти, вважаємо, що - як це воно було завжди, є сьогодні і буде в майбутньому - незалежна національна держава є тією єдиною формою політичної організації народу, яка забезпечує йому найкращі умови для всебічного розвитку всіх його духових і матеріальних сил. Без власної національної держави, тобто без держави, побудованої на етнічних землях даного народу, нарід не може всебічно розвиватися. Ба більше, без власної національної держави нарід рокований на загибель.

В цьому разі бездержавний нарід змушений терпіти гноблення з боку своїх поневолювачів, які, хоч би якими гаслами вони не прикривалися, завжди змагають до політичного, культурного, а то й фізичного знищення підкорених ними народів. Саме про це, а не про що інше говорить як уся українська історія, так і історія всіх інших поневолених народів. Нас, українців, у XIV-XVIII ст. гнобила і змала до нашого знищення шляхетська Польща, в XVII-XX ст. нас винищувала царська Росія, після 1920 р. нас гнобили московські большевики, поляки, румуни, чехи, мадяри, німці. Тепер знову намагаються нас винищити московські большевики. Ми, націоналісти, добре враховуємо весь дотеперішній історичний досвід як українського, так і всіх інших поневолених народів. Ми тому вважаємо, що першою і найнеобхіднішою передумовою життя і здорового розвитку народу є власна незалежна національна держава. Таку форму держави, як большевицький ССРСР, що служить тільки прикриттям московсько-большевицького імперіялізму, ми якнайрішучіше відкидаємо і поборюємо. Ми відкидаємо і поборюємо також усі інші форми багатонаціональної держави, побудованої на національному гнобленні і визискові.

Ідея власної незалежної національної держави впливає також з найглибших прагнень і національних почувань кожного народу. народи, той підриває основу людського поступу взагалі, той є ворогом не тільки поневолених народів, але й ворогом людства в цілому.

Враховуючи, з одного боку, прагнення та інтереси кожного окремого народу і, з другого боку, інтереси людства як цілоти, найвище призначення цього людства, - ми, націоналісти, боремося за систему вільних національних держав усіх народів світу. Безпосередньою метою нашої боротьби є здійснення вікової мрії українського народу: побудова Соборної українських етнічних землях Української Самостійної Соборної Держави. Боротьбу за побудову на Українських Землях незалежної Української Держави ми вважаємо сьогодні найважливішим завданням усього українського народу.

## Політична географія

*Степан Рудницький*

Декому здавалося б, що політично-географічні міркування про країну, яка поки що не має признаної політичної самостійності, яка позірно так недавненько виринула як політична одиниця, є зайвими і невиправданими. Знаючи дуже низький стан географічної науки в Україні й на цілому просторі давньої російської імперії взагалі, не будемо дивуватися, коли хтось закине нашим міркуванням непотрібність. Та зробить це тільки той, хто не знає сути модерного землезнання взагалі, а політичного землезнання зокрема. Нинішнє землезнання це самостійна природописна наука про землю (як своєрідну одиницю серед всесвіту) та її поверхню, з усім тим, що на цій поверхні знаходиться і стоїть у тісних взаєминах з цілістю землі та поверхні.

З цієї дефініції землезнання, яка добута з історичного розвитку, стає ясно, що воно мусить мати три галузі: космічну географію, фізичну географію та біологічну географію. Ця остання географія життя на землі - ділиться на географію рослин, тварин людей (фітогеографію, зоогеографію, антропогеографію). Частиною антропогеографії є політична географія. Вона займається дослідженням взаємин між державним життям людства та землею.

Політично-географічні дослідження над Україною може вважати безцільними й недоладними тільки той, хто розуміє землезнання взагалі, а політичну географію на старий лад Штайна, Ваппеуса Кльедена та інших або й деяких теперішніх російських географів. Та цей перестарілий погляд пішов уже давненько в антикварну комору географічної тарабарщини. Капітальні праці Рацеля, Кірхгофа та інших доказали наочно, що не держава сама по собі, а її взаємини з її територією є цариною політично-географічних досліджень. Держава для політичної географії це простір на земній поверхні, зайнятий гуртом людей. Цей гурт людства творить для дотичного простору своєрідні межі й використовує лого на свій лад політично, економічно і тд.

Зв'язки квантитативного та квалітативного дуже різні, в'яжуть природу краю з народом, що в ньому живе. Ці зв'язки в значній частині не мають нічого спільного з державним життям, та багато з-поміж них є дуже сильно з ним сполучені. Простір краю і його природа - це одна з основ держави, другу основу творить та частина людства, яка творить державу в соціологічному чи правнодержавницькому смислі.. Як ці два елементи (територія і населення) зростаються в один, більше чи менше одноцільний організм (державу) - це і є головним питанням усієї політичної географії.

Коли розглядаємо країну Європи, що заселена українським народом і зветься Україна, можемо вже на перший погляд констатувати оці дійсності.

1. Україна обіймає окремих суцільний простір на півдні Східньої Європи. Цей простір більший від усіх європейських держав, за винятком Росії, і природою дуже багатий.

2. Україна є тепер знову самостійним державним організмом, хоч її територія була протягом віків поділена між Польщею, Австро-Угорщиною, Росією... чужими державами.

3. Україна мусіла через своє положення на межі Європи й Азії піти своєрідним шляхом розвитку, шляхом, що був і є цілком іншим від шляху держав Середньої та Західньої Європи.

Своєрідність географічних та історичних особливостей української території приневолюють політично-географічного дослідника тутешні відносини дуже часто інакше розуміти, ніж це велять закони політичної географії, пристосовані до західноєвропейських обставин. В дослідженнях політичної географії України стаємо на неторкану цілину, яка може видати результати нові й оригінальні, важливі для цілоти політично-географічної науки.

Цього, що наведено, досить, аби виправдати потрібність, політично-географічних досліджень над українською справою. Єдиною основою цих досліджень буде суцільна національна теорія українського народу.

На цій території було протягом історичних часів багато різних чужих державних утворень. Тому не бракує предмету навіть для дуже вузьких досліджень у галузі політичної географії.

Коли якась народня індивідуальність закоріниться на своїй території, то вона щораз висуває себе наново з цими прикметами, що ввійшли в неї з її землі й щоразу в неї входять. «Часто розбивалися політичні пляни, але їх духові зародки трималися ґрунту й росли далі так, як перед тим росли». Цими двома влучними висловами Рацеля я хотів би починати.

Український нарід сидить у північно-західній половині свого нинішнього обсягу від непам'ятних часів, може, ще від часів праслов'янської єдності. Від V ст. по Христі починається експансія праукраїнців (антів) на Схід і Південь. В X і XI ст. з'являється, як результат тієї експансії, староукраїнська Київська держава, яка опановує ціле північне побережжя Чорного моря від Дунайського гирла до Кубані. Навали азійських кочівників відсувають український народ на цілі століття від чорноморського побережжя, однак від XVI ст. починається нова експансія українців на Південь і Схід, котра й донині ще не закінчена. У XVII ст. український нарід дійшов знову до Чорного моря й Кавказу, в XIX-му закріпив і розширив свої тутешні землі, дійшов до Каспію і розширює свою територію в цих краях щораз далі. Нинішній мапографічний образ розміщення українців бачимо як на суцільній території, так і на колоніальних просторах тільки ефемерним чином. Кілька десятиліть, навіть років, приносять значні переміни, всюди з позитивним для українців наслідком.

Всюди, де український нарід громадно поселюється, приносить він свої притаманні історично-політичні традиції, змагання, суспільну й економічну структуру тощо. Завдяки цьому стає український нарід вирішальним географічно-політичним чинником для простору, на котрому поселився. Історичний рух може йти куди хоче і як хоче - український нарід зберігає свою індивідуальність і зростається зі своєю землею щораз більше та щораз сильніше. Монгольська хуртовина XII ст., що зруйнувала так багато могутніх народів і держав, не могла знищити українського народу. Так само не змогло цього зробити півтисячолітнє татарське лихоліття разом з польським і московським гнобленням. Український нарід зростав числом, шириною й глибиною своїх зв'язків з рідною землею і виступив у XX ст. як одна з найбільших числом націй Європи на історичну арену. Органічний зв'язок народу землею, ця найсильніша основа держави, попри всі історичні незгоди Україні, тільки міцніла 11 поглиблювалася. Українці поміж усіма великими народами Європи нарід найвиразніше хліборобський, зрослися зі своєю рідною землею так тісно, що кожний політичний плян, що стосується української території, мусить з тією дійсністю рахуватися. Так є тисячі років... Докази дають усі неукраїнські державні утворення, що поставали протягом цього часу на українських землях. Вони панювали тут навіть довгі часи й надавали собі великої поваги Та їх престиж був великий тільки в очах Європи, яка нічого путнього про них не знала. Насправді це були держави всередині слабкі, що могли втриматися в Україні тільки завдяки постійному насильству проти українського народу. Організм усіх цих держав був недужий від великого чужого тіла - українського народу й землі й мусів рано чи пізно погирати.



**СУМ**  
**ОРГАНІЗАЦІЯ**

# Приречення СУМ

*Після здобуття II ступеня Старшого Юнацтва СУМ, при переході до Дружин СУМ, кожен(-на) старший(-ша) юнак(-чка) складає «Приречення» такого змісту:*

**«Я, син (дочка) Великого Українського Народу, добровільно і з почуттям відповідальності прирікаю:**

- бути вірним(-ою) Богові й Україні, плекати високі морально-етичні, християнські та національно-державницькі чесноти духа;
  - дотримуватися в житті законів Спілки Української Молоді та бути слухняним(-ою) і активним(-ою) її членом(-кинею);
- бути активним(-ою) і дисциплінованим(-ою) членом(-кинею) організованого життя української спільноти;
- працювати для розбудови і зміцнення української державності».

# Виховний ідеал Дружинника СУМ

Гасло СУМ — **«Бог і Україна»** символізує виховні ідеали СУМ. Усвідомлення цих високих ідеалів дає підставу для ідеалістичного світогляду, який вимірює всі цінності в площині правди, добра і краси. Пізнання законів Божих і правд українського народу визначає відношення між Божим і людським, між одиницею і спільнотою, між дитиною і батьками. Цей виховний ідеал визначає моральний кодекс поведінки одиниць і всієї спільноти. Він визначає розвиток індивідуального і людського-національного до найідеальнішо-досконалого, до Божого.

Бог є абсолютною Правдою, Добром і Любов'ю і найбільшим ідеалом для наслідування.

Україна — це наступний найбільший ідеал, що визначає ідеалістичний світогляд члена СУМ. Цей ідеал забарвлює національним кольором християнські засади світогляду.

Україна — це не тільки земля, що живить український народ і зберігає пам'ятки нашого духовного і матеріального життя, але й символ культурного народу, що духовно підживлює кожне покоління і кожну індивідуальність, яка зростає на цій культурі, на вершинах її досягнень, як і на ідеалах для творчих одиниць. Україна — це тисячі років духовного життя предків українського народу, що залишили йому великий життєвий досвід у формі духовних виявів, які живуть і сьогодні в культурі українського народу. Вони не тільки допомагають визначати ідеали українського народу, але й кожного українця окремо, визначати його національний світогляд.

Одним із виявів національних ідеалів є ідея нації та ідея держави. Ідея нації — це ідея біологічно-духовної структури людської спільноти, органічно завершена, що змагає до певного і всестороннього вияву себе у всіх ділянках життя, в організованій державній формі.

Ідея держави — це ідея форми, в якій нація організує своє життя, виявляє свою самобутність, суверенність у всіх ділянках творчого життя. Ідеалом держави є така її форма, в якій кожна одиниця і вся спільнота має гарантовано найліпший розвиток для повного вияву в усіх ділянках життя.

Ідеал українця — члена СУМ — усвідомити собі ідеї Бога, нації, держави, пізнати себе як індивідуальність, свої таланти і творчі сили, щоб розвинути їх і ними включити себе у цілісний розвиток спільноти.

# Програма СУМ

*Програма Спілки Української Молоді була прийнята та затверджена на I Конгресі СУМу, який відбувся 20-24 березня 1947 року в Авґсбурзі. Тоді ж було затверджено статут СУМу, сумівський прапор та емблему.*

1. Спілка Української Молоді (скорочено СУМ) є непартійною, але глибоко ідейною національно-соборницькою організацією Української Молоді, що, ставлячи перед собою завдання відновити славні традиції однойменної спілки, ліквідованої антинародним окупаційним режимом в Україні, об'єднує і виховує в своїх рядах молодь, яка, згідно з правилами, може вступати в СУМ.
2. Стоячи на ґрунті християнської моралі і глибокого українського традиціоналізму, СУМ є середовищем, в якому куються сталеві характери, що змогли б стати на зміну своїм батькам, і були б безмежно відданими українській самостійницькій ідеї, дотримуючись гасла: "Бог Батьківщина".
3. Оскільки всі люди рівні перед Богом, а значить, не може бути обранців, яким призначено панувати над народами, СУМ виховує своїх членів у дусі вселюдської правди, в дусі непокори перед імперіалістичними загарбниками, готуючи молодь до безкомпромісної боротьби за власну державу, як підставу існування українського народу.
4. В лавах молоді мусять високо стояти моральні чесноти, братерська Дружба і організованість, а тому СУМ, ведучи безпощадну боротьбу з аморальністю, нездоровими симптомами в середовищі молоді, бореться за високі якості і чистоту душі своїх членів з тим, щоб слово "сумівець" стало гордістю не тільки Спілки Української Молоді, а й усього українського громадянства.
5. Стверджуючи, що глибока усвідомленість правоти поставленої перед собою мети, в аспекті загальнолюдського буття, була запорукою перемоги й безсмертності членів. Спілка Української Молоді виховує такий тип молоді людини, яка б була завжди переконана в перемозі своєї правди, дуже дорого цінила своє національне ім'я, належно шанувала борців за волю свого народу, і для якої відступство чи зрада нації були б рівнозначні з смертю.

6. Член СУМ-у мусить бути високорозвиненим, постійно прагнути до поглиблення своїх знань і цікавиться навколишнім життям, а тому Спілка Української Молоді за одно із основних своїх завдань уважає допомагати й всіляко підтримувати молодечий гін до опанування культурної скарбниці як свого народу, так і передових народів цілого світу.

7. СУМ бореться за поширення серед молоді своєї ідеї та створення нових Сумівських осередків, вимагаючи від свого членства активної діяльності в цьому напрямку, пам'ятаючи, що СУМ - це бойова національно-соборницька організація.

8. Важлива ознака всякої здорової молоді, а тим більше молоді поневоленої нації, полягає в тому, що ця молодь стоїть не тільки на Високому моральному та ідейно-політичному рівні, а й відрізняється своїми фізичними прикметами, знаючи, що в здоровому тілі - здоровий дух. Тому СУМ велику увагу приділяє фізичному розвитку молоді в найрізноманітніших формах, вважаючи ці чинники за основні у формуванні фізично й духовно здорового характеру.

# Світоглядovo-виховні положення Спілки Української Молоді

*Виховні положення Юнацтва СУМ, що впливають з ідейно-програмних засад Спілки Української Молоді є наступні*

## **1. «Бог і Україна» — гасло і дороговказ**

БОГ і УКРАЇНА — це два великі і святі слова, виписані на прапорі Спілки Української Молоді — як гасло, а в серцях її членів — як життєвий дороговказ і мета. З них, як з гармонійної цілості, промовляє до нашого розуму і почуттів Боже і національне. Вони є тим добром, тією красою, силою і правдою, довкола яких зосереджуються всі наші ідеї, життєві прагнення і труди.

Богові — Абсолютній Довершеності, ми найвідданіше і повсякчасно служимо як Всемогучому Творцеві і Управителеві всесвіту і людини, тобто і української землі та її народу, членами якого ми є. Тому теж і Україні, як Божому творінню, ми зобов'язані бути вірними і служити їй усіма своїми силами. Її добро — побудова і служба Українській Самостійній Соборній Державі — це наша основна національна мета, наше добро, в якому кожна окрема українська одиниця, а з нею і весь український народ, найліпше і найдосконаліше зможуть виконати свої обов'язки перед Богом, свої власні національно-державницькі справи та загальнолюдські потреби. Тому теж у словах БОГ і УКРАЇНА міститься весь зміст і доцільність життя, праці та боротьби кожного українця й українки.

Слова ці — могутні своєю організуючою і мобілізуючою силою, бо вони органічно і найточніше відповідають духовності української нації та її потребам. У тому вся суть праці Спілки, а значить і наріжний камінь системи ідейно-програмних засад Юнацтва Спілки Української Молоді.

Глибока віра в Бога та в безсмертність створеної Ним душі людини, вірність християнським морально-етичним засадам життя, релігійність, відданість українським Церквам, любов ближнього, любов правди і краси, розум, просвічений вірою, сильна і добра воля, фізична загартованість, пізнання і любов рідного та готовність служити найвищому добру української нації, — ось основні життєві прикмети та обов'язки, що неминуче впливають із гасла БОГ і УКРАЇНА та визначають силу, доброту, мужність і відданість, як невід'ємні риси українця(-нки)-державника, — виховного ідеалу СУМ, що його патроном є св. Архистратиг МИХАЇЛ.

## **2. Знання — духовна сила і зброя**

Кожна людина повинна постійно і наполегливо працювати над здобуттям, поширенням та поглибленням свого знання, бо тільки цим шляхом вона спроможна пізнати і зрозуміти життєві явища та наблизитися до розв'язки, а то й розв'язувати ряд складних проблем багатогранного буття в його матеріальній і духовій площинах. Здобуваючи знання, людина збагачує свою духовність і таким чином творить міцні підвалини для формування свого світогляду й усвідомлення своєї життєвої мети: змагання до добра і правди, до сили і краси.

Без наявності відповідних знань і вміння володіти ними людина не була б спроможна виконати це велике і почесне завдання. Обсяг, глибина і систематичність знань та вміння володіти ними,— необхідні передумови розвитку гнучкого і гострого розуму, самостійної критичної думки та творчої уяви і праці — тієї духовної сили і зброї, без якої немислими були б ані боротьба за здійснення намічених ідеалів, ані поступ в ім'я особистого, національного і загальнолюдського добра.

З широким запасом необхідного загального теоретичного знання та з глибоким і систематичним знанням спеціальних наук повинні йти і практичні вміння, бо всі вони разом роблять людину не тільки розумною, але зарадною, здібною і корисною в творчій праці. При цьому людина повинна пам'ятати і про себе саму: про пізнання себе, про досягнення свого власного «я». Пізнаючи себе, вона зуміє плекати та розвивати свої добрі риси характеру і позбуватися поганих, щоб таким чином удосконалитися і ставати ліпшою і кориснішою одиницею своєї нації. Чим більше таких одиниць матиме наша нація, тим культурнішою і сильнішою вона буде.

СУМ плекає серед Юнацтва відчуття необхідності систематично здобувати теоретичні знання і практичні вміння та професії, щоб у майбутньому стати повноцінними людьми, які повинні всеціло виявити вроджений і набутий хист до творчих справ через віддану і послідовну працю. Одночасно СУМ знайомить Юнацтво з культурними досягненнями інших народів, їх історією та суспільним життям, щоб пізнавши їх, ще глибше пізнати український народ та його місце і значення в світі.

## **3. Ідеалістичний світогляд**

Виходячи з головного гасла «БОГ І УКРАЇНА», СУМ визнає духовні цінності як рушійно-творчу силу одиниць і спільнот і стверджує, що вони як такі завжди були органічно притаманні українській нації протягом всієї її історії. Тому СУМ виховує і розвиває в Юнацтві інтелектуальні сили, релігійну і національну свідомість та почуття, базовані на ідеалістичному світогляді українських християнських Церков, на їхніх моральних та етичних засадах, а також на високоякісних національних цінностях, витворених ґенієм українського духа протягом тисячолітньої української історії і культури, що передавалася предками з покоління в покоління, від найдавніших аж до найновіших часів. Спілка Української Молоді розглядає матеріальний світ як засіб для вияву і плекання духовних сил людини, спільнот і народів.

#### **4. Любов до ближнього**

СУМ плакає в своїх рядах любов до ближнього, яка після любові до Бога є найвищою чесною людиною. Без цієї любові людина людині була б вовком, неможливі були б ані дружба, ані життя спільнот і народів, а це, як неминучий наслідок, було б знову рівнозначне відсутності всякого добра, культури і поступу в житті поодиноких людей і народів. Поруч з безсмертністю душі та наявністю розуму, просвіченого вірою, любов до ближнього — це найбільший Божий дар людині, що ставить її на високий п'єдестал гідності. Любов до ближнього зобов'язує шанувати добрих людей і допомагати їм при потребі.

Найбільше цей великий обов'язок стосується наших найближчих і рідних у сімейному і національному розумінні. Допомога ця повинна бути щирoserдною і вона повинна впливати з почуття християнського чи національного обов'язку без користолюбних особистих намірів. Чим розумнішою, культурнішою і національно-свідомішою є якась одиниця, тим глибшим буде в ній почуття людяності, що проявлятиметься в формі жертвенності через обмеження власних потреб, а то й коштом втрати життя, в ім'я Божих, національних, або і загальнолюдських ідеалів. Таке ставлення до життя надає людині вінець героїзму. Світлі приклади любові ближнього, жертвенності і героїзму великих постатей української і світової історії стоять перед очима українського юнацтва як дороговкази в житті.

#### **5. Любов до України**

В основі українського патріотизму лежить любов до України. Ця любов має активний, дійовий характер. Вона палка і пристрасна, вона не зупиняється ні перед якими жертвами, якщо їх вимагає добро української нації. Український патріотизм невіддільний від любові і відданості українським творцям і реалізаторам великих ідей та глибокої пошани до світлих подій історії України. Український патріотизм нерозривно пов'язаний з почуттям гордості за приналежність до української нації та одночасно з почуттям готовності боротись з кожним ворогом — поневолювачем природних прав української нації на її власне державне життя. Український патріотизм не має нічого спільного зі шкідливим шовінізмом, бо коли цей останній сіє ненависть до всього чужого, то патріотизм зобов'язує не тільки любити своє рідне і служити йому, але рівночасно закликає шанувати чуже, якщо воно не вороже.

СУМ прищеплює і розвиває український патріотизм, тобто любов і готовність служити Україні, через пізнання історії українського народу, зокрема світлих періодів його державного розквіту, визвольного-державницьких змагань, пізнання його землі з її природними багатствами, через вивчення і засвоєння української культури, зразкове опанування і володіння українською мовою, та плекання усвідомлення, що Україна — це одна із тих висококультурних країн світу, що мають за собою кількатисячолітню гарну і багату традицію. СУМ плакає в своїх рядах український патріотизм, бо він є великою рушійною силою всестороннього розвитку кожної української одиниці і всієї української нації на шляху до її ліпшого майбутнього.

## **6. Віра, бадьорість і оптимізм**

До здійснення особистих, національних і загальнолюдських ідеалів потрібний людині великий скарб, яким є віра. Віра у вічні правди, віра в перемогу здорових творчих сил, віра у власні сили. Без віри були б неможливими ні творчість, ні поступ, ані боротьба за осягнення ідеалів. Віра у власні сили, як і віра в національні і загальнолюдські ідеали правди і добра — це, поруч із іншими чеснотами, основа любові та пошани рідного, підвалина особистої і національної гідності.

Свята віра, як саме життя, потрібна українській молоді, щоб вона, як перші християни, козацьке лицарство, герої Крут і Базару та як воїни Української Повстанської Армії, могла служити великим ідеям, за них боротися і перемагати. Духовне обличчя українського юнацтва повинні характеризувати бадьорість і оптимізм, бо вони разом з любов'ю і вірою є тією могутньою і рушійною силою, що може подолати найбільші перешкоди в особистому і національному житті людини.

При такій настанові до життя, повній бадьорості та оптимізму ніякі тимчасові поразки чи навіть нещастя не будуть спроможні ані похитнути віру у слушність справи, ані зменшити інтенсивність боротьби в ім'я ліпшого майбутнього. Вищезгадані чесноти розвиває СУМ в українському юнацтві шляхом систематичної виховної праці.

## **7. Свідомість обов'язку та відповідальності**

Ідейність, системність праці, принциповість, дисциплінованість та відданість рідній справі йдуть у парі з високорозвиненою свідомістю обов'язком і відповідальністю. Свідомість громадського обов'язку, обов'язку перед українською нацією, лежить в основі відповідального ставлення людини до дорученої їй справи, до своїх обов'язків, до всіх своїх дій і вчинків. Почуття і свідомість обов'язку та відповідальності спонукає людину до гарних і корисних звичок, тобто такої автоматичної поведінки і дій, що впливають із почуття потреби виконувати їх, дають моральне задоволення, і без яких людина мала б почуття неприємності або і докорів сумління. Повсякчасне відчуття потреби в дотриманні чистоти, порядку, точності, в читанні добрих книжок, у допомозі убогим і немічним, звичка чесно працювати, бути самоопанованим, обережним і т. д., — все це приклади гарних звичок. Вони дуже важливі у формуванні характеру.

Усвідомлення обов'язку та відповідальності — це одні із головних духовних мотивів, які при добрій і сильній волі завжди і всюди проявляються у свідомих і цілеспрямованих діях людини. Вони є найголовнішими ключовими складниками доброго характеру, без якого важко було б увявити собі ідейну і працювиту людину, а тим самим і доцільність самого життя.

Свідомість обов'язку і відповідальності тісно пов'язані теж зі словністю, точністю та пильністю. Додержування даного слова, звичність до точності та пильне виконання доручених або добровільно і самочинно прийнятих на себе завдань, повинні бути прикметою кожної свідомої української одиниці, бо таким чином їй буде властиве почуття обов'язку і відповідальності не тільки за свою особисту працю і за свої вчинки, але і за вищі форми праці на всіх ділянках українського національного життя (громадського, культурного, релігійного, політичного тощо). Ця риса характеру яскраво виступає у всіх визначних постатях, подвижниках світлих сторінок української історії і культури від найдавніших часів аж до сьогодення.

## **8. Цілеспрямованість та ідейність**

В особистому і суспільно-національному житті першорядну роль відіграє провідна життєва ідея, у здійснюванні якої культурна людина вбачала б сенс свого існування і життєвої боротьби. Безцільність життя і відсутність всякої провідної ідеї призводять до поступового занепаду людини, до руйнування всіх її найліпших духовних вартостей. Така людина стає не лише зайвою, але і шкідливою для свого оточення.

Основною метою повноцінної української людини була і завжди повинна бути відданість і готовність служити українській нації та її державотворчій ідеї. Саме вміння і готовість підпорядкувати всі свої сили і здібності досягненню поставленої мети називається цілеспрямованістю. У парі з цілеспрямованістю йде ідейність. Вона характерна для української людини і полягає в усвідомленні доцільності та важливості зв'язку між особистими завданнями і національними обов'язками.

## **9. Сила волі та емоцій**

У праці та переборюванні труднощів дуже важливу роль відіграють вольово-емоційні якості людини. Воля виявляється під час виконання праці, постанови здійснити намічений план, а особливо у переборюванні внутрішніх і зовнішніх труднощів. Усвідомлення мети, добровільна, рішуча і стійка настанова здійснити її, і насамкінець саме здійснення, — ось фактори, що складають т. зв. сильну волю. Якщо сильна воля проявляється з метою виконання добрих вчинків, тоді вона, воля, є не тільки сильною, але — що найважливіше — доброю. Людина доброї і сильної волі вміє добиватися поставленої гарної мети і доводити справу до кінця.

Могутнім рушієм волі чи вольової дії (обміркованої дії) є емоційні стани людини або, іншими словами, її почуття, настрої, наставлення, переживання, спричинені внутрішніми психічними процесами (думками, уявленнями) або зовнішніми відчуттями-сприйняттями. Ці емоційні стани можуть бути позитивні (підбадьорюючі з почуттям певності, вдовolenня, спонукаючі, пориваючі), якщо людина є життєрадісна, працююча, з провідною життєвою ціллю (метою); або негативні (такі що пригнічують, з почуттям непевності, невдоволення), якщо людина не має ніякого життєвого ідеалу, ані найменшої охоти до праці.

Цей останній тип — це людина вкрай песимістична, слабого і поганого характеру, яка не є корисною ні собі, ні іншим. Подібне можна сказати і про лінивих людей. У них немає часто доброї, а особливо сильної волі, тієї, яка виявляється в умінні змусити себе зробити те, що самозрозуміле і потрібне, і рівночасно побороти супротивні бажання і настрої, які цьому перешкоджають.

Багато позитивних емоцій та нагод виробляти добру і сильну волю дає краса і чар природи, таборування, добра лектура, кожна планова і систематична корисна праця, вміло переведені заняття, такі як гутірки, лекції, мистецькі імпрези, мандрівки, прогульки та екскурсії, спортивні вправи і змагання, теренові змаги, ігри, забави, успішне поборювання перешкод тощо.

Українській нації потрібні добрі і сильні характери, люди-оптимісти, які ростуть і розвиваються тільки в любові до праці і в умінні, охоті та витримці у поборюванні життєвих труднощів (зовнішніх і внутрішніх психічних) в ім'я вищої ідеї, які не піддаються слабостям, тобто негативним емоційним поривам, а навпаки, вміють панувати над собою, усвідомити важливість мети, обміркувати план і засоби дії і зважитися з погідним настроєм та посиленою енергією на творчу й корисну працю.

Зразки доброї і сильної волі, своєю невтомною працею і світлими чинами, подиктованими почуттям самовідданої любові до України, дали українському юнацтву будівничі української історії і культури та герої наших визвольно-державницьких змагань.

## **10. Фізична вправність, сила і здоров'я**

У парі з духовним розвитком української доростаючої молоді повинно йти і її фізичне виховання. Гарне, сильне і здорове тіло українського юнака чи юначки повинно бути досконалою структурою для плекання і вияву їхніх духовних вартостей. «У здоровому тілі — здорова душа!» — каже відоме українцям старе латинське прислів'я («Менс сана ін корпоре сано»). Класичним прикладом гармонії фізичного і духового розвитку був ідеал грецької людини, яка створила славу епохи античної культури.

Фізичне виховання (тіловиховання) розвиває в людині, а особливо в молоді, цілий ряд таких користей і чеснот, що разом із фізичною силою, здоров'ям і гарною поставою, у своїй сумі складаються на повноякісні особистості з такими прикметами характеру, як фізична вправність, загартованість до невигод і готовність успішно поборювати їх, почуття честі у змагах, грі і праці, бистрота, рішучість і обережність, толерантність, дружність, відвага і лицарськість, життєрадість, динамічність, точність, приязність, сильна і добра воля тощо.

## **11. Працьовитість і творчий вияв духовних сил**

Духовна і фізична праця — це життєва необхідність і справа честі одиниці і спільноти. Працею здобуває людина не тільки необхідні матеріальні блага, але й духовні користі, без яких життя її, громади і цілого народу було б неможливе.

Тому праця людини є не тільки її особистим, але й громадсько-національним обов'язком, бо вона, крім творення передумов життя, дає людині фізичну силу і здоров'я, велике моральне задоволення, почуття особистої і національної гідності і користі.

Нормальна людина, маючи навіть достатньо засобів для життя, не може жити без чесної праці, бо без неї вона зледачіє, змарніє духовно, не матиме ніякої провідної мети свого життя, ані сенсу свого існування.

Для української повновартісної людини раціональна, планова праця є основною формою виявлення особистості, центром зацікавлення та засобом поступу, культурних досягнень і росту. Злиття особистого і національного найкраще здійснюється в розумінні і виконанні праці, як справи особистої і національної честі. У процесі того, як зростає усвідомлення суспільно-національного значення праці, збільшується й місце, що його посідає творча діяльність з намаганням досягти найліпших наслідків в ім'я спільного національного добра.

Чесність і пильність у праці, чесний і раціональний змаг за ліпші результати, дружність і допомога іншим у співпраці, що пов'язані з високою ідейною цілеспрямованістю — це не тільки запорука розвитку найліпших чеснот поодиноких людей і вияву тих чеснот у формі гарних особистостей, але через них і найліпший засіб розвитку і вияву високоякісних прикмет культурної і творчої громади, а в подальшому і всієї нації.

Творчість — це насамперед велика, постійна і напружена праця, яка дає нові, оригінальні досягнення, завдяки глибокому і систематичному знанню, динаміці творчої уяви, смисловій винахідливості та інтуїції. Тільки той може творити, хто хоче і вміє думати та працювати. Основною умовою продуктивної творчої діяльності є постійність та систематичність у праці, успіх якої дає глибоке вдоволення та створює стан натхнення, який спонукує людину до подальшої, ще успішнішої творчої праці.

Чесне, творче і натхненне ставлення до праці, яке лежало і лежить в основі видатних постатей української (як і світової) історії та культури в минулому і сучасному, є одним із основних дороговказів СУМ у виховній праці Юнацтва.

## **12. Скромність та особиста і національна гідність**

Український юнак(-чка), попри свою ідейність, гордість за національну приналежність, високу вимогливість до себе, повинен(-нна) бути скромним(-ною). Честолюбність, висування особистих заслуг на перший план з почуттям чванливості, — це погані прикмети і вони повинні бути чужими Юнацтву СУМ. Воно пам'ятає, що чим розумніша і культурніша людина, тим скромнішою вона буде. Скромність не означає форми вияву шкідливого почуття меншовартості, а навпаки, бути розумним і скромним є рівнозначне з шануванням особистої гідності.

Людина з почуттям особистої гідності знає свою вартість, і хоч нею не чваниться, вміє її виявити в культурній формі, якщо буде потреба.

Кожному, хто має особисту гідність, — властиві правдомовність, справедливість і почуття честі. Маючи їх, навіть найскромніша українська людина не дозволить, щоб будь-хто зневажав її особисті і національні почування, бо це було б нехтуванням правди, справедливості і честі. У таких випадках вона готова полицарськи стати в обороні власного імені і честі своєї нації, бо попри особисту скромність вона горда за свою національну приналежність і дорожить нею в кожній ситуації свого життя. Дорожить нею також і Юнацтво СУМ.

### **13. Дружність і братерство та сумівська спільнота**

Дружність і братерство — кінцеві передумови щирого співжиття, співпраці та взаємної допомоги між культурними людьми, а далі між спільнотами і народами. За своєю природою людина — це суспільна одиниця, що не здатна жити усамітнено, для себе самої, її місце і призначення — гурт, спільнота, нація. В них вона почуває себе щасливою, розвиває і найліпше свої здатності та найуспішніше здійснює свої плани невпинною та корисною творчою працею. Цього не можна було б уявити без дружності і братерства.

Дружність і братерство існують там, де панує взаєморозуміння, братерська любов, згідливість, особиста скромність і гідність та пошана себе та інших, спільні зацікавлення та ідеї, готовність допомагати собі взаємно в потребі, підпорядкування власного «я» для загального добра та спільна і віддана праця або боротьба в досягненні наміченої мети.

Наклепи, неправдивість, нещирість, зарозумілість, неточність, безідейність, необов'язковість, брак довіри, лінь, користолюбство, брак особистої і національної гідності, некультурність, брак взаємної пошани та доброї і сильної волі, — ось найбільші вороги дружності і братерства.

Юнацтво СУМ плекає загальну дружність між собою найперше в своїх безпосередніх підставових клітинах праці (Роях, самодіяльних гуртках), а через них і в цілій Спільці, творячи таким чином спаяну спільноту. Крім такої загальної дружності ті поодинокі члени Юнацтва, що споріднені і близькі своїми вдачами, спільними інтересами та почуттями, плекають між собою ближчу і сердечнішу дружність, стаючи неначе рідними братами чи сестрами. Таку особливу дружбу приятелів-друзів, називаємо братерством.

Дружність і братерство — це не лише запорука тісного співжиття Юнацтва, але рівночасно і підстава великої дружби всієї сумівської спільноти в світі, підростаючого молодого покоління з виробленим почуттям української національної солідарності. Гарні зразки дружби і братерства може знайти Юнацтво серед лицарства княжої, козацької та новітньої доби історії України та в її літературних творах.

### **14. Лицарськість**

Українська лицарськість — це одна з найкращих рис характеру української людини, що включає в собі: чесність перед собою і супроти інших; готовність безкорисно допомагати людям; дружність і братерство; відвагу і хоробрість

перед небезпекою; рішучість в обороні особистої і національної честі або в здійсненні української державницької ідеї; стійкість поглядів і віра у високі ідеали.

Лицарськість української людини впливає з ясно і недвозначно усвідомленого почуття національного обов'язку і відповідальності, вирощеного нашими славними предками в чесній праці й боротьбі за найвищі ідеали людини і народу протягом нашої багатовікової історії. Лицар помітний не відсутністю в нього страху, а фактом, що він, поборюючи страх, уміє діяти так, як цього вимагає його особиста гідність і національна честь. Українське юнацтво має плекати в собі лицарський дух, щоб таким чином прикрасити свій характер і піднести свою особистість до якнайвищого рівня. Джерело прикладів лицарськості воно знайде на світлих сторінках української та світової історії.

### **15. Суспільно-державницька виробленість і національна солідарність**

Кожна свідома та ідейна українська одиниця повинна бути активним членом організованого життя української спільноти. Свідомість свого нерозривного зв'язку з цією спільнотою, членом якої є дана людина, а відтак і з цілістю української нації, усвідомлення того, що спільні обов'язки стоять вище від вузько особистих інтересів, дисциплінованість, систематичність, відданість і послідовна активність в ім'я загального добра, — це основа організаційної виробленості доброго члена української нації. Цю основу розпрацьовує СУМ, бо він виховує і поглиблює в Юнацтві гарні прикмети індивідуального, суспільного та національного характеру, щоб виростити для України суспільно корисні одиниці, для яких справи суспільно-національні були б особистими справами.

Ідейність, національна свідомість та організаційна виробленість Юнацтва старшого віку зобов'язує його плекати і розвивати в собі почуття української національної солідарності через дружню співпрацю з юнацтвом інших українських молодіжних організацій, які своїми ідейно-програмовими засадами є співзвучні з принципами Спілки Української Молоді. Плекання дружніх взаємин та співпраці з ними, як з братніми організаціями по виховній лінії, — це одне із головних завдань Спілки, що його диктує обов'язок братньої любови та національної солідарності.

Рівночасно з цим, Спілка Української Молоді розвиває в Юнацтві національну солідарність до всіх тих українських суспільно-культурних та релігійних установ і окремих осіб, чії ідеологічні принципи не суперечать духовності, світоглядів та державницьким ідеям і концепціям української нації.

### **16. Самовиховання та ініціативність**

Поряд з родиною, школою, церквою та оточенням інших природних і штучних середовищ, Ю СУМ є важливою виховною організацією для українського юнацтва. У ній воно здобуває і доповнює своє теоретичне і практичне знання позашкільною працею над собою, методом самовиховання. У цій системі виховання молодь має широкі можливості самовияву у спільній праці (згідно з

опрацьованою і поданою їй програмою), в якій вона бере активну участь під наглядом досвідчених виховників(-ниць) з метою проявити корисну діяльність та суспільну виробленість плеканням ідейності, цілеспрямованості, порядку і дисципліни або, іншими словами, плекати гарні звички, робити властиві речі у властивий спосіб та у відповідний час.

Методи викладу в цій системі виховання, хоч і відіграють важливу роль, але вони в основному обмежуються до вишкільних та інструкторських курсів і до різних таборів такого самого характеру для Старшого Юнацтва. Всі інші роди занять проводяться за допомогою переповідання казок, легенд, оповідань, проведення ігор і забав, особливо якщо йдеться про Молодше Юнацтво та відповідних гутірок на різні важливі й актуальні теми, доброї лектури, діяльності самодіяльних гуртків, влаштування імпрез, плекання спорту, відбування таборів, мандрівок, прогульок та екскурсій тощо, якщо йдеться про цілість Юнацтва.

Крім того і щоденне життя юнака(-чки) поза межами СУМ (дома, в школі, в церкві, на вулиці тощо) є невід'ємним і постійним виховним чинником, бо в цій т. зв. приватній житті він(вона) завжди пам'ятає про свої обов'язки і поведінку та на кожному кроці плекає всі чесноти прикладного українського юнацтва. В атмосфері такого виховного процесу Юнацтво зазнає позитивних переживань, здобуває і поширює своє знання і практичні вміння, плекає дружбу, любов добра, ладу, краси і правди, ідейність і дисципліну, фізичну вправність, силу і здоров'я, а особливо творчу уяву і працю та готовність і стійкість у поборюванні труднощів, які своєю чергою розвивають дуже важливу ініціативність, ідейно цілеспрямовану динамічність, самостійність та плановість дії.

В такому виховному процесі Юнацтво протягом років, виконуючи різноманітні заняття у своїх Роях, та у вищих організаційно-виховних клітинах Відділу, на таборах, мандрівках, екскурсіях тощо, вирощує та плекає багато чеснот, що в своїй сумі складаються у формування гарних прикмет характеру — особистостей, які мали б тривкі і здорові підстави для поширення та удосконалення свого загального і українського національного світогляду і були б готові духовно і фізично до життєвих завдань і боротьби.

У праці Юнацтва важливу роль відіграє справа заохочень і покарань. Заохочення і покарання в Юнацтві — це не самоціль, а виховний засіб. Вони повинні бути не звичайним, а особливим явищем, і мусять бути справедливими, бо в іншому випадку втратять свою виховну силу, стаючи чимсь samozрозумілим і буденним.

Застосування заохочень і покарань вимагає особливо вмілого підходу та обережності. Маючи самоуправу, юнацтво найкраще сприймає заслужені кари, якщо вони є вимірювані товаришами-однолітками. За обсягом покарань повинні слідувати старші виховники в особі дорадників, пам'ятаючи про застосування індивідуального підходу до кожної одиниці, відповідно до її психіки та ступеня кари. Покарання не слід стандартизувати. Кожна кара мусить промовляти до здорової амбіції. Юнацтво цю амбіцію має.

Справу заохочень і покарань детально описують спеціальні постанови в організаційній частині Правильника Ю СУМ. Маючи доволі широкі можливості самоуправи і самовиховання, юнацтво вишколюється практично на майбутніх повновартісних виховників, суспільних діячів і провідників, відданих українській державницькій справі.

## **17. Лад, краса, добро та чар природи**

Почуття ладу, краси і добра — властиве кожній нормальній людині. Воно одне із найкращих почуттів, бо є тим Божим даром, що робить людину ідейною, обов'язковою, точною, правдомовною, щирою, дружньою, щасливою, спраглою до життя, бадьорою в праці, витривалою, шляхетною та стійкою в поборюванні життєвих перешкод і труднощів.

Найдосконалішим прикладом ладу, краси і добра є сама людина. У ній, поєднавшись в одне, ці три елементи дали гарну і досконалу будову тіла, неперевершену доцільність та гармонійність функцій його поодиноких органів і рівночасну другу невід'ємну і найосновнішу частину людини — її розумну, безсмертну душу з неоціненими скарбами творчих сил, почуттів, прагнень, волі і любові та гармонійності у їхній співдії та в закономірності їхніх виявів.

Відзеркалюючи сама собою лад, красу і добро, людина тужить за ними як за милозвучною гармонією досконалостей у фізичному і духовному розумінні і їх, як невідворотну мету, намагається досягнути різними способами протягом свого життя, починаючи від самої її появи на землі.

Завдяки цій великій прикметі людини, поодинокі народи втішаються сьогодні перлинами своїх культур, характерним багатством своїх окремих нюансів та національних питомостей. Їхніми зразками є народне мистецтво, усна словесність, мова, поетична, белетристична та наукова література, релігійні обряди, народні звичаї, малярство, різьба, архітектура, музика, пісні, танці, одяг, культура поведінки, суспільно-культурний лад і установи, і т. д., що їхня якість і багатство залежать від кількості талановитих одиниць даного народу, здатних відчувати і постійно здійснювати лад, красу і добро.

Український народ, завдяки Божій обдарованості, посідає особливе місце. Геній українського духу дав людству високі зразки культури, якою захоплюються інші народи і яка дає всім українцям підставу і право бути гордими з приналежності до української нації.

Тому обов'язком усіх українців, а особливо юнацтва і молоді, є пізнавати велику, багату і прегарну українську культуру та плекати і говорити українською мовою, бо в них панують лад, краса і добро, що силою свого гармонійного і досконалого поєднання найкраще спроможні ушляхетнювати душу.

Другим гарним зразком гармонійного поєднання ладу, краси і добра є природа, що захоплює нас чаром своїх барв, музикою тиші і шуму, величчю скель, ярів і долин, різноманітністю рослин і звірят, співами птахів, рвучкістю і повільністю

потоків і річок, глибиною океанів, зміною пір року, ясністю сонця, таємничістю місячних і темних ночей, легкістю погідного подуву і ароматом зілля-квітів та врешті решт містерією часу, простору й неосяжності небесних тіл та закономірності всесвіту. Заглиблення у це все і відчуття цих чар дає людині насолоду, охоту жити, поборювати життєві труднощі, працювати, змагати до ладу і краси та творити добро.

Українське юнацтво повинно плекати і розвивати в собі почуття ладу, краси і добра та змагати до них, бо вони є тією силою, що породжує приязнь, дружбу і любов та дає задоволення і підносить людину й народи до щораз дальших і нових духових вершин.

## **18. «Честь України — Готов Боронити!»**

«ЧЕСТЬ УКРАЇНИ — ГОТОВ БОРОНИТИ!» — це не тільки форма привіту СУМ, але рівночасно і великі національно-зобов'язуючі слова, що ними Юнацтво, як і все членство СУМ, засвідчує свою повсякчасну готовність стояти на сторожі честі української нації, боронити її право на самостійне державне життя, дбати про її добре ім'я та славу серед інших народів.

Особиста гідність, національна свідомість і любов до України — це основа почуття національної честі. Виступати в обороні національної честі є рівнозначним з обороною особистої гідності, бо ці поняття нероздільні й органічно пов'язані між собою.

Прапор СУМ зі святим написом «БОГ І УКРАЇНА» — це символ слави і честі України, гасло та дороговказ, весь зміст праці української молоді. За славу і честь українську, за волю, соборність і державу воювали наші князі, славу здобувало козацьке лицарство, славою вкрилися героїчні чини українського вояцтва і борців Української Національної Революції. Славою і національною честю заповнена вся українська традиція.

Українське молоде покоління, а серед нього і Юнацтво СУМ, як надія кращого майбутнього України, має бути свідоме свого великого завдання, визначеного ясно і недвозначно словами Івана Франка — «Нам пора для України жить!» і до нього наполегливо готуватися.

А згідно із заповітом нашого національного пророка Тараса Шевченка у слухний час, коли знову залунає заклик «Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте!» — піти без вагання в бій за Українську Самостійну Соборну Державу.

# Світоглядіві закони-правди Дружинника СУМ

1. Своє життя завдячує Богові, своєму Родові — Нації і Батькам. Тому пізнай ціль існування!

2. Немає більшого пізнання, як Правди Бога і нації своєї, а через них — себе самого. Тому що без тих пізнань немає мірила правильного і неправильного, доброго і злого, рідного і чужого. Без цього пізнання затираються межі і шляхи до пізнання світу, всесвіту і всіх правд життя.

3. Коли ти знаєш себе і цілі свого життя, здобувай собі звання, щоб ти міг розвинутися і проявити себе. Тільки виявлення себе — своїх талантів у їх відповідному званні приносить людині особисте щастя, а суспільству — користь.

4. Праця — єдиний засіб реалізації того, що існує в планах. Без праці кожен талант, відчуття, пізнання, кожна мудрість і найкраща ідея — нездійсненні, пропадають. Не творячи цінностей діями, чи творами, усі прикмети залишаються в людині в пасивному стані, яловими, бо вони, не виявляючись і не розвиваючись, зникають.

5. Витривалість і послідовність — важливі риси характеру. Праця людини лише тоді приносить вислід, коли вона витривала і послідовна. Одномоментні успіхи приводять переможців до скорого занепаду, а несподівані невдачі ламають незаслужених переможців. Тільки витривалість і послідовність забезпечує від несподіваних поразок у праці та досягнення намічених планів та цілей.

6. Намічених цілей досягай негайно, як тільки приготуєшся, і не вичікуй ліпших обставин для їх здійснення. Час нашого життя на землі не є залежний від нашої волі і ми не знаємо, коли Творець забажає нашого відходу у вічність. Тому пам'ятаймо, що зроблене сьогодні є краще від залишеного на завтра. Геніальні люди, вмираючи замолоду, лишилися геніальними тому, що встигли своєчасно виявити себе творами. Багато цінних вартостей людської культури пропало лише тому, що її носії надто довго їх виношували, не встигнувши своєчасно виявитись тільки тому, що їх обставини замість ліпшати — погіршувались.

7. Вдосконалюйся і ставай кращим через наслідування найкращих. Зростання людини відбувається через розвиток її особистості, через вдосконалення рис характеру. Твій ріст і розвиток повинен характеризуватися органічністю української духовності і стимулюватися великими постатями минулого, що служать тобі ідеалом, гідним наслідування. Як християн «життя святих» — так життя і творчість найліпших в історії нашого народу і всього людства, може підносити до вищого рівня рис характеру і творчих виявів.

8. Живи не тільки собою, для себе! Ти частина свого роду — нації і всього людства. Плекай дружбу і побратимство до найближчих по крові і духові свого оточення, розвивай почуття патріотизму, щоби ліпше служити своїй нації і Батьківщині та намагайся заступити її перед усім людством. Дбай про гідність, честь і славу. Дбаючи про честь і славу України, дбатимеш про власну гідність. Розвинувши ці почуття і цінності, навчись теж боронити Честь України.

9. Життя узалежнює тебе від загалу і загал від тебе. Суспільне життя формується так, що доля тисячі одиниць часто залежить від керівництва однієї людини. Відповідальність її рішень є в тисячі разів більша. І тоді одиниця мусить ставити вище від свого і від себе вимагати більше, ніж від усіх собі підпорядкованих. Ця відповідальність називається обов'язком. Вчись бути обов'язковим, бо без цього не може існувати ніякій суспільний лад і твоє життя теж було б неможливим, оскільки воно залежне від обов'язковості інших. Немає, отже, індивідуального твого життя без загального, як загального без опертя на твоє індивідуальне. Тому плекай риси обов'язкової людини — словність, точність і карність.

10. Суспільність складається з тих, які керують і тих, якими треба керувати. Коли ти готуєшся керувати, найперше вчись слухати. Опісля починай опановувати володіння собою. Усувай свої хиби, недобрі звички. Підкоряй власні пристрасті своїй волі та розумові. Тоді будеш зрівноважений, не поблажливий до себе, а в осуді інших — справедливий. Без цього ти не зможеш навіть виконувати доручень твоїх зверхників.

11. Розважливість і рішучість нехай стоять на стороні всіх твоїх постанов, рішень і вчинків. Будь розважливий, коли видається, що треба щось вирішувати в долі секунди, але зважуйся всеціло, навіть коли здавалось б, що все втрачене, немає таких обставин, щоб людський розум і воля резигнували з дії і бажання перемогти перешкоди. Часто найбільшою перешкодою є резигнація в остаточному і вирішальному моменті боротьби.

12. Будь Лицарський! Служи правді і будь справедливий! Позбувайся егоїзму та честолюбивості. Не зазнавайся, бо це вияв меншовартості та інтелектуальної обмеженості. Пиха і гордість не личать лицареві, що розуміє і цінить вагу честі.

Борони правду, але шануй гідність і думки інших. Вислухай їх спокійно, навіть коли вони не відповідають твоїм переконанням. Особливо пануй і вислухай думки старших людей, бо вони переважають тебе досвідом навіть тоді, коли тобі здається, що вони поступаються перед тобою своїм знанням. Будь справедливий і помагай іншим, що не можуть оборонити себе власними силами: дітям, старшим, жінкам, хворим і калікам. Тобою піклувалися і ти зобов'язаний піклуватися тими, що потребують твоєї помочі.

# 10 Правд Дружинника СУМ

1. Бог сотворив твій рід (націю) і ти є продовженням роду твого. Тому для Дружинника СУМ ідеалом є нація, а для нації (а через неї і для нього) абсолютною правдою буття є Бог.

2. Твій рід-нація обдарований творчими талантами і ти також покликаний творити. Тому Дружинник СУМ дбає, щоб він жив, як клітина організму своєї нації, творчо наповнював своє життя і допоміг здійснити велике призначення Боже, що його здійснює нація, прямуючи до своєї мети.

3. Твоя нація наділена, як ти і всі істоти, характером. Характер (особистість) є основою, що відрізняє тебе від інших людських істот і єднає тебе в одне з твоїм родом — нацією. Тому Дружинник СУМ пізнає свій народ, його природу, характер, його вдачу, вивчаючи історію нації (усіх її поколінь), пізнаючи найкращих синів і дочок, у вчинках яких вичитує ідеї і знаходить дороговказ для своїх власних шляхів, ідей та вчинків.

4. Твій рід-нація — обраний для окремих завдань і він з'явився, як і всі інші, створений Богом. Тому Дружинник СУМ готується до завдань свого народу — своїх предків і вивчає закони їхні та правди їхнього життя. Він хоче бути гідним лицарів-борців, що боронили свій край від княжих часів до сьогодні.

5. Твій рід-нація відданий випробуванням і кожне покоління його як і ти — клітина твого роду. Тому Дружинник СУМ приймає всі життєві труднощі, перепони та дії ворогів своєї нації, як випробування, що розвиває його характер лицаря, який волею Божою і місією своєї нації покликаний закріпити на землі закони Божої справедливості.

6. Твій рід-нація розвивається власними силами і ти покладайся на себе у боротьбі зі злом. Тому Дружинник СУМ плекає характер воїна. Його ідеалом є лицарство князів Святослава, мудрість Володимира і Ярослава, хоробрість Мономаха, завзяття Романа, передбачливість Данила, жертовність Байди Вишневецького, витривалість Гонти і відчайдушність воїнів УПА. Тому Дружинники СУМ готують своє покоління бути гідними спадкоємцями слави своїх предків.

7. Твій і нації твоєї (роду) розвиток та вияв забезпечить тільки самостійна і незалежна держава. Тому Дружинник СУМ цінить державу, як найвищу форму життя нації. Усі соціальні, економічні, політичні та культурні форми життя народу, створені його волею і характером, гарантуються найкращою формою суспільного ладу — державою. Тому Дружинник СУМ готує себе до суспільно-політичних принципів тих організації, що скріплюють принципи нації і держави, а з цим і кожної одиниці в них.

8. Твій рід-нація українська — стверджується твоєю працею в ім'я України й українського народу — це найосновніший і найголовніший обов'язок твій відносно твоєї нації. Тому Дружинник СУМ докладає всі здібності, знання і силу волі та думки, щоб приготувати себе гідно та стати державобудівничим незалежної України.

9. Твій рід-нація українська є в твоїй крові і в духові твоєму. Кличе тебе бути вірним твоїй Отчизні-Україні в кожен час, на кожній землі, де б ти не жив, і помагати їй так, як це чинять брати і сестри твої на українській землі. Тому Дружинник СУМ не забуває, що служба українській нації впливає не лише з його свідомості, але такою же мірою з вдячності та обов'язку, а перш усього з любові до свого народу кровного і духовного походження, за таланти, які він перейняв і яких він змінити не може, хіба тільки розвинути їх і висловитись ними. Дружинник СУМ вивчає приклади з історії народів, що жили тисячі років у діаспорі (різних чужих країнах) і зуміли залишитися вірними духові та крові свого народу і по тисячах років мандрівок створили свою власну державу, щоб з неї промінювати культурою, духовною поживою для всіх розсіяних по світу синів і дочок одного народу.

10. Твій рід — українська нація — найбільше твоє добро на землі, тому Дружинник СУМ вважає всі матеріальні цінності другорядними в порівнянні з духовними вартостями, які формуються культурою і забезпечуються державою, найвищими формами життя і буття нації. Держава є для Дружинника СУМ найвищою гарантією життя і розвитку нації, тому здобуття держави є одною з найважливіших цілей Дружинника СУМ. Це третя основна мета поруч зі службою Богові і нації. Служба Дружинника СУМ своїй нації впливає з любові, віри, переконання і свідомої дії, тому вона безкомпромісна до ворогів української нації та її самостійності в усіх духовних і матеріальних формах. Зі світоглядних правд Дружинника СУМ та його виховних законів випливає план праці, форма її організації та метода здійснювання.

# Особистість сумівця

Член Юнацтва Спілки Української Молоді має бути:

## 1. Морально-етичні засади:

- а) релігійним;
- б) чесним;
- в) шанувати батьків, виховників і старших;
- г) шанувати власну і чужу гідність;
- ґ) готовим безкорисно допомагати ближнім;
- д) сумлінним і не кривдити інших;
- е) добрим і справедливим;
- є) правдомовним і щирим;
- ж) вибачливим і вміти прощати особисті кривди.

## 2. Ідейність і патріотизм:

- а) національно свідомим;
- б) пізнавати і дорожити всім, що добре, рідне;
- в) відданим і жертвним для добра української справи;
- г) вірним українським національним ідеалам державності і соборності;
- ґ) стояти на сторожі правди про Україну і боронити гідність української нації;
- д) національні справи ставити вище особистих;
- е) плекати національну солідарність;
- є) зберігати українські звичаї і плекати рідні традиції і культуру;
- ж) знати українську мову, вживати її та дорожити нею;
- з) безкомпромісним до ворогів України.

## 3. Знання, культура і світогляд:

- а) жадібним до пізнання добра, правди і краси;
- б) визнавати ідеалістично-християнський світогляд;
- в) постійно працювати над здобуттям систематичного і глибокого знання;
- г) плекати глибину і ясність думки;
- ґ) розвивати творчу уяву та винахідливість;
- д) всесторонньо цікавитися життям і розширювати свої інтереси;
- е) об'єктивним і любити правду;
- є) відповідальним за свої слова і вчинки;
- ж) плекати здорову критичну думку;
- з) виробляти власний погляд на справи;
- и) справедливим в оцінці самого себе та інших;
- і) толерантним, шанувати думки інших, але вміти захищати власні погляди;
- ї) культурним і тактовним у поведінці;
- й) ніколи не стверджувати того, чого не знає;
- к) вважати потрібним і корисним питати інших про речі, яких не знає або не розуміє;
- л) уважним, спостережливим і передбачливим.

#### **4. Краса і сила:**

- а) дбати про добро, красу і лад;
- б) плекати сильну і добру волю;
- в) послідовним у доброму;
- г) завзятим і непохитним у боротьбі зі злом;
- ґ) вміти перемагати і не здаватися у випадку невдачі;
- д) витривалим у поборюванні труднощів і перешкод;
- е) лицарським;
- є) дбати про здоров'я і силу тіла;
- ж) охайним, чистим і підтримувати порядок;
- з) скромним;
- и) самоопанованим і стриманим;
- і) ощадним, але не скупим;
- ї) пізнавати себе та вірно оцінювати свою цінність;
- й) вірити у власні сили і спроможності;
- к) достойним довіри інших;
- л) бадьорим і життєрадісним.

#### **5. Динаміка життя і творча праця:**

- а) свідомим свого призначення і мети життя;
- б) охочим здобувати, змагатись і перемагати;
- в) ініціативним;
- г) сприймати обов'язки і працю як творчий вияв своїх сил;
- ґ) уважним і працьовитим;
- д) точним і досконалим у виконанні своїх обов'язків;
- е) корисним для спільноти;
- є) швидким і рішучим, але розсудливим;
- ж) зарадним і підприємливим;
- з) вміти організувати працю за планом і системою;
- и) вміти зосередитися на досягненні поставленої мети;
- і) постійно прагнути до вищого ступеня досконалості.

#### **6. Суспільна виробленість:**

- а) свідомим своїх обов'язків і відповідальності в спільноті;
- б) ідейним, чесним і відданим суспільним справам;
- в) дотримуватися правопорядку в організованому житті спільноти;
- г) дотримуватися в житті засад чесної конкуренції;
- ґ) вміти слухатися і наказувати та шанувати авторитети;
- д) не надуживати своїми правами і компетенцією;
- е) слівним, точним і обов'язковим;
- є) вміти зберігати довірені таємниці;
- ж) братерським; з) вміти здобувати приязнь і пошану інших;
- и) згідливим і дружнім у співпраці;
- і) прямолінійним, безпосереднім і тактовним;
- ї) ввічливим, гостинним, але не улесливим;
- й) жертвеним і щедрим;
- к) принциповим у суспільних справах;
- л) обережним і передбачливим та вміти оцінити і зорієнтуватися в ситуації.

# ОСОБИСТІСТЬ

## ПРОВІДНИЦТВО

## Марш української армії та гімн ОУН

Зродились ми великої години  
З пожеж війни і з полум'я вогнів,  
Плекав нас біль по втраті України  
Кормив нас гнет і гнів на ворогів.

І ось ідемо в бою життєвому  
Тверді, міцні, незламні мов граніт,  
Бо плач не дав свободи ще нікому,  
А хто борець, той здобуває світ.

Не треба нам ні слави, ні заплати,  
Заплатою нам радість боротьби,  
Солодше нам у бою умирати,  
Ніж жити в путах, мов німі раби.

Доволі нам руїни і незгоди,  
Не сміє брат на брата йти у бій,  
Під синьо-жовтим прапором  
свободи  
З'єднаєм весь великий нарід свій.

Велику Правду для усіх єдину  
Наш гордий клич народові несе:  
Батьківщині будь вірний до загибуні,  
Нам Україна вище понад все!

Веде нас в бій борців упавших слава,  
Для нас закон найвищий та наказ —  
Соборна Українська Держава  
Вільна, міцна, від Сяну по Кавказ!

# Декалог українського націоналіста

*Я дух одвічної стихії, що зберіг Тебе від татарської потопа  
й поставив на грані двох світів творити нове життя:*

1. Здобудеш Українську Державу, або загинеш у боротьбі за Неї.
2. Не дозволиш нікому плямити слави, ні честі Твоєї Нації.
3. Пам'ятай про великі дні наших Визвольних змагань.
4. Будь гордий з того, що Ти є спадкоємцем боротьби за славу Володимирового Тризуба.
5. Пімсти смерть Великих Лицарів.
6. Про справу не говори з тим, з ким можна, а з ким треба.
7. Не завагаєшся виконати найнебезпечнішого чину, якщо цього вимагатиме добро справи.
8. Ненавистю і безоглядною боротьбою прийматимеш ворогів Твоєї Нації.
9. Ні просьби, ні грозьби, ні торттури, ані смерть не приневолять тебе виявити тайни.
10. Змагатимеш до посилення сили, слави, багатства і простору Української Держави.

# Декалог українця-волонтериста

*Дорога життя спинається вгору, дорога смерті спадає вниз. Нехай висловом тих, хто хочуть вступити на першу, буде так оформлена воля:*

1. Ти є Людина, поки стремиш піднятися.
2. Твори себе сам.
3. Не роби із себе предмета власної любові і звільнися від вічного страху, що є твоїм щоденним гостем.
4. Убий все, що хоче Твого знищення і упадку.
5. На світі Ти не сам: дивись, слухай і пізнавай, щоб не зупинився передчасно.
6. Здобувай світ світлом і духом, бо темнота потрібна для смерті, а спокій для тіла.
7. Стремись до вершин і подай руку тим, що мають тугу за летом.
8. Будь твердий до себе і будеш справедливий.
9. Не піддайся і коли Ти розп'ятий.
10. Радій, що Ти є і що шлях Твій нескінченний.

# 44 правила життя українського націоналіста

1. Приймай життя як героїчний подвиг і здобувай чин незламної волі та творчої ідеї.
2. Найвищим Твоїм законом і Твоїм бажанням є воля й ідея Нації.
3. Будь гідним виконавцем заповітів великих Твоєї Нації і борись та працюй для великого майбутнього.
4. Твоїм найбільшим добром і Твоєю честю є сила і велич Твоєї Нації.
5. Залізна дисципліна супроти Ідеї та Проводу й обов'язок праці є Твоєю чеснотою.
6. Пам'ятай, що Україна покликана до творення нового життя, і тому працюй для її могутности й розвитку.
7. Плекай Духа волі й творчості, неси всюди ідею Правди України і закріплюй в життя історичну місію.
8. Твоєю найбільшою любов'ю є Українська Нація, і а Твоїми братами всі члени української національної спільноти.
9. Будь вірний Ідеї Нації на життя і смерть і не здайся, хоч би проти Тебе був увесь світ.
10. Красу і радість життя вбачай у невпинному стремлінні на вершини духа, ідей і чину.
11. Могутній Бог княгині Ольги і Володимира Великого жадає від Тебе не сліз, ані милосердя чи пасивного роздумування, але мужности й активного життя.
12. Знай, що найкраще віддаси Богові почесь через Націю та в ім'я Нації чинною любов'ю до України, суворою мораллю борця та творця вільного державного життя.
13. Здобувай знання, що допоможе Тобі опанувати світ і життя, піднести Україну й перемогти ворогів.
14. Будь свідомий того, що Ти є співвідповідальним за долю цілої Нації.
15. Пам'ятай, що найбільшим злочином є шкодити своїй Нації.
16. Твоїми ворогами є тільки вороги Твоєї Нації.
17. З ворогами поступай так, як того вимагає добро і велич Твоєї Нації.
18. Знай, що найкращою ознакою українця є мужній характер і вояцька честь, а охороною України - меч.
19. Постійно пізнавай, удосконалюй себе, і здобудеш світ і життя.
20. Знай, що світ і життя - це боротьба, а в боротьбі перемагає той, хто має силу.
21. Тоді Ти повна людина, коли перемагаєш себе і постійно стремиш до вершини.
22. Знай, що в боротьбі перемагає той, хто не заломлюється невдачами, але має відвагу піднятися з упадку й завзято змагає до цілі.
23. До перемоги треба витривалости й постійного зусилля в ділянці і боротьбі.
24. Кожночасно будь готов на найбільший чин, але не при тому не занедбуй щоденної праці.

25. Будь перший в боротьбі і перемогах життя, щоб здобути для Нації вінець перемоги.
26. Живи ризиком, небезпеками і постійним змагом, а погорджуй всякою вигодою і спокійним життям філістра.
27. Радо й без нарікань виконуй покладені на Тебе обов'язки, щоб власною працею й наявними вартостями здобути собі право на провідництво.
28. Пам'ятай, що провідництво вимагає постійних трудів і великих зусиль.
29. Будь сильний і незламний навіть в обличчі смерті і всяких терпінь.
30. Став гордо чоло небезпекам, а на удари життя відповідай збільшеним зусиллям праці й боротьби.
31. Пам'ятай, що милостиню приймає тільки немічний прошак, що не може власною працею і власними вартостями здобути собі право на життя.
32. Не покладайся на нікого. Будь сам творцем свого життя.
33. Будь скромний і шляхетний, але не знай, що значить слабкість і покора.
34. Співчуття з велетнями духа Тебе підносить, співчуття з підлими й безхарактерними людьми ослаблює. Подай братню руку тим, що хочать, як і Ти, йти на верхів'я.
35. Не завидуй нікому. Приймай те, що здобудеш власною працею і вартістю.
36. Будь товариський. Зав'яжуй побратимство духа, ідеї і зброї в житті, праці й боротьбі.
37. Зв'яжуй тісно своє життя з життям Нації. Віддай Україні свою працю, майно, кров.
38. Гидуй всякою лицемірною облудою і хитрим фальшем, але перед ворогом укривай таємні справи і не дайся заманити в наставлені сіті, для здобуття ж тайни від ворога вживай навіть підступу.
39. Шануй жінок, що мають стати Тобі товаришками духа ідеї і чину, але гидуй розгнужданими.
40. Ціни високо материнство як джерело продовження життя. З Твоєї родини створи кивот чистоти раси Нації.
41. Люби й опікуйся діворою, як молодістю майбутнього Нації.
42. Плекай фізичні сили, щоб тим видатніше працювати для своєї Нації.
43. Будь точний. Вважай за втрачену частину життя кожну хвилину, що пройшла без діла.
44. Що робиш, роби совісно й так, якби воно мало стати останнім і найкращим свідоцтвом про Тебе.

На кров і славну пам'ять Великих лицарів, в ім'я майбутніх поколінь все і всюди засвідчуй чином любов Україні. Неси гордо й непохитно прапор Українського Націоналізму, високо ціни й шануй честь та ім'я Українського Націоналіста.

## 12 прикмет характеру українського націоналіста

**Все готовий** - це значить, що він є вояком Української Революційної Армії. Він бореться на великому, всеобіймаючому фронті Української Національної Революції, віддаючи всі свої сили і готовий кожної хвилини віддати своє життя. Український націоналіст є завжди в повній бойовій готовості.

**Безкорисний** - це значить, що він Ідею Українського Націоналізму та службу Їй ставить вище від усіх скарбів світу цього. Для Неї проміння з радістю можливість спокійного та вигідного життя на тяжку долю вояка-борця, теплу хату - на шанці чи тюрму. Щастя шукає і знаходить в радості боротьби й перемоги, в почуванні служби Великій Святій Справі.

**Чесний** - це значить, що Ім'я націоналіста носить чесно і ніколи не сплямить ніяким вчинком. Він завжди дотримується високих вимог націоналістичної моралі. Мораль опортуністичного світу родить і плекає безділля, страх, фарисейство, вигоди й угоди. Мораль націоналістична - це мораль нового світу, світу чину і боротьби. Вона є основою чинного і чистого, мов кришталю, характеру націоналіста, Лицаря-Революціонера.

**Карний** - це значить, що він безоглядно підпорядкований і вірний аж до смерти Ідеї Українського Націоналізму, Організації Українських Націоналістів і її провідникам. Він знає, що карність - це основа організації і сила, а анархія - це руїна. Тому завжди і всюди підтримує авторитет Ідеї Українського Націоналізму, Організації Українських Націоналістів і її провідників.

**Активний і підприємливий** - це значить, що він бореться всіма силами, використовуючи всі можливості, кожну хвилину для добра Великої Справи - Української Національної Революції. Він не знає безділля. В нього за думкою і словом іде чин. Мов за блискавкою грім. Бо життя - це рух, боротьба, а спокій - застій і холодна смерть. Кожну Ідею, організацію чи людину оцінює за ділами, а не за словами. Пасивність - це прикмета рабства. Пасивності раба протиставляє творчу ініціативу та напружену активність борця-провідника.

**Відважний** - це значить, що він завжди відважно й безстрашно протиставляється всім перешкодам і небезпекам. Він не знає страху. Заяча вдача боягуза йому чужа й гидка.

**Рішучий** - це значить, що він кожний наказ і кожну постанову виконає рішуче, без вагань. Постановив - зробив.

**Витривалий** - це значить, що він завжди бореться завзято й витривало. Він знає, що без витривалости, доведеної аж до впертости, нема перемоги.

**Зрівноважений** - це значить, що він завжди затримує повну відвагу духа. Життя націоналіста повне трудів, перешкод і небезпек. Щоб їх побороти, щоб опанувати положення й зібрати всі сили для удару у відповідне місце, треба насамперед опанувати себе. Тому український націоналіст і в підземеллі, й у відкритому бою, в шанцях і в тюрмі, в тріумфі чи на ступнях шибениці завжди однаково спокійний, гордий і усміхнений. Вміє лицарськи перемагати і вміє по-геройськи вмирати.

**Точний** - це значить, що він завжди дотримується точности в житті, включно до дрібниць.

**Здоровий** - це значить, що він хоче бути здоровим, він хоче, щоб усе українське покоління було здоровим. Україна потребує сильних, здорових духом і тілом синів. Тому сам у міру можливостей вправляє та поширює руханку і спорт, не нищить свого здоров'я вживанням отрут (не п'є і не курить), гулящим життям. В українського націоналіста Велика Ідея в серці, вогонь революційного Духу в грудях, міцні і гнучкі м'язи, сталеві нерви, бистрий соколиний зір і слух, твердий кулак.

**Обережний** - це значить, що він завжди строго дотримується всіх засад конспірації.

# До питання основних кадрів

*Степан Бандера*

Питання кадрів має підставове значення для кожного національно-політичного і суспільного руху, а зокрема для національно-визвольної революції. Якість і кількість кадрів, які вже беруть участь у революційній дії, і які, за своїм наставленням, закриваються в ній під час розширення революційної боротьби — вирішує про напрямок, силу й успіх цілого революційного процесу. Тому належна розв'язка цього питання мусить заважити на розвитку і висліді визвольних змагань. Треба робити відповідні висновки з досвіду й аналізу попередніх змагань за державну самостійність, щоб у цьому питанні не повторити тих самих помилок, які вже раз причинилися до заламання і поразки.

Не можна б сказати, що питання кадрів, які мають організувати й дивинути національно-визвольну революцію і розбудову самостійної держави, легковажиться чи недоцінюється в українській політичній думці. Але воно дуже часто є предметом невластивого трактування, що призводить до помилкових висновків та породжує помилкові політичні настанови.

Основна і найзагальніша невластивість полягає в тому, що справу кадрів розглядається тільки як питання статистики — вже існуючого, наявного стану, як готову даність, до якої мусить достосуватись концепція визвольного руху. З таким підходом ставиться, звичайно, питання так: як і де, та чи взагалі є відповідні кадри, — з відповідним наставленням, підготовкою, відповідно зорганізовані й виражені, — які були б здатні успішно повести національну революцію, усунути ворога з України і здобувати Самостійну Українську Державу?

Таке ставлення питання відразу суґерує негативну відповідь: «нема!» Немає відповідних кадрів, значить — нема кому, нема з ким розгортати визвольну революцію, навіть не було б кому самостійно організувати державного життя. З того висновок: нема що пориватись, справа визволення власними силами, шляхом національної революції — не реальна, справжня державна самостійність нам не під силу. Цей крайній песимізм — це джерело, або тільки головний аргумент усіх протисамостійницьких тенденцій, всяких орієнтацій на чужі сили, примиренства з несuverенністю України, концепції повільної еволюції тощо. Так само цим аргументом послуговуються вороги і різні чужоземні противники державної самостійности України.

... Але саме невдоволення, навіть крайня ненависть до стану поневолення, до системи і режиму ще не формує кадрів активних борців для визвольної революції. Це може зробити тільки революційна ідея, революційна організація, яка цю ідею несе і поширює, та її революційна дія, активна боротьба з ворогом, мобілізування, підготовка щораз ширшого кола борців за визволення. Питання дійових кадрів визвольної революції може знайти позитивну розв'язку тільки тоді, коли його ставиться у властивому сенсі: революційної динаміки, старання, активізації і зростання. Не шукати готових кадрів, бо таких ніколи немає, хіба при такій системі, яка вже сама хилиться до падіння, а тільки виховувати їх, мобілізувати й організувати з таких людей, які до цього надаються своєю настановою і характером.

Творення, формування кадрів для визвольної боротьби — це і є найсуттєвіше, головне завдання цілого революційного процесу. Найбільша частина уваги, енергії і революційної дії мусить бути спрямована на те, щоб своєю ідеєю захопити щораз більшу кількість найкращих людей, щоб зі стану пасивного улягання ворожій системі привести їх у стан активного спротиву й побороювання ворога; щоб організаційною працею і розгортанням революційної боротьби створити з них зформовані кадри свідомих борців за визволення і за побудову нового ладу національного визволення і національної незалежності, свободи і справедливості. Основна частина боротьби революційної організації з ворогом — це і є боротьба за душу людини, за ідейний вплив на цілий нарід, за поширення ідеї й концепції визвольної революції серед найширших мас народу, захоплення їх цією ідеєю і через це приєднання їх на бік визвольної боротьби. Це змагання за кожну людину, за вплив на загальний народ відбивається весь час революційної боротьби у кожній її стадії. Зростаючі успіхи в цьому є найпевнішою підставою розвитку й кінцевої перемоги цілої революції.

Чинники, які приєднують людей на бік революції — це: комплекс ідей, революційна організація і дія. Особливе значення має ідеологія, яка визначає цілі визвольної революції, її програму в засадничих питаннях нового ладу та шлях проведення тих цілей у життя. Ідея — це душа, породжуюча і рушійна сила цілого визвольного руху, це його найістотніша, незмінна суть. Життєвість, тривкість і перемога революції залежить передусім від сили, якості ідеї, яка є рушієм, наскільки вона відповідає духовості, природі, життєвим прагненням і потребам народу, наскільки вона висловлює його найкращі пориви і мобілізує шляхетні, динамічні, героїчні елементи нації і такі ж засновки в духовості людини.

У цілому розвитку визвольної революції, а зокрема в мобілізуванні і вихованні кадрів, основні ідеї мусять бути чинником сталим, незмінним. Якщо почати їх міняти, достосовувати за тактичними міркуваннями до настанови різномірних елементів, тоді ці ідеї відразу втрачають свою пориваючу силу, а революційний рух розгублюється і зникає.

...При тому революційна організація, яка ініціює, веде визвольну боротьбу і керує нею мусить бути свідомо своєї ролі, що вона має мобілізувати й формувати кадри борців за національне визволення, а не шукати їх.

# Ідея і людина в ідеологічному русі

*Степан Бандера*

В кожному ідеологічному чи політичному русі найважливішу роль відіграють два основні його складники: ідея і людина. Провідні ідеї і світоглядні засади в ідеологічному русі та керівні програмові постанови в політичному — творять “душу”, істоту, внутрішній зміст руху. Люди, які визнають, поширюють і здійснюють ідеї та програму і з тією метою беруть активну участь в русі, — творять його живий, діючий організм.

Обидва основні складники ідеологічного і політичного руху — ідея і людина — однаково важливі й необхідні для його існування й розвитку; як без одного, так і без другого він не може розвиватися й діяти. Якість, сила та історична роль кожного ідеологічного й політичного руху однаковою мірою залежать від якості та динаміки його ідейного складу та його людських кадрів. Найкращі ідеї й програми не спроможні формувати життя й розвитку, доки не знайдуться їх апостоли і борці, люди сильних характерів, віри, запалу, посвяти і чину. Так само й спільнота сильних, ділових і бойових людей мусить мати якісь більші ідеї, цілі, щоб створити триваліші вартості, щоб на довший час змогли формувати життя й розвиток народу, його частини, чи більше народів.

При однаковій важливості й необхідності цих двох чинників одночасно між ними існує така різниця, що один є постійний, а другий — змінний. Провідні ідеї й програмові позиції ідеологічного й політичного руху в своїй основі залишаються незмінні, їхня зміна, переродження внутрішнього ідейного змісту якогось руху — це насправді постання нового руху на місці старого. Навіть тоді, як залишається той самий людський склад, назва, організаційні форми, той самий терен і методи дії, — із зміною внутрішнього ідейного змісту твориться, суттю, новий рух.

Інша справа з людським складом ідеологічних, політичних і суспільних рухів. Він постійно змінюється. Людська одиниця — це клітина в живому організмі. На місце одних, які гинуть або стають неактивні чи відходять — прибувають нові. Як довго якийсь рух має живучу силу, ґрунт для свого розвитку та базу приросту людських сил — його кадри доповнюються чимраз новими людьми, новими генераціями активних учасників. Коли цей процес приросту загальмований, коли він припиняється з внутрішніх чи зовнішніх причин, тоді такий рух слабне, підупадає, зникає.

Питання приросту нових людських сил має першорядне значення для втримання і розвитку кожного руху. Зокрема революційно-визвольні рухи, які ведуть безпосередню політичну й збройну боротьбу і через те несуть великі втрати в своєму людському складі, мусять з найбільшою напругою і серед найбільших труднощів поповнювати свої ряди чимраз новими кадрами.

Чим тяжча боротьба, тим більше жертв, а одночасно тим вищі вимоги вона ставить до якості кожного її учасника, зокрема до його ідейно-моральних вартостей, прикмет характеру, відданості справі та до його всебічної підготовки. Зімкнути це розхилення ножиць потрапляють тільки такі революційні рухи, що насажені високими, пориваючими ідеями, кадри яких, їх боротьба й ціла діяльність пройняті найвищим ідейним напруженням — горінням. Такі рухи зберігають свою живучість, динаміку навіть тоді, коли переживають періоди дуже значного зменшення й ослаблення діючих кадрів, через надмірну втрату крові у боротьбі, якій не дорівнює приріст нових сил. В періоди такого кількісного послаблення автоматично зменшується дія, зменшуються розміри безпосередньої боротьби, а через те зменшуються теж страти, доки не дійде до зрівноваження, вирівняння. Зате збережена живучість, притягаюча сила ідей руху, що жевріє хоча б у малих клітинах і в незначних проявах боротьби, ховає в собі велику потенціальну силу, яка у відповідних обставинах спалахне великим полум'ям і розгорнеться у могутній революційний рух.

Гірше стоїть справа з такими рухами, що їх основні ідеї, програмові засади чи генеральна політична лінія виявляють свою слабкість, не витримують проби життя і боротьби. Тоді вони не тільки втрачають можливість росту і перемоги, але й для вже змобілізованих, діючих кадрів перестають бути джерелом ідейного піднесення, віри, жертвовності, насаги до змагання і до чину. Це призводить до їхнього занепаду. Буває й так, що ідеологічні й політичні основи руху втримують свою актуальність і притягаючу силу для більшості його активних учасників та для ширшого загалу, але якась частина дотогочасних його визнаців зневірюється чи з різних причин підпадає під інші впливи, захоплюється іншим напрямком. Нормальним наслідком такого стану є вихід тих людей з одного руху.

Однаке, трапляється таке, що з них оформлюється окрема група, яка залишається в організаційних рамцях матірнього руху та починає діяти в тому напрямі, щоб виперти з нього дотогочасні керівні ідеї чи політичну лінію та підмінити їх іншими, протиставними. Це є явище внутрішнього ідеологічного чи політичного нищення, розсаджування первісного руху. Зароджування й діяння в організмі руху такої групи з іншим політичним та ідеологічним напрямком, хоч і з старого кадрового складу — це явище ідеологічного чи політичного галапасництва. Цей сторонній, а то й протиставний напрямком, намагається розвиватись на організмі старого руху паразитарним способом: покористуватися його кадрами, засобами й здобутками, виперти його ідеологічний, політичний зміст та зайняти його місце.

Такі явища рідко бувають вислідом внутрішнього розвитку і стану даного руху. Переважно вони постають у процесі і в наслідок ідеологічної й політичної боротьби даного руху. Ідучи до здійснення своїх цілей, кожний ідеологічний і політичний рух мусить змагатися з протиставними напрямками і силами. Зокрема визвольний рух стоїть у зтяжній боротьбі не тільки з безпосереднім ворогом, але теж з різними силами, течіями і чинниками, як сторонніми, так і діючими серед українського середовища, які вороже ставляться до його політичних цілей та до його дій. Наступ ворога і противників завжди іде в першу чергу на ідеологічно-політичні позиції руху та на активних в ньому людей.

Боротьба в ідеологічно-політичній площині полягає не тільки в прямому протиставленні ідей і цілей даного руху до ворожих. Противники і вороги мають на меті насамперед послаблення позицій і лінії визвольного руху, будь-якими засобами. Для того вони послуговуються посередніми засобами внутрішнього підризу й ідейного відпруження. Якщо у визвольному русі починається фермент і процес підмінювання ідейних позицій і політичної лінії іншим напрямком, хоч теж неприхильним і небажаним для ворога і противників, то вони радіють уже з самого негативного, розстроюючого наслідку для визвольного руху.

Наступ на діючу людину в русі з боку ворогів і противників ведеться теж різними способами. Не завжди він зосереджується на намаганні знищити, чи спаралізувати дію активних учасників руху. Часто метою ворожого діяння є — різними засобами ідейно-політично заламати активних учасників руху. Слідом за цим ідуть старання, щоб таких ідейно чи політичне заламаних людей приєднати до свій бік і зробити з них інструмент внутрішнього розкладу в русі, або бодай залучити їх до будь-якого іншого напрямку, який перенесений в середину руху, створював би розстроюючі ферменти. З цього боку визвольному рухові грозять найбільші небезпеки.

Коли зважити різnorodні засоби, якими послуговується ворог та неприявні сили в атакуванні людської одиниці, звичайно серед вкрай несприятливих умов для життя і дії активних учасників визвольної боротьби, то завжди треба рахуватися з заламаннями не тільки окремих одиниць, але й цілих гуртів. Створення в середині руху ідейного й політичного відпруження, постання внутрішньої ідеологічної й політичної диверсії — завдає найбільші шкоди. Якщо таке внутрішнє розсаджування ведеться у формі намагань переставити рух не на цілком протилежні, ворожі позиції, тільки на кореґовані, дещо зближені до них — то це не зменшує його шкідливості, навпаки, це обраховано на зменшення здорової реакції кадрів руху та на збільшення засягу розкладової акції.

В такій ситуації збереження руху, його напрямку, змісту та дієздатності вимагає розкриття суті деструктивних тенденцій, виявлення й усунення всіх тих елементів, які з будь-яких причин впряглися у шкідницьку акцію. Кожний процес розкладу ховає в собі небезпеку, що від заражених клітин захворіють здорові.

Затамування, знешкідливлення та лікування хворих клітин внутрішнім діянням на них життєвих сил руху є дуже ускладнене в умовах боротьби з ворогом, чи протидії натиску противників. А вже цілком недоцільно залишати в середині руху чужий ідейно-політичний новотвір, хоч він постав з власних клітин руху, але почав діяти і розвиватися на його організмі, як пістряк, під впливом постійно діючих зовнішніх чинників. В таких випадках необхідно довести до виявлення й усунення всього, що, залишаючись в середині руху, почало діяти на його шкоду. Це конечно для збереження обидвох найголовніших складників, діючих сил руху — ідеї та людини — її носія і борця. Якщо через усунення зародків і продуктів розкладу зберігається здоровий і дієздатним цілий організм, то всі втрати рекомпенсуються в дальшому розвитку.

# Ідея, люди, боротьба

*Ярослав Стецько*

Кадри — основний чинник революційної дії та вимога ідейної чіткості

Провідні кадри — це головна сила кожної революції. Від їх якостей, моралі, політичної виробленості і віри в свою ідею залежить успіх чи невдача революційної дії. Недотягненням було те, що ми, хоч присвячували цьому питанню багато уваги, все ж таки замало займалися вирощуванням кадрів. Априорний погляд, що наші кадри вже виховані, що вже засвоїли собі всі підставові якості революціонерів і далі вдосконалюють самі себе, — не цілком правильний.

Присвячуючи головну увагу дії нашої організації на Рідних Землях, ми не доглянули, що відсутність тут наявного критерію проведеної, автоматичної селекції революційного кадру, безперервної проби його якості, готовості й ідейності — вможливила перебування в наших рядах деякої кількості духовно-постарілого, зледащілого й безвартісного елемента.

Для організації, яка стає захисником цілої нації, мусить бути аксіомою те, що консолідувати народні маси в боротьбі чи акції проти ворога можна лише дією, а не механічною метою консолідації партій. Напр., двадцять добрих, політичне вишколених революціонерів-пропагандистів, організаторів чи бойовиків є більшим досягненням, ніж сотні міжпартійних засідань, що звичайно є змарнованим часом. Сила української революції не лежить у механічному пов'язанні різнорідних елементів, а в кадрах революційної Організації, яка має органічне пов'язання з народними масами. Здобуття прихильності серед тих елементів, які тільки декларативно стоять на позиціях суверенності української визвольної політики, не має тривалої вартості чи більшого значення для нашої визвольної революції.

Бо в практичній дії ті елементи, пристосовуючись до певних умов чи кон'юнктури, зречуться своїх декларативних позицій. Фальшивою є також орієнтація на практичну утилітарність наших поодиноких гасел, тобто не можна узалежнюватися від того чи моментально є тактично і корисно видвигати їх, чи ні. Ми стали великим революційно-визвольним табором, що прийняв у рамки своїх організаційних клітин різнорідні елементи та імпульсанти вийшов на поверхню цілоти українського життя, але з одночасною великою загрозою: небезпекою, що його ядро розпливеться в гетерогенності. Ми заакцентували забагато кількість, а призабули якість.

Байдужість до вічних правд, до світоглядних проблем в ідейно розхитаних людей, заслаба чуйність на особисту мораль привели до розпорядження декого з кадрів і зникну мобілізуючих семафорів.

Наша Організація є організацією підпільною і провадить боротьбу з ворогом — московсько-большевицькими гнобителями і їх п'ятими колонами — не тільки на Рідних Землях, а всюди там, де діє ворог, тобто на теренах усього світу, а тому мусить зберігати риси організації мілітарно-політичної з революційною дисципліною, бо вона знаходиться не лише в політичній, але й збройно-політичній боротьбі.

Наші завдання супроти Краю вимагають таких самих якостей кадрів, якими відзначаються кадри на Рідних Землях: ідейність, характерність, одчайдушність, сміливість. Кадри українського підпілля на Рідних Землях мають бути для нас прикладом моралі людської і моралі бійця, який не знає можливості скласти зброю перед ворогом чи здатися в полон. Вони дають нам приклад людини і приклад воюючого підпілля України. Тут у кожному відношенні ми маємо шукати ідеал нашого члена, ідеал націоналіста.

Як національно-визвольний рух ми відкликаємося не лише до політичних, але й моральних вартостей, яких прикладом мають бути наші кадри. Характер борця — це суттєва вимога. Ми виростили на суворих засадах і їх треба привертати й скріпляти всюди там, де вони зникають.

Почерез наші кадри це духове відновлення мусить відбутися в цілої нашої політичної еміграції, бо інакше пануватиме байдужість, хаос і сварки. Якщо віра зникає і дух руїни огортає людей, тоді не можуть нас «спасати» жадні паперові «устрої» чи «конституції».

Силу людям дають великі дороговкази, візії і змагання за них, а не персональні спори, анархічні поступування, дрібні міжпартійні торги. Великі характери показуються у хвилинах великої проби. Фразами не можна виклонити й виростити революційних кадрів, але акцією. Наш визвольно-революційний рух кріпшав і зростав не лише завдяки теорії, а передусім завдяки нашим діям, акціям в ім'я недискусійних ідей.

Не раз виглядає так, що наче б нема великої різниці в паперових програмах такої чи іншої партії, але вся різниця, а навіть прірва між ними показується щойно в дії, де крім декларацій іде риск, жертвність і рішучість у боротьбі за свої ідеї.

# Ознаки провідної верстви

*Дмитро Донцов*

Суть нашої проблеми лежить у питанні формотворчої, будівничої правлячої касті. Була та каста мудра, відважна й сильна морально, була й держава. Була вона слаба або вироджувалася, розкладалася й гинула, слабла й держава, хоч би й не була „чайкою при битій дорозі“.

Кожна сильна суспільність міцна твердим моральним законом, що над нею панує, якого живимсимволом і прикладом є її правляча верства. Мусить вона насамперед бути тверда і невблаганна щодо себе самої, не піддаватися матеріальним спокусам вигідництва чи оспалості, ставляти над усе поняття чести й обов'язку, безоглядно вірити в свою справу і в своє право провадити загалом. Мусить вона вірити тільки в свою організуючу ідею, служити їй як найвищій меті. Мусить, нарешті, суворо карати всякі відосередкові егоїстичні тенденції в лоні своєї групи й суспільності, не піддаючись голосу фальшивої „людяності“, не дозволяючи тим егоїстичним тенденціям розсадити суспільність, яку тримають вкупі і в силі лише ця пильність провідної касті та її чесноти: героїзм, непотурання злу, віра в своє високе післанництво, відданість справі, поняття чести, фанатизм у службі ідеї, відвага стояти і впасти при своїм ідеалі.

Де сила цього морального закону слабне, де віжки й батіг випадають з слабих рук дегенеруючої еліти, де замість служби високим абстрактним ідеалам приходиться вільна гра самолюбних матеріальних інстинктів маси й одиниць, погоня за насолодою, вигодою і щастям, — там замість ділаючого морального закону, наступає серед провідної верстви розклад.

Які ж головні прикмети цієї душі?

Три прикмети володарського духу такі:

по-перше шляхетний порив формотворця, здивленого лише в одну мету, створення свого задуму, втілення його в реальну форму, поривання чуже й недоступне людині з маси, а коли й доступне, то в дуже обмеженім колі ідей і речей. Людина з маси є формотворцем, але в своїй сфері, як каменяр що робить цеглину теж є в своїм крузі формотворцем, але є лише звиклим виконавцем в руках майстра, що сконцепував форму храма.

По-друге — прикметою володарської душі є власне мати оту концепцію свого задуму, концепцію форми, яку має втілити в речі, як казав Скворода — „план“ речі, „рисунок“, „метафізичну форму“, яка в Аристотеля завше попереджає готову річ, „форму фізичну“, ту метафізичну форму, яку знову ніколи не має людина з маси, якій недоступні зв'язок органів цілого або взаємна залежність його частин.

По-третє — прикметою володарської душі — є „тверді руки“, сила, що угинає матерію й не вагається підчиняти її ворохобні тенденції своєму задумові і своєму пориванню.

Тими трьома прикметами тримає володарський дух вкупі суспільність: замилюванням до абстрактного, не конкретного, до таких вартостей як Отчизна, Земля, Віра й інш. — шляхетністю; відвагою в поборюванні всього, хоч би і „свого, рідного“, що в ім'я конкретних інтересів частин ломить цілість; нарешті, мудрістю загального пляну, якому підпорядковує частини цілості, одиницю — родині, родину — нації, класу — загалові, групу — державі.

## ШЛЯХЕТНІСТЬ

В чім полягала шляхетність, благородство, вищість цієї породи? Людині шляхетній важні не особисті вигоди, лише його засади честі, його ідеали, які коріняться в його природі, в його крові і яким у жертву приноситься не тільки свої особисті справи, але і все близьке й рідне. Сковорода пише: „Пес стереже отару день і ніч з вродженої любові і терзає вовка з вродженої склонності, не зважаючи на те, що і сам наражає себе на небезпеку, що його розшарпають хижакі. Ні кінь, ні свиня того не зроблять, бо не мають до того природи“. Оскільки шляхетна порода пса, що наражає себе і на смерть для добра цілого або загальної справи, різниться від породи свині, напр., остільки різниться шляхетна людина від низької і простацької. Для першої головний ідеал — „общее добро“ (Котляревський), а де воно в упадку, там треба „забути отця і матку“, всіх рідних і близьких. Пам'ятати лише і мати перед очима видиво своєї, ще не здійсненої, далекої ідеї. Здобувці нового світу 16 віку мали „зір вп'ялений в річі далекі і високі“, як наші князі і дружинники в далекий Дон або Дунай, як подвижники Лаври Печерської в Бога. До рідних і знайомих і їх приватного блага ставляться вони як апостоли нової віри, все приватне в них на другім плані, як для Феодосія на другім плані була його мати, а на першій служення Богу, як для Тараса Бульби або Гонти на першій плані була їх ідея, ідея тривалості їх спільноти, яка не дбала про інстинкт самозбереження частин і з ним не рахувалася. Служба великій справі є незалежна від страхіть, що вона несе з собою — для шляхетної людини є це найвищий закон, і навіть незалежно від користі особистої, яку ця служба несе.

Яка є різниця між людиною шляхетною й підлою? На це відповідає Сковорода: „Хто ж є хлоп і невільник? — Тільки той хто світові сему як мужик, як хлоп, як пійманець, як невольник служить. Хто ж є шляхтич? — Той хто з неволі світської вирине та звище від духа святого народиться“, як вибранці долі, що перестали бути рабами мирських втіх і стали служити вищій справі. Ось яка є та „аристократія“, про яку тут пишу. Служба абстрактній ідеї, ідеалові, Богові — боротьба з варварами, що червоною ниткою тягнеться через пам'ятники нашого письменства князівської, литовської і козацької доби, почуття честі, вірність слову — це головні прикмети шляхетної вдачі наших „луччих людей“ тих епох. Другою їх прикметою є певний аскетизм, що свою віру і службу тій вірі або ідеї ставляє над усі приватні та особисті вигоди, що голосить погорду до всіх земних утіх. Він не є вже рабом ні зовнішньої сили, ні власних слабостей, які роблять людину нездібною служити вищому.

Князівські вої були „під трубами повиті, під шоломами скормлені”. Найважлишою річчю були для них шаблі і луки. Князь Святослав „ні шатра імяще”, лише „сідло в головах, такожє і прочіі вої його всі бяху”. Аскетизм? — Це є дисципліна ненависна плєбсу, це є вічне напруження і комбативність духа проти всякої втоми, всякої оспалости, проти всякого розпруження. Про цей аскетизм знову ж таки багато можна прочитати в старих Літописах. Як нехибну ознаку шляхетности стверджують візантійські послы у Святослава, якого вважали „лютим”, те, що з принесених дарів — „оружіє ємлеть, імініє небрежеть”, цурається його, цурається того, що служить життєвій приємності, а хапається того, з чим може боротися за свої задуми. В тім же ж дусі, в дусі прадавньої нашої традиції провідної верстви промовляє Хмельницький (в „Милості Божій”): „А залізо важніше над злато майте, злато бо стемніє без нього як блато”, так і діди наші думали, які „о залізі старались, залізо любили і велику тим собі славу породили”. В шуканні слави радить їм гетьман багатство за ніщо мати”. Великий князь Володимир Мономах радив своїм дітям: „на питтю, на їді нічого не лагодить, а оружя не снимайте з себе”... Про Хмельницького ж звітує Грабянка, що він, як правдивий аскет, терпів „мороз і зной” однаково, в „пищі і питія уживав елико стеству довлієть только”, в одєжі не різнився від інших і взагалі не вигідницьким і полежайським, а „сладостям лицарським всеціло себе відавши”. Рівночасно в його словах гремить пересторога зледачілим нащадкам, що погордили ідеалами аскета-лицаря і стратившим „для лакомства нещасного”, право первородства в своїй землі, гремить слово наказу не дбати про „лісок добрий чи хуторець порядний, став чи луку, або сад” — не дбати про той широкий шлях, яким кожна виродніюча провідна верства йде до пекла самознищення й до руїни своєї країни.

## МУДРІСТЬ

Друга невідклична прикмета правлячої касти — це мудрість. Не хитрість, не сприт, не демократичне дурисвітство, навіть не фахове вишколення чи розум інтелігента або його очитаність.

Але мудрець формотворець не тільки відгадує майбутнє, але й його творить силою своєї креативної мисли. З невидимої нікому своєї думки, творчого задуму — виворожує він у світі реальним конкретну річ, реалізує свою ідею. Мудра думка — це та сила, що формує речі і тримає їх у формі, в тім числі й людські спільноти. На думку Аристотеля, твір ніколи не прийме жадної форми, аж не дістане від артиста, від творця, ту форму, яка як його задум, як його проект, як „метафізична форма” втілиться в готові речі, в формі фізичній. В тім відношенні видиво майстра, форма метафізична завше попереджує форму фізичну, яка без першої є лише в стані можливості, потенції, а не в стані дійсності. Так і в суспільній житті, де також обов'язує закон універсального значення думки. В чім виявляється ця мудрість, як мудрість державного мужа, у відношенні до справ національної спільноти? По-перше володар мусить мати оте своє видиво спільноти, яку хоче втілити в форму, в життя, мати систему, план, концепцію свого творива, уяву його цілості в формі -і в силі.

В цій уяві форми людської спільноти шукали наші предки аналогії з будовою всесвіту.

## МУЖНІСТЬ

Мужність, відвага — третя прикмета члена провідної касты й полягає власне на тім, щоб вміти позбутися цього страху. Того, як каже Кирило Туровський — „страху сердечного і печалі тілесної”, яких треба „відкинути”, щоб бути відважним, щоб мати „духовну дерзость”.

Щоб вміти протиставитися оточенню й собі самому в своїх слабостях; щоб нагнути своїй волі й думці світ. Сама думка ніщо. „Тяжко ти голові, крім плечу”, мало сприйняти думку, треба мати відвагу й рішучість перепроводити її через всі перешкоди, як князь Володимир, що „восприял істину Христового закону і задумане діло совершил крайне і всеціло”.

Відвага (courage) це третя прикмета члена провідної касты. Сковорода („О душевним мирі”) так означає місце відваги в духовім обличчі „луччих людей”: „премудрості діло в тім состоїть, щоб урозуміти те, в чім состоїть щастя — ось праве крило, а добродітель трудиться сискати (цебто задумане, „урозуміле” — осягнути). По сій причині вона у еллінів і римлян мужеством і кріпостью зоветься, arete, virtus, ось і ліве (крило). Без сих крил ніяким образом неможна вибратися і взлетіти до благополуччя.

Премудрість, як орлине крило, а добродітель (цебто мужність, кріпость, відвага) як мужественні руки з легкими оленячми ногами”. Ці два крила треба мати, щоб летіти. Ні мудрість без мужности, ні остання без першої взлету не доконають. Платон пише: „командант армії, який знає воєнне мистецтво не здолає командувати, коли є нерішучий в небезпеці”, коли його мудрості бракує відваги, коли страх запаморочує йому голову.

Брак мужности паралізує здійснення найкращого замислу. Одно крило без другого і нема взлету. Здібність не вагатися, рішати, вибирати, командувати, нападати — це за Клявсом — риса нордійської людини переважно. В нордійця особливий зір („орле око” Шевченка), в якому блищить „бажання формувати речі своєю волею... Його дух рветься, щоб огорнути світ, щоб перемогти його, сформувати після свого закону, своєї волі”..

Щоб успішно поборювати зовнішні напасти й розривну роботу відосередніх сил суспільного організму зсередини, мусить член провідної касты вміти сам не піддатися ніяким шкідливим впливам, які підточували б, ослабили або знищили ту його основну чесноту, його мужність. Це — вміти перемогти в собі — як казали у нас давніше — „тимчасове” і „тлінне”.

Щоб мати мужність, кріпость і безстрашність, мусить член провідної касты вбити в собі все хитливе, м'яке і трусливе, мусить запанувати над всім, що ту кріпость захитує, перед усім над тілесними немочами, над фізичним болем, над страхом смерті, над спокусами, які обезвладніють караючу руку. Треба не схилати коліна ні перед страхом мук, ні болю, треба бути таким, якого не можна було скорити ні залізом, ні золотом.

# Хаос сучасности і молодь

*Дмитро Донцов*

„Хто сумнівається — подібний хвилі морській, яку вітер то піднесе, то розвіє”.  
(Посл.св.Якова)

„Роля молоді в національно-визвольних рухах”?... Я думаю, важливішим є друге питання: не яку ролю в тих рухах має відіграти молодь, а якою повинна бути молодь, яка хоче відіграти ту ролю? Яким духом надхнута? Перед тим, як говорити, що повинно робити військо, треба вирішити, який має бути вояк. Заки говорити про ролю артиста, треба зробити з нього справжнього артиста з Божої ласки. Заки єднати людей в партії чи в „об'єднання”, треба знати, хто є ті люди, яким духом надхнені?

Надзвичайно важке завдання, яке стоїть перед Україною та її молодим поколінням. Проти України підносяться всі диригуючі сили — явні й приховні — сучасного „прогресивного” світу: Сходу і Заходу. І дуже відважну душу мусить мати молодь, щоб тим супротивним силам протиставлятися. Ці сили — це ті, що переможно вийшли з останньої війни, бундючні і певні себе. А в „правді” їхній, яку несуть світові — для України немає місця.

...

Щоб протиставитись і апостолам диявола з його „правдами”, який грозить подерти нас і нашу християнську цивілізацію, і відгородитися від тих „хамових синів”, щоб знайти в собі силу написати на прапорі, що скликає до бою, свою власну Правду, треба мати велику душевну відвагу.

Що нам дає відвагу? Де її коріння? Її коріння є в тому почуванні, яке висміюють всі „прогресисти”, всі визнавці Маркса, як почуття немодерне, перестаріле. Цим почуття є віра, віра в свою Правду.

Що таке віра? Віра — це певність в наступлення того, чого нема, і що існує невидимо, лише в вашім гарячім бажанні, в вашій увазі, в мрії, або, як кажуть бездумні скептики, в вашій „фантазії”. Віра — це певність, що коли ви схочете, пристрасно схочете осягти щось, то це „щось”, ота ваша нинішня мрія про те стане твердою реальністю завтрашнього дня. Віра — це незрушима певність, що коли ви сильно захочете у вашій „фантазії” — дійти до вимірної мети, всі тверді, „реальні” мури, що загородили вам дорогу, розлетяться в порошок, як мури Єрихону від трубних звуків.

Незламна віра віруючих захитує вірою противника, сіє непевність і страх, а часом зраду в його рядах. А коли приходить до цього — безборонними стають всякі мури... Ось що таке віра в свою Правду і в себе, в тих що її несуть і за неї б'ються. Коли огорне вас страх перед ворохобними стихіями, перед ворожою матеріальною силою — віра підтримає вас.

Коли сумнів закрадеться в ваше серце — бо мало вас серед тьми ворожих сил, — віра врятує вас від заламання. Віра не в число, а в якість, не в матерію, а в дух. Ця сама віра врятує вас, коли близькі і друзі покинуть вас, коли збаламучена або злякана більшість зрадить ваш стяг, коли опинитеся в меншості або самі.

Коли ті, що знесилені й зламані духовно, підводитимуть ідейні „аргументи" під свою трусість або зраду — віра не дасть вам слухати їх марних розумових „аргументів". Тоді ви за цими „аргументами" уздрите довгі осячі вуха „реальних політиків" або спекулянтів.

Коли до вас підходять з хитромудрою балаканиною про „розвоєві тенденції сучасності", про „передові ідеї теперішнього світу", про „реальні можливості" або „тактичні міркування" (з метою відвести вас від нашої великої Правди, привести вас до божниць чужинця й ворога), — лише віра спасе вас від заламання і зради.

Коли втратите цю віру, перелякавшись видимих страхів, то почнете тонути, як св.Петро, коли пішов був по хвилях. Коли збережете цю віру в силу невидимого духа, ступатимете як по твердому, по — не знати яким хитким і непевним — ґрунті.

Віра є джерело героїзму, посвяти, відваги.. Віра сталить думку. Віра не допускає сумнівів у вашу правду у ваші серця. Віра є запорукою тріумфу всякої правди, яка має потрібне число тих, що в неї — без вагання — вірують.

...

Що проповідувала, кількома словами, націоналістична доктрина? Перше, віру в одну свою національну, не чужу — інтернаціональну, ідею; друге - віра в те, що не „дипломатія", не хитрування, не прислужування окупантові сьгоднішньому або завтрашньому дасть перемогу нашій ідеї, а тільки безкомпромісова боротьба з займанцем; третє — що під стягом цієї ідеї нашої боротьби треба гуртувати не „ні холодних ні гарячих", не „ні правих ні лівих", не чесних з нечесними, не ідеалістів з спекулянтами, — а лише людей однієї віри та ідеї і людей характеру.

Ось що, коротко, проповідував націоналізм, єдина осоружна і грізна сила Москві. І коли тепер з тих основних точок націоналістичної доктрини, то одну, то другу, то третю, починають підкопувати самі націоналісти з страху і трусости думки перед ворожими силами світу, то причина того є заламання в них віри у власну Правду. А люди з заламаною вірою — це готова здобич для противника.

Яка є роля молоді в революційно-визвольному русі? Ця роля буде велика або мала, або жадна. Залежно, яка гаряча буде її віра в нашу Правду. Іншими словами, чи будуть серед молоді переважати люди характеру і однієї ідеї, чи ні.

Сподіваєтесь чуда? Що воскресне Україна, як воскрес Христос? То пам'ятайте, що в многих околицях Христос не творив чудес, не зціляв калік і недужих — „по невірію їх". Це відноситься й до народів. Не видужує і не встає на ноги народ, коли щезла або охляла віра в його проводі і в його молоді. Віра - не лише в право на життя народу, але і в правду Христа, за яку, на межі варварського світу, завжди боролася і якою завжди жила Україна. Це останнє твердження виходить поза рами цієї статті. Хто скептично до цього ставиться, хай усвідомить собі, що сили, які завзято й твердо кричать Україні — *peresat!* — є сили переважно безбожницькі. Боротися за свою ідею буде лише той, хто має до того відвагу. Цю відвагу матиме той, хто в цю ідею вірить.

„Наша правда п'яна спить" — писав Шевченко. Вона або впилася отрутою чужих доктрин, або спить в могилах її борців, як і за Шевченка. І лише гаряча віра може їй наказати, як Христос Лазареві, вийти з домовини... Молодь, яка цієї віри не матиме, не буде в стані відіграти належної ролі в неслітській завірюсі, яка насувається на нашу планету і на Україну.

# Виховання мужності і героїзму

*Григорій Ващенко*

Що таке героїзм? З цим словом постає уявлення про сміливу мужню людину, що в боротьбі не вагається пожертвувати своїм життям. Таке розуміння героїчного зустрічаємо, між іншим, і в Жюль де Готьє («Логіка героїзму»). Він пише, що героїзм виявляється переважно в дії. Рушійною силою останнього є не мотиви (релігійні, моральні, політичні), а підсвідоме, своєрідний інстинкт, що іноді навіть суперечить усвідомленим мотивам поведінки. Аналізуючи переживання героя, він приходять до висновку, що рушієм його поведінки є прагнення ствердити незалежність і міць свого «я», навіть тоді, коли це загрожує смертю. Не заперечуючи того, що в героїчному вчинкові часто відіграє роллю підсвідоме, що іноді героїні вчинки суперечать звичайній логіці, мусимо ствердити, що не всякий відчайдушний вчинок можна назвати героїством і не всяку сміливу людину - героєм. Наприклад, більшість культурних і вихованих людей не назве героєм бандита, що з ризиком для свого життя грабує банки або мандрівників. Люди іноді називають героями навіть і розбійників, але тоді, коли розбійник має під собою якість ідейне підґрунтя. Наприклад, український нарід оспівує як героя Кармелюка. Але в ньому він бачить не звичайного розбійника, що грабує і вбиває людей, щоб самому добре пожити, а месника за кривди, що їх жорстоке панство заподіяло селянству.

Отже, у змісті поняття «герой», «героїчне» визначне місце посідають мотиви, що керують поведінкою людини. Ми називаємо героями людей, що цілком віддаються якійсь високій ідеї і здатні жертвувати за неї своїм життям. Герой найперше є суцільною людиною. Він визначна особистість з міцною вдачею. Тому як не заслуговує звання героя той, хто діє відчайдушно, під впливом афектів, так не заслуговує на нього людина, що має високі ідеї, але не має сили реалізувати їх. У героїчному вчинку виявляються всі сили людського духа: і підсвідомі прагнення, і сильні почуття, і міцна воля, і певні ідеї. Але основну роллю у цьому складному комплексі переживань відіграють ідеї, яким служить людина. Саме вони становлять мету, до якої прагне людина. Без усвідомлення мети немає волі, нема й характеру. Ідеї збуджують почуття, які підносять дух людини, збільшують і енергію, запалюють бажанням досягти мсти.

З цього ж джерела зроджується і радість перемоги, і рішучість не зупинятися ні перед якими перепонами для досягнення поставлених перед собою цілей. Ще Арістотель указав на присутність розумових елементів у хоробрості і мужності. Він визначав мужність як середину між відчайдушністю і боягузством. Від одчайдушності хоробрість і мужність відрізняються тим, що вони керуються розумом. У міркуванні Арістотеля є сенс. Справжня хоробрість не в тому, що людина, не думаючи, ризикує своїм, а іноді й чужим життям, а в тому, що вона не губить голови, володіє собою, обмірковує ситуацію, вибирає найкращі методи для осягнення мети і жертвує життям лише тоді, коли немає іншого виходу, або коли буває загрожена її честь і гідність.

Мужній вояк не кидається сліпо на ворога, а обмірковує свої кроки, вибирає найдоцільніші засоби, але бореться до останнього, уникаючи полону, що загрожує йому безчестям і тортурами.

Героєм людина може стати не через тимчасове захоплення високою ідеєю, а лише тоді, коли ідея зрослася з нею, стала частиною її «я». Тоді ідея стає вартіснішою від життя. Людина тоді швидше пожертвує життям, ніж ідеєю.

Оскільки різними можуть бути ідеї, що їм служить людина, то можуть бути і різні типи героїв. Найчастіше героями називають вояків. Це завузьке розуміння героїства. Героєм може бути вчений, мандрівник, містець, громадський і політичний діяч. Хіба не виявили високого героїзму місіонери, що з ризиком для життя йшли до дикунів і проповідували їм віру Христову? Хіба не виявили його мандрівники, що не зупиняючись перед можливостями загибелі від голоду і холоду, йшли сотні кілометрів засніженими пустелями до полюсу? Перед ними ясною зорею світила мета, для одних, - поширення віри Христової, для других - відкриття полюсу, і вони прямували до неї.

Чи суперечить героїзмові гуманність і лагідність вдачі? Коли йде мова про героїв-науковців, мандрівників, а тим більше місіонерів і взагалі релігійних діячів, то тут ніякого заперечення бути не може. Але героя-вояка більшість звикла уявляти собі як людину сувору й жорстоку, якій чужі почуття ніжності й лагідності. Хибність такого уявлення доводять численні факти. Ахіл, ім'я якого стало синонімом хоробрости, невітно і довго плакав над тілом Патрокла. Українські козаки, хоробрість яких викликала здивування сучасників, як співається в пісні, «плачуть, тужать в турецькій неволі». Мало того, з жорстокістю поєднуються не хоробрість, а боягузтво, а зі справжньою хоробрістю - гуманність. Часто буває, що командир, жорстокий і бездушний в умовах мирного життя, виявляє себе боягузом на війні. Вояки УПА, що виявили подиву гідну хоробрість, не були жорстокими не тільки щодо мирних поляків, які не шкодили українцям, а навіть щодо красно-армійців, які потрапляли до них у полон.

Героїзм є властивістю видатних особистостей. Історія дає багато прикладів особистого героїзму. Може, найяскравіші з них в історії старовинної Греції - це спартанський цар Леонід і великий філософ Сократ. Леонід свідомо загинув з 300 спартанцями, щоб затримати персів і дати можливість грецьким воякам організувати захист батьківщини. В ньому діяв не сліпий афект, а мужній розум і свідомість обов'язків перед своїм народом. Такі самі мотиви керували і Сократом, що мужньо прийняв чашу з отрутою, хоч мав можливість уникнути смерті.

Ще переконливішим доказом, що героїзм вояка може поєднуватися з гуманністю, і що в основі героїзму лежить висока ідейність, є Олександр Македонський. Про його надзвичайну мужність свідчить факт, що він, не маючи ні великого війська, ні великої флоту, пішов проти могутнього перського царя Дарія. В бою при Іссі персів було 500-600 тисяч, а македонян лише 30 тисяч. І все-таки, завдяки мужності Олександра, геніальній здібності орієнтуватися в умовах бою, македонці з малими жертвами зі свого боку перемогли персів.

Часто хоробрість Олександра досягала такого рівня, що здавалася божевільною. Але він ніколи не виявляв найменшої жорстокости, навіть був великодушним. Так, скажі-мо, він зупинив різанину після ліквідації повстання в Ефесі. Захопивши після бою при Іссі табір персів і взявши в полон матір, дружину і дитя Дарія, він повівся з ними гуманно.

Що ж керувало Олександром Македонським? Невже якісь підсвідомі сили, сліпе бажання ствердити своє «я»? Ні, ним керувала ідея з'єднати в політичну і культурну єдність Схід і Захід. Професор Віллер у монографії «Олександр Великий» пише: «Історія не знає другої особистости, що стільки зробила для розбудови нашої цивілізації, як Олександр Македонський. Він вирівняв площу, на якій збудована будівля європейської історії. Все, що входило в коло його завовувань, вносило свою частку в утворення тієї середньоморської культури, що під управлінням Риму стала базою для європейського життя. Все, що лежить за цією межею, перебуває ніби на іншій планеті».

Багато прикладів високого героїзму дає історія України, і всі вони підтверджують, що героїзм - це найперше висока ідейність. Великим героєм був Святослав Завойовник. Все життя його було героїчним, бо він віддав його Україні. Всі вигоди життя, вбрання, їжа, - все у нього було не головним. Найперше завжди була Україна, її честь і сила. Таким же героєм був і Володимир Мономах, що поєднував у собі мужність і християнську гуманність, рішучість вояка і розсудливість. в нього, як у Святослава, на першому місці стояла Батьківщина; не щадити життя для неї він закликав і своїх дітей.

Численних героїв дала й Козацька доба нашої історії. Імена Наливайка, Сагайдачного, Сірка, Хмельницького, Нечая, Кривоноса, а XVIII ст. Гонти, Залізняка і багатьох інших надовго залишаться в пам'яті нашого народу, як імена великих героїв, що понад усе поставили благо Батьківщини.

Справжніх героїв дала і наша сучасність, Майбутні історики України запишуть немало імен героїчних командирів і вояків УПА, людей, що всім пожертвували для Батьківщини і виявили велику силу волі, мужність і сміливість, поєднану з умінням панувати над собою і над обставинами.

В красному письменстві психологія героя яскраво відбита у «Слові о полку Ігоревім», в «Захарі Беркуті» Івана Франка, «Тарасі Бульбі» Гоголя. При всій різниці в індивідуальних властивостях героїв названих вище творів, усі вони мають одну спільну рису. Це є ідея служби своєму народові. І для князя Ігора, і для Тараса Бульби, і для Захара Беркута, і для його сина Максима, і для Мирослави найвище на світі є Батьківщина, якій кожен з них без вагання віддає своє життя. Подібно до того, як Тарас Бульба вбиває свого сина Андрія, що став на чолі Польського війська, так Захар Беркут прирікає на смерть улюбленого сина Максима, щоб цим врятувати свій нарід. А остання картина з «Тараса Бульби» - це патос героїзму, який рідко зустрічається у світовій літературі. Тарас, прив'язаний до дуба, охоплений полум'ям, в цей передсмертний час думає лише про те, як би допомогти козакам. І коли він побачив, що козаки врятувалися, з його грудей виривається радісний крик перемоги: «А що, взяли, чортові ляхи?!». Декому може здаватися, що в цій картині Гоголь відступив від художньої правди, змалювавши те, чого в дійсності не було. Але це не так.

Навпаки, тут Гоголь, піднісшись на верховіття мистецької творчости, геніяльною інтуїцією схопив саме єство героїзму - перемогу духа над тілом, перемогу ідеї над вузьким, особистим, егоїстичним.

Герой не є пересічною людиною, - це особистість, що підноситься над масою, і тому маса так охоче йде за ним і підкоряється його волі Але в певні моменти історії героїчною стає маса, бо й вона, подібно до окремої людини, може захоплюватися високими ідеями і за них віддавати своє життя. Треба при цьому відрізнати справжній героїзм від стихійних ефектів. Коли на війні вояки лава за лавою ідуть у бій, падають і все ж таки ідуть уперед, то це не завше є виявом героїзму Часто це є просто стихійним рухом, виявом психології натовпу. Такі рухи можна назвати героїчними лише при умові, коли в основі їх лежить якась ідея. Героїчність вчинку характеризує не сама лише дія, не ті моменти її, коли на перший плян виступає підсвідоме, характеризує вчинок у цілому.

Прикладом високого героїзму є перші християни. Вони не тільки не лякалися переслідувань за віру Христову, не тільки не зреклися її, а з радістю йшли на муки й умирали з релігійними гімнами на устах Високий героїзм на релігійній основі виявляли вояки Валентайна і Кромвеля. Багато прикладів масового героїзму маємо і в історії нашого народу. XVI і XVII сторіччя історії України - це велика книга, в якій відбито високий героїзм українських мас. Ця книга написана лише частково, і все ж таки вона показує, до яких верховіть підносився дух нашого народу в боротьбі за віру й волю. Люди, навіть посаджені на палі, кепкували з ворогів, бо вірили в перемогу правди.

Немало прикладів масового героїзму можна знайти і в історії наших визвольних змагань 1917-22 рр., а ще більше в боротьбі УПА. І скільки б ворогів не називали наших вояків бандитами, в пам'яті українського народу вони навки залишаться справжніми героями, людьми, що за Батьківщину жертвували своє життя. Ми певні того, що так їх будуть згадувати й інші народи, особливо ті, що зазнали ярма тяжкої неволі.

Все це свідчить про те, що героїзм мас міцно пов'язаний з ідейністю їх. Християнство, незважаючи на жадливі переслідування, опанувало Римську імперію, а потім цілу Європу, Америку і частину Азії. Араби, що довго були дикими кочовиками, під впливом ісламу швидко об'єдналися у великий нарід і, пройняті релігійним фанатизмом, завоювали всю передню Азію, Північну Африку і Піренейський півострів.

Отже, моральний стан народу, що бореться, є тією силою, що від неї залежить перемога. Так, як внаслідок морального розкладу населення розпадаються могутні держави, так само з тієї причини розкладаються армії.

У статті «Логіка героїзму» Готьє ставить, хоч і не розв'язує, проблему жертвенного героїзму й особистого щастя. Щастя не може бути критерієм поведінки людини - таким критерієм може бути тільки гідність, ідейна повнота життя. Людина,

що шукає в житті лише задоволення своїх тваринних і бідних егоїстичних інтересів, не може жити повним, справжнім людським життям, вона навіть не може зрозуміти сенсу геройства.

# Виховання життєрадісності і бадьорості

*Григорій Ващенко*

Життєрадісність і бадьорість характеризують переважаючий настрій людини. Коли людина реально дивиться на життя, коли вона вірить свої сили і при невдачах не впадає у смуток і відчай, про неї кажуть, що вона життєрадісна, бадьора. Таких людей називають оптимістами. Коли ж у людини переважають сумні настрої, коли вона не вірить свої сили і в темних фарбах уявляє сучасне й майбутнє, про неї кажуть, що вона життєрадісна, пригнічена. Таких людей називають песимістами.

Зрозуміло, що життєрадісність і бадьорість є рисами позитивними, пригніченість, невіра в себе і людей - негативними. Перші мусимо виховувати у нашої молоді, з другими боротися. І це треба робити як інтересах окремої особи, так і в інтересах суспільства. Людині властиво прагнути до радості й щастя й уникати неприємностей і страждань. Крім того, факти доводять, що веселий, бадьорий настрій впливає добре на фізичний і духовий стан людини, збільшує її сили і навіть відпірність до хвороб. І навпаки, сумний настрій, безнадійність убивають сили як фізичні, так і духові.

На найвищий ступінь підноситься радість, коли джерелом її стає якась висока ідея. Зміст ідеї може бути різним. Це може бути якась наукова ідея, якій учений присвячує все своє життя. Такими були майже всі видатні вчені: Сократ, Платон, Арістотель, Галілей, Ньютон, Кант і багато інших. Це може бути самовіддане служіння мистецтву, релігії, Батьківщині.

Активне, дієве захоплення цими ідеями, служіння їм стає джерелом морально чистих, всеохоплюючих радощів, що перемагають навіть страх смерті. Щирий патріот без страху йде у бій за свою батьківщину. Перші християни з радістю йшли на муки за Христа, християнські місіонери йшли до диких народів з проповіддю християнства, хоч і знали, що їх можуть чекати муки і смерть.

Але яку б радість не відчувала людина, як би щасливо не складалося її життя, нема жодної людини, щоб не зазнала на своєму віку неприємностей і навіть страждань. Гете у листі до Еккермана зазначає, що не було в його довгому житті жодного місяця, коли б він мав самі лише щасливі й радісні переживання. В житті людини завше борються між собою радість і смуток, приємності й негаразди, вдачі й поразки. Але в цій боротьбі перемагає те чи інше, радість або смуток. Така перемога створює в людині загальний настрій або емоційний тон: бадьорий або похмурий. Він є ніби фоном, на якому проходить все психічне життя людини. Він накладає свій відбиток на всяке переживання її, на всяку реакцію зовнішню чи внутрішню.

...Велику роль у виробленні в людини основного настрою відіграє світогляд як особистостей, так і цілої нації. З цього погляду світогляди можна поділити на оптимістичні, в основі своїй світлі, життєрадісні, і песимістичні. Прикладом песимістичного світогляду може бути буддизм з його вченням про сансару, як повне страждання і розчарування життєве коло, і про нірвану, як вихід з цього кола в стан повної байдужості, відсутності всяких бажань. Прикладом філософа-песиміста може бути Шопенгавер, у світоглядовій системі якого зустрічаємо багато рис, спільних з буддизмом.

Прикладом релігійно-філософської оптимістичної системи може бути християнство. Воно не заперечує існування зла, але разом з тим визнає існування Бога, як Абсолютної Правди й Добра. Метою, життя, за вченням Христа, є Царство Боже, як блаженне вічне єднання з Богом. Шлях до нього тяжкий, вимагає великих зусиль, але людина не залишається на цьому шляху безпомічною: їй допомагає Божа Благодать і Церква Христова:

Світогляд оптимістичний виховує віру в життя, в перемогу правди. Світогляд песимістичний викликає недовіру до життя, пригнічує людину. Така людина нічого в житті не бачить доброго і світлого.

## ВИСНОВКИ

1. Українська Молодь мусить виховуватися бадьорою та життєрадісною. Це лежить в інтересах особистого щастя молоді, бо бадьорість і життєрадісність підтримують духові та фізичні сили людини, посилюють її відпорність до недуг і життєвих невдач, посилюють працездатність. Бадьорість і життєрадісність бажані для суспільства, яке потребує людей енергійних і працездатних. Особливо ж бадьорість і життєрадісність потрібні для української молоді в сучасних умовах. Щоб витримати тяжку боротьбу, що її провадить Україна, потрібні люди повні енергії й віри у перемогу, люди, що не впадають у відчай при першій невдачі, не занепадають на душі, а настирливо прямують до повної перемоги.

2. Бадьорість і життєрадісність не слід плутати з легковажністю. Бадьорою людина не легковажить труднощами життя і боротьби. Вона добре уявляє ці труднощі, але не боїться їх, бо вірить у перемогу правди і сміливо йде до мети. Так само життєрадісність не слід розуміти як постійні розваги. У молоді треба плекати вищі форми життєрадісності, засновані на сприйманні красоти природи й мистецтва, співжитті й дружбі з іншими людьми, в першу чергу зі шкільними друзями або з молодечею організацією, на громадській праці, у спорті тощо. З цього погляду чи не слід би відновити традиції побратимства, що зіграли позитивну роль минулому. Особливо ж джерелом радості для нашої молоді мусить бути служіння високим ідеям і в першу чергу служіння Богові й Батьківщині.

# Плекаймо силу

*Зенон Коссак*

Підставові елементи людського життя, як воля, дух, характер, віра, правда, любов і інтелект, коли вони є насичені силою і відповідною динамічною натугою – стають вартостями вищого порядку, бо можуть владно опанувати життя й підносити його. Коли ж цієї сили бракує їм, тоді є теоретичними й статичними поняттями без практичної спроможності.

У житті ніколи не будьте без мети, але не обмежуйте себе метою – вмійте глядіти ще дальше поза неї. Мета для вас це та сила, що унапрямуватиме ваші зусилля, але ж вона не може прив'язати вас до себе так, щоб скостеніли ви з нею чи радше із здійсненням її, як індійські йоги. Нехай кожне досягнення мети буде для вас побуженням для дальших тяжчих і ще вищих цілей.

Ідіть у життя як титан Геракл, що знав неустанну потребу поборювати перешкоди. Будьте непосидючі і прагніть вічного росту й усю динаміку свого буття віддайте вдосконаленню життя і плеканню все нових і кращих вартостей.

Плекайте силу й самі будьте силою своєї нації, силою її краси, потуги щастя. Будьте силою, що рішатиме все про перемогу волі нашої нації.

Не будьте філософами, – але, маючи світогляд і змисл тямучості, проникливість інтелекту, глибинність мислителя і прозорливість – ідіть у життя, як герої йдуть – прагніть боротися за життя і за те, що найцінніше в ньому. Досконаліть себе й інших, плекайте характер і станьте твердою основою кращих суспільних відносин і господарських укладів і пам'ятайте, що все нове треба починати від зараз і від себе. Не говоріть: десь там, колись — бо це робить із вас мрійників типу Шігальова Достоевського.

Будьте одушевлені життям – несіть культ життя і самі будьте його образом. Жийте радісно навіть серед найтяжчих умов і цією радістю крешіть красу — тільки не скнійте. Не бійтесь ударів, але не падіть під ними.

Коли вас щось розніжує надмірно й вбиває силу, тоді, гартуйтеся — йдіть в лоно природи й від неї безпосередньо черпайте запаси для твердого й мужнього бойового життя. Вона — природа, обоснована силою, — любить сильних і дружить з ними, але є жорстока до кволих.

Природа — твір самого Бога — вона має життєдайну силу для нас, тому дружить з нею й любить її. З природою рідного краю зокрема творить одну й будьте захисниками її, так як вона є джерелом нашого життя.

Любіть сонце — воно дає енергію ясності.

Любіть весну, як силу, що будить життя, що є образом вічного ставання й молодості. Любіть літо й його жар, що палить не раз аж до упадку на шляху мандрів — воно робить вас витривалими.

Любіть зиму і її лють — вона скріпляє вашу відпорність.

Виплекуйте в собі ті вартості, життєву силу й відпорність на найтяжче, сповнені безмежною ідейністю й готовістю життя віддати за ідеал — горіть ідеєю до найвищої ідеї української нації, — віддати себе й своє життя їй у тій свідомості, що віддаєте себе в найкращій і найбільш досконалій формі.

Тоді будете справжніми людьми й справжніми суспільниками, тоді станете гідними синами рідної нації.

В ім'я цього та в ім'я світлості нашого прийдешнього необхідно кликати до всіх молодих:

Хай сповняє нас неустанна жажда бути творчими і дати з себе найбільше вартостей. Бажайте бути кращими, дужчими й вартіснішими, як наші великі й славні попередники, але ж разом з тим будьте шляхетні аж до крайності, бо шляхетність і моральна чистота дасть вам змогу бути справді кращими й надихне ваші вчинки великістю.

Динаміка життя — це діюча сила творчих зусиль, це напір творчого росту й змаг до кращого буття. Тільки ті люди, що в глибині своєї істоти є справді динамічні, що сповнені нічим невгамовною потребою боротьби за кращий світ і кращі вартості — вибиваються на поверхню життя і є творчі. Пам'ятаючи про це, мусимо плекати силу в найширшому розумінні: силу тіла, силу волі, силу духа, силу моралі, силу інтелекту, силу життєрадості і неустанного творчого чину.

Мусимо нести в життя культ сили!

Зі становища націоналістичного світогляду — жити значить віддати себе творчим зусиллям в ім'я великої ідеї, щоб на шляху життя нанизати свою окрему вартість і в той спосіб підносити рівень буття.

Коли ж підносимо наше буття до висот ідеалу, мусимо ще вище ставити наш ідеал і так у безконечну чергу, щоб життя росло і ми в ньому, і щоб був вічний ріст до досконалості. Важне, щоб пам'ятали ми про безмежні творчі потенції, що є в людині, і вміли ці потенції перековувати в твердий чин.

Коли молода людина забуває про динаміку й умістить свій молодечий порив у певну статистичну систему вартостей і хоче після певних досягнень спокійно зажити, тоді вона вже скінчена, як суспільне творча істота і від неї вже нема чого надіятися.

Світ молодечих поривів рішає про прийдешнє людини — а хто в молодості літ не є палким ідеалістом — цей до старости літ стає черствою людиною. Це ясне, бо молодість — це потенціал мужності.

# Радість творчого життя

*Зенон Коссак*

Радість життя, сила життєвої радості – це справа внутрішньої суті людини, її характеру, її життєвої постави, її світогляду, сили, її творчих потенцій-спроможностей і волі.

Твердять, що людина носить у собі свою радість, що тільки від неї самої залежить, чи житиме вона в радості чи ні. Здається – це твердження дасть нам змогу зрозуміти ці вдачі, що серед найтрудніших життєвих ускладнень і ударів не затрачують погоди духа.

Це тому, що навіть в обличчі смерті великі героїчні постаті були осяяні яснотою і промінювали радістю; тому римляни, виплекуючи чистий героїзм "солодко й гарно" ("дульце ет декорум") гинули за батьківщину, кристалізуючи етичні й естетичні первні суспільного життя; тому Святослав Завойовник ясно зустрічав найбільшу небезпеку, що йшла від ворогів і дав нам приклад бойово-лицарського стилю життя.

Тих людей насичувала природня сила радості й пристрасть життя, їх опянювала свідомість, що можуть творчо проявлятися і своїми внутрішніми вартостями карбувати основи кращого порядку світа. Вони розуміли життя, як напір накопичених сил до творчості. Багатство творчих сил, що мали їх у собі – робило їх непосидючими і динамічними, здобувчими й невгнутими героями життя. Нічого дивного, що на них тужливо споглядає сучасна пасивна й залякана людина, що під напором ворогів попадає в пригнічення й моральну резигнацію.

\*\*\*

Сильний життєвий та ідеєю творчості обоснований світогляд, що його голосить націоналізм, дає змогу покласти тривкі основи під справжню радість життя. Філософія націоналізму твердить, що життя – це боротьба, що є воно вічним ростом, вічним ставанням у безконечну досконалюючу вісь.

Людина має в собі Богом дані творчі потенції, що їх мусить розвивати до найбільшої досконалості, плекаючи кращі вартості в собі і виявляти їх, створюючи кращу дійсність і кращий стиль життя. Людина є покликана до життя, щоб сповнити певну творчу ролю.

Гідне сповнення творчого завдання – робить наше життя кращим і радісним, хоч як трудно приходило би змагання з противенствами. Радість життя в боротьбі й тяжких зусиллях є прикметою вищих людей і своєрідних аристократів життя.

Коли б ви все пам'ятали про потребу бути творчими і вічно прагнули розвивати свої творчі вартості, щоб наситити ними світ і підносити його.

Коли б ви, спрагнені творчого вияву, були невгнуті і без хитань простували до цілей, але ж впарі з тим були беззависні й шляхетні в суперництві.

Коли б ви уміли дати оцінку вартостей і гідно признати вагу й вищість ваших співзмагунів. Ваша закоханість у кращих вартостях і кращій творчості мусить бути така велика, щоб уміли ви признати їх у тих, що їх хочете перевищити.

Перевищуйте суперників і старайтеся, щоб, зберігаючи чистоту своєї совісти і моральну силу своєї душі, уміли гідно цінити тих, що є вищі від вас у своїй суті. Це таке важне в суспільному житті, де ієрархія вартостей і компетенцій рішає про лад і шляхетність взаємовідношень. Хай не бавить вас блискучий ефект у житті, але досконалий творчий чин. Жийте культурою суті, а не культурою форми, чи радше й культурою форми, що має бути виявом суті.

Ви мусите жити прагненням бачити світ кращим, як він є і весь молодечий запал і всю потенцію творчих сил віддати здійсненню цього прагнення. У своєму обожанні творчості у всесторонньому розумінні – вмійте цінити носіїв праці – людей, тобто вмійте зберігати пошану до праці чорних рук, праці інтелектуалістів-науковців і мистців, пам'ятаючи, що на життя складається цілість і що найрізномодніша праця виповнює цілість творчого життя людей.

Вітайте радісно між собою тих, що навіть найчорнішою працею живуть, – вітайте їх як рівних або вищих собі, бо творча праця є основою гідно сповнюваного життя – а те родить права і робить з людини пана-володаря життя.

Через творчість ідіть до радості життя, хай ця ж радість жене вас до творчого життя і робить вас дужими!

***Для твоїх нотаток***



# МЧЕСТ

ДОРОГА  
ЖИТТЯ  
СПИНАЄТЬСЯ  
ВГОРУ!



